

ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง : กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่

FACTORS AFFECTING DUE LOANS OF CLIENTS OF BANK OF
AGRICULTURE AND AGRICULTURAL COOPERATIVES,
MAE-TANG BRANCH : CASE STUDY OF MAE-TANG
DISTRICT UNIT, CHIANG MAI PROVINCE

นายมงคล การดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์

พ.ศ. 2541

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์สหกรณ์
สาขาวิชา

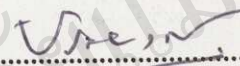
เศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร
ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตรสาขาแม่แตง : กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
FACTORS AFFECTING DUE LOANS OF CLIENTS OF BANK OF
AGRICULTURE AND AGRICULTURAL COOPERATIVES, MAE-TANG
BRANCH : CASE STUDY OF MAE-TANG DISTRICT UNIT,
CHIANG MAI PROVINCE

นามผู้วิจัย นายมงคล การดี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

.....

(รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ)

วันที่ 6 เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๔๑

กรรมการที่ปรึกษา

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญชา ไตรวิทยาคุณ)

วันที่ 6 เดือน ๖ พ.ศ. ๔๑

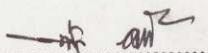
กรรมการที่ปรึกษา

.....

(อาจารย์นำเพชร วินิจชัยกุล)

วันที่ 6 เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๔๑

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัฐมา สิทธิชัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 6 เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๔๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง : กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายมงคล การดี

สิงหาคม 2541

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะได้ทราบถึงสถานภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เฉพาะรายที่ค้างชำระหนี้ และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ตลอดจนเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เฉพาะลูกค้าที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จำนวน 632 คน ในการศึกษาจะทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จำนวน 68 คน จากตำบลอินทจิล ในเขตชลประทาน และตำบลสันป่ายาง นอกเขตชลประทานของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรที่นำมาศึกษาคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้จ่ายผู้ผิดวัตถุประสงค์ ขนาดของฟาร์ม รายได้ในการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การมีภาระหนี้สินหลายแห่ง เขตชลประทาน การใช้ที่ดินทำการเกษตร ภัยธรรมชาติ ความรู้ความเข้าใจในการใช้จ่ายเงินกู้ และความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร จากผลการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรรูกัก ๓.๓.๕. พบว่า

ปัจจัยทางสังคม คือ เพศของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 89.70 มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .4732 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เนื่องจากผู้ชายซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำครอบครัวต้องรับผิดชอบภาระภายในครอบครัวทั้งหมด และยังคงเป็นผู้ที่ติดต่อหรือร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่แล้วล้วนมีแต่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรคือ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการใช้จ่ายผู้ผิดวัตถุประสงค์ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรมีสูงถึง 81,520.97 บาท โดยเฉลี่ยต่อปี ซึ่งค่าใช้จ่ายในครัวเรือนนี้มีมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการเกษตร จากผลการทดสอบพบว่า ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .5163 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงมากนั่นเอง จึงทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ รายได้ที่ได้มาต้องนำมาใช้จ่ายใช้สอยในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ และจากการศึกษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน ผลจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า เขตชลประทานมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .4049 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และภัยธรรมชาติซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรได้รับความเสียหาย ผลผลิตที่ได้รับไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เกษตรกรจึงไม่สามารถชำระหนี้คืนธนาคารได้ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับมูลค่าความเสียหายจากภัยธรรมชาติมีมูลค่าถึง 41,116.36 บาท โดยเฉลี่ยต่อปี ปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .6538 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรคือ ขนาดของฟาร์ม รายได้ในการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ภาระหนี้สินหลายแห่ง และการใช้ที่ดินทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้

ปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจ จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตรมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .3116 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 61.77 ทำการเกษตรตามแนวทางดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติแต่อดีต โดยไม่มีความรู้ทางการเกษตรและไม่ได้นำหลักวิชาการมาใช้ การพัฒนาการเกษตรยังเป็นไปอย่างเชื่องช้า ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรคือ ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้

จากผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค พบว่า การค้างชำระหนี้เงินกู้กับ ธ.ก.ส. นั้นเกษตรกรไม่สามารถที่จะกู้ยืมเงินเพื่อการผลิตในปีต่อไปได้จึงต้องหันไปพึ่งพิงเงินกู้นอกระบบและการทำการเกษตรของเกษตรกรนั้นประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงาน การขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร และเกษตรกรไม่มีความรู้ทางการเกษตรเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ธ.ก.ส.ควรผ่อนอายุการชำระหนี้ตามความจำเป็นและไม่คิดดอกเบี้ย แล้วให้สินเชื่อในฤดูกาลผลิตต่อไป ในขณะที่เดียวกันควรจัดให้พนักงานสินเชื่อเป็นผู้คอยเสนอแนะและกำกับการผลิต ตลอดจนมีการแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เช่น การเลือกพันธุ์พืชหรือชนิดพืชให้เหมาะสมต่อพื้นที่การเพาะปลูก

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Cooperative Economics

**FACTORS AFFECTING DUE LOANS OF CLIENTS OF BANK OF
AGRICULTURE AND AGRICULTURAL COOPERATIVES,
MAE-TANG BRANCH : CASE STUDY OF MAE-TANG
DISTRICT UNIT, CHIANG MAI PROVINCE**

By

MONGKOL KARNDEE

AUGUST 1998

Chairman: Associate Professor Prayong Saiprasert

Department/Faculty: Department of Agricultural Economics and Cooperative, Faculty of Agricultural Business

This research was conducted to examine personal, social and economic backgrounds of the clients with due loans and to determine factors affecting due loans as well as problems, obstacles and solutions to due loan problems of the clients of the Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives, Mae-tang branch.

The data was collected by means of questionnaires from a sample group of 68 clients selected by multi-stage sampling from the total population of 623 clients with due loans of the Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives, Mae-Tang branch, living at Tambon Intakin in the irrigation area and Tambon Sanpayang outside the irrigation area in Mae-tang, Chiangmai province.

The factors applied in this study were gender, age, educational attainment, family size, misuse of loans, farm size, agricultural incomes, other incomes, household expenditures, debts, irrigation area, land usage for agriculture, natural disaster, knowledge and understanding of loan usage and agricultural career.

The results of the study were as follows:

Social Factors : Most of the farmers were male (89.70%). Gender was found to affect due loans ; r was equivalent to .4732 and the level of statistical significance was 0.001. This was because men were considered breadwinners, taking all responsibilities for families and social activities, all of which required expenses. Age, educational attainment, family size and misuse of loans had no relationship with due loans.

Economic Factors : Household expenditures (81,520.97 baht/year) were related to due loans; r was equivalent to .5163 and the level of statistical significance was 0.001. This was because farmers had a big burden of household expenditures, resulting in their inability to repay the loans. It was also found that irrigation area was related to due loans; r was equivalent to .4049 and the level of statistical significance was 0.001. Natural disaster was another factor affecting damage in yields, causing farmers to be unable to repay the loans. Further study indicated that the average cost of damage from natural disaster reached 41,116.36 baht/year. This was related with due loans; r was equivalent to .6538 and the level of statistical significance was 0.001. However, farming size, agricultural incomes, other incomes, debts and land usage for agriculture did not affect due loans.

Knowledge Factors : Knowledge and understanding of agricultural career was related to due loans; r was equivalent to .3116 and the level of statistical significance was 0.01. This was because most farmers (61.77%) used a traditional farming method. It was also found that knowledge and understanding of loan usage was not related with due loans.

According to the results of the research, farmers with due loans could not obtain further loans for their production in the next year, so they had to rely on private money lenders. They faced the lack of labor and water shortage and they did not have knowledge of agriculture. To solve these problems, the Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives should delay their loan repayment without interest and provide them with loans in the next production season. Meanwhile, credit officers should supervise their production and give them advice on production technology e.g. selection of crop varieties suitable to farming land.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ประยงค์ สายประเสริฐ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญชา ไตรวิทยาคุณ และอาจารย์ น้ำเพชร วินิจนัยกุล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้ คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา อภิชาติตรากุลที่ได้ช่วยเหลือ ตรวจแก้ไขภาษาอังกฤษ ตลอดจนคณาจารย์ในภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตรทุก ท่านที่ได้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจในการวิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขา แม่แตง และหัวหน้าหน่วยสินเชื่อ หน่วยอำเภอแม่แตง ตลอดจนพนักงานสินเชื่อทุกท่านที่ คอยช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณร้อยตำรวจตรีทวี-คุณอารีย์ การดี บิดามารดาและ ทุก ๆ คนในครอบครัวที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาด้วยดีตลอดมา

มงคล การดี

สิงหาคม 2541

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญเรื่อง	(9)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	2
ความสำคัญของปัญหา	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
การตรวจเอกสาร	9
ภาคสรุป	33
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	36
สมมติฐานการวิจัย	37
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	38
สถานที่ดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือในการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล	42
การทดสอบแบบสอบถาม	42
วิธีการรวบรวมข้อมูล	43
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	44

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	47
ตอนที่ 1 การศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง	47
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของ เกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ เกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง	78
ตอนที่ 3 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา การค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส.	81
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	84
สรุปผลการวิจัย	84
อภิปรายผล	89
ขอเสนอแนะ	90
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	98
ภาคผนวก ข สภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม	108
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนลูกค้า ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2540	39
2	ผลการคำนวณจำนวนตัวอย่างที่ศึกษา	41
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการทดสอบ	43
4	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคม	49
5	ขนาดฟาร์มและการถือครองที่ดิน	54
6	ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร	56
7	รายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตร	59
8	รายจ่ายในการเกษตรและรายจ่ายในครัวเรือน	63
9	เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกร ลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ชำระหนี้เงินกู้	65
10	จำแนกเกษตรกรตามลักษณะปริมาณรายได้และรายจ่าย	65
11	ความเพียงพอกับความต้องการเงินกู้ที่ได้รับของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	66
12	ภาระหนี้สินหลายแห่งและจำนวนเงินออมของเกษตรกร	68
13	ปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2540	72
14	การค้างชำระหนี้เงินกู้จำแนกตามประเภทเงินกู้	73
15	พื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน	74
16	ความเสียหายจากภัยธรรมชาติ	75
17	ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ และความรู้ความเข้าใจใน การประกอบการเกษตร	77
18	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient of correlation) ระหว่างปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจ ที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	79

สารบัญภาพ

ภาพที่

1

สภาพหนี้สิน

หน้า

12

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

ระบบเศรษฐกิจของโลกมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง และชุมชนโดยเริ่มตั้งแต่การแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน (barter system) มาเป็นการใช้สื่อกลางการแลกเปลี่ยน จากแร่ธาตุที่คงทนมาเป็นเหรียญ และเงินกระดาษ จนที่สุดถึงการนำสินเชื่อเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ก่อให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและเศรษฐกิจ ตลอดจนถึงการพัฒนากระบวนทรรศน์ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินทางเศรษฐกิจที่สำคัญให้เป็นแหล่งกลางระหว่างผู้ออมกับผู้ลงทุนด้วย สำหรับสินเชื่อนั้นได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 1843 เป็นต้นมา เพราะมนุษย์เริ่มมีการคิดค่าตอบแทน คือ ดอกเบี้ยจากการติดต่อซื้อขายสินค้าหรือกู้ยืมเงินระหว่างกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการทรพพยากรทางธรรมชาติ มีอยู่อย่างจำกัด ในขณะที่ความจำเป็นในการดำรงชีพและการอยู่รอดในสังคมยังมีอยู่และมีมากด้วย เพราะการมีสินเชื่อแสดงถึงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของคนในสังคมนั้น อย่างไรก็ตาม การใช้สินเชื่อที่เกินตัวและผิดวัตถุประสงค์ อาจมีผลเสียถึงขั้นล้มละลายได้ (ดารณี พุทธิวิบูลย์, 2537:1)

การพัฒนาภาคเกษตรกรรมถือเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมของประชาชาติที่สำคัญแล้ว ยังเป็นแหล่งอาศัยของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่มักจะปรากฏว่าภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่มีการพัฒนาค่อนข้างเชื่องช้าล่าช้ากว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ตลอดจนถึงเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ปัญหาการผลิตในภาคการเกษตรนั้นมักมีความเสี่ยง หรือความไม่แน่นอนในเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งในด้านความไม่แน่นอนของการผลิต (production risk) และความไม่แน่นอนทางด้านราคา (price risk) ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจนขาดแคลนเงินทุนที่จะนำไปปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้นได้ ตลอดจนถึงมีแนวโน้มว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรโดยส่วนรวมจะด้อยกว่ากลุ่มคนในภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ มากขึ้น หนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหของภาคเกษตรกรรมคือ เปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงสภาพการผลิตให้สูงขึ้น โดยการจัดสรรสินเชื่อสู่เกษตรกรโดยตรง เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสรับสินเชื่อเพื่อนำไปลงทุน หรือหมุนเวียนซื้อปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ซึ่งจะช่วยให้

ประสิทธิภาพในการผลิตและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้สูงขึ้น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเกษตรกรโดยตรงและผ่านทางสถาบันเกษตรกร ความช่วยเหลือทางการเงินเหล่านั้นจำเป็นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมเพิ่มเติม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. จึงเป็นสถาบันสินเชื่อการเกษตรระดับชาติ ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว (สุชาติ ธาดาธำรงเวช, 2534:27)

ความเป็นมา

แหล่งเงินในระบบที่สำคัญของเกษตรกรแห่งแรกของประเทศไทย คือธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ซึ่งรัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการสหกรณ์ พ.ศ. 2486 โดยให้สินเชื่อแก่เกษตรกรโดยผ่านสหกรณ์จัดหาทุนเท่านั้น ดังนั้นการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรจึงอยู่ในขอบเขตจำกัด อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รวมตัวกันเป็นสหกรณ์และยังไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ธนาคารนี้เปิดดำเนินการในปี 2490 และต่อมาได้พัฒนามาเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. ในปี 2509

ในปี 2509 รัฐบาลได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2509 โดยพัฒนาจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่อำนวยสินเชื่อการเกษตรแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตรโดยตรง

ปี 2539 เป็นปีที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินงานมาครบรอบ 30 ปี และได้ปฏิบัติตามภารกิจตามพระราชบัญญัติแห่งการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 ที่ได้กำหนดให้ ธ.ก.ส. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตรหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร ทั้งนี้เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์หลัก คือมุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคเกษตรรวมทั้งในการกระจายรายได้สู่ภาคชนบท เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีนโยบายที่จะขยายการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและครอบคลุมเกษตรกรทั่วประเทศเป็นหลักสำคัญ ดังนั้นธ.ก.ส. จึงขยายท้องที่ดำเนินงานและรับเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าเพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติ ณ 31 มีนาคม 2540 พบว่า ธ.ก.ส. มีสาขาจำนวนทั้งสิ้น 535 สาขา (เป็นสาขาระดับจังหวัด 81 สาขา สาขาระดับอำเภอ 426 สาขา และสาขาขนาดเล็กซึ่งมีฐานะเทียบเท่าสาขาระดับอำเภอ 28 สาขา)

ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 41 สาขา นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ยังเปิดสาขาย่อย (อยู่ในการกำกับดูแลของสาขาระดับอำเภอ) ซึ่งทำหน้าที่รับจ่ายเงิน และบริการด้านเงินฝาก อีกจำนวนทั้งสิ้น 106 สาขา ซึ่งขยายการให้บริการแก่เกษตรกร และสถาบันเกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ จำนวน 829 อำเภอ และกิ่งอำเภอใน 76 จังหวัดทั่วประเทศ และให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรจำนวน 4.77 ล้านครอบครัว หรือประมาณร้อยละ 84.47 ของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศโดยจำแนกเป็นเกษตรกรลูกค้าโดยตรง 3.42 ล้านครัวเรือน สมาชิกสหกรณ์การเกษตร 1.31 ล้านครัวเรือน และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร 0.04 ล้านครัวเรือน จำนวนเกษตรกรที่ได้รับบริการเพิ่มขึ้นสุทธิ 116,793 ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.51 สำหรับสินเชื่อที่จ่ายระหว่างปี พ.ศ. 2539 เป็นจำนวนเงินรวมทั้งสิ้น 138,987 ล้านบาท (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2540:38-41) รูปแบบของการให้สินเชื่อได้ขยายการดำเนินงานให้สินเชื่อเพื่อการลงทุนการเกษตร สินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพเกี่ยวเนื่องในการเกษตร ตลอดจนสินเชื่อสำหรับฟื้นฟูการเกษตรของเกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ นอกจากนี้ยังให้บริการด้านการตลาดแก่เกษตรกร และสถาบันเกษตรกร โดยร่วมมือกับส่วนราชการและเอกชนเพื่อให้เกษตรกรมีตลาดรองรับผลิตผลการเกษตรเพิ่มขึ้น และขายผลิตผลได้ราคาที่เป็นธรรม ตลอดจนดำเนินโครงการรับจำนำผลิตผลการเกษตรตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดผลิตผลการเกษตรแก่เกษตรกร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจที่จะทำการผลิตหรือขายผลิตผลได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

สำหรับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง ได้เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2511 ณ 31 มีนาคม 2540 ได้ให้บริการสินเชื่อการเกษตรแก่ลูกค้าสมาชิกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,717 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.44 ของเกษตรกรทั้งอำเภอแม่แตง โดยปริมาณสินเชื่อที่จ่ายเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 448.23 ล้านบาท โดยแยกประเภทของลูกค้าที่รับบริการสินเชื่อคือ

1. เกษตรกรรายคน ซึ่งกู้เงินระยะสั้น, ระยะปานกลาง, เครดิตเงินสด, ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม, ระยะยาวเพื่อการเกษตร และเงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตร เป็นเงินจำนวน 387 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 86.34 ของเงินกู้ทั้งหมด
2. ด้านสถาบันเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรป่าแป๋ จำกัด, สหกรณ์การเกษตรแม่แตง จำกัด และสหกรณ์นิคมแม่แตง จำกัด เป็นเงินจำนวน 61.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.66 ของเงินกู้ทั้งหมด (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง, 2540: ไม่ระบุหน้า)

ความสำคัญของปัญหา (Significance of the Problem)

ในบรรดาธุรกิจแขนงต่าง ๆ ที่ ธ.ก.ส. ได้จัดไว้บริการแก่เกษตรกรลูกค้านั้น ธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดธุรกิจหนึ่ง อันเป็นธุรกิจที่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ และทำทุกอย่างอย่างรัดกุมยิ่ง จึงจะช่วยให้เกษตรกรลูกค้าได้รับสินเชื่อ และ ธ.ก.ส. ผู้ดำเนินธุรกิจนี้ประสบผลดีเป็นประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย มีผู้กล่าวว่า สินเชื่ออันถ้าใช้ให้ถูกใช้ให้เป็นก็จะมีคุณอนันต์ แต่ถ้าใช้ไม่ถูกใช้ไม่เป็นก็จะก่อให้เกิดโทษอย่างมหันต์ ดังนั้นการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของ ธ.ก.ส. ถ้าคำนึงถึงแต่ผลได้ คือ ดอกเบี้ยเงินกู้จากลูกค้าแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระคืนของเกษตรกรลูกค้าแล้วจะเป็นความผิดพลาดอย่างร้ายแรง ทั้งยังก่อให้เกิดผลเสียแก่เกษตรกรลูกค้าในการสร้างหนี้สินโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ธนาคารได้ตามกำหนด โดยเลือกศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเขตดำเนินงานของ ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง จากผลการดำเนินการติดตามรับชำระคืนเงินกู้ ณ 31 มีนาคม 2540 พบว่าเกษตรกรรายคนสามารถชำระหนี้ตามกำหนด 5,085 คน เป็นเงินจำนวน 362.58 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 93.69 ในส่วนที่ยังไม่ได้ชำระ 632 คน คิดเป็นเงินจำนวน 24.42 ล้านบาท มีดอกเบี้ยค้างชำระ 12.22 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.31 โดยแยกเป็นหนี้ค้างชำระประเภทเงินกู้อะยะสั้น 502 สัญญา เป็นเงินจำนวน 12.47 ล้านบาท เงินกู้อะยะปานกลาง 254 สัญญา เป็นเงินจำนวน 5.80 ล้านบาท เงินกู้อะยะยาว 234 สัญญา เป็นเงินจำนวน 6.15 ล้านบาท และในจำนวนหนี้ค้างชำระทั้งหมด 24.42 ล้านบาทนั้น สามารถจำแนกตามอายุหนี้ได้ดังนี้

อายุหนี้ 1 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 13.63 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 55.82
2 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 5.51 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 22.56
3 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 2.59 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 10.61
4 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 1.08 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 4.42
5 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 0.21 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 0.86
6 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 0.11 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 0.45
7 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 0.09 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 0.37
8 ปี	ค้างชำระเป็นเงิน 0.10 ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ 0.41

9 ปี ค่างชำระเป็นเงิน 0.04 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.16
 10 ปีขึ้นไป ค่างชำระเป็นเงิน 1.06 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.34

ร.ก.ส.ให้ความสำคัญในการติดตามหนี้ค่างชำระมาก เพื่อกำกับควบคุมไม่ให้หนี้ค่างชำระมีจำนวนสูง จะมีผลกระทบต่อสถานะความมั่นคงของธนาคาร ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุการค้างชำระเพื่อจะเป็นข้อมูลในการนำไปกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานของธนาคารต่อไป (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง, 2540:ไม่ระบุหน้า)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of the Study)

1. เพื่อศึกษาถึงสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. เฉพาะรายที่ค้างชำระหนี้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส.
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้นี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ ซึ่งผลจากการวิจัยที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการอำนวยสินเชื่อของ ร.ก.ส. สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง และ ร.ก.ส. สาขาอื่น ๆ สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอำนวยสินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

(Scope of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงสภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยได้เลือกศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีลูกค้าทั้งหมด 5,717 คน เป็นลูกค้าที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ตามกำหนด 5,085 คน และลูกค้าที่ค้างชำระหนี้จำนวน 632 คน ในการศึกษาจะทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยนำเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ค้างชำระหนี้จำนวน 68 คน จากตำบลอินทจิลและตำบลสันป่ายาง ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

นิยามศัพท์

(Definition of Terms)

ธ.ก.ส. หมายถึง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สาขา หมายถึง สาขาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คือ สาขาแม่แตง

หน่วยอำเภอ หมายถึง หน่วยที่ให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าในระดับอำเภอ คือ หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลูกค้า หมายถึง เกษตรกรที่ธนาคารได้รับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา

หนี้เงินกู้ หมายถึง สินเชื่อการเกษตรที่เกษตรกรกู้ยืมไปเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย และลงทุนในการเกษตร

หนี้ค้างชำระ หมายถึง สินเชื่อการเกษตรที่เกษตรกรได้กู้ยืมไปเป็นค่าใช้จ่าย และลงทุนในการเกษตรแล้วแต่ไม่สามารถนำเงินพร้อมดอกเบี้ยมาชำระหมดในเวลาที่กำหนดไว้

แหล่งเงินทุนในระบบ หมายถึง การดำเนินธุรกิจโดยสถาบันการเงินต่างๆ ภายในขอบเขตของกฎหมาย มีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติแตกต่างกันไป เช่น ธนาคารพาณิชย์, ธ.ก.ส.

แหล่งเงินทุนนอกระบบ หมายถึง แหล่งการเงินที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นและความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น เป็นแหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ได้แก่ การกู้ยืมจากญาติพี่น้อง, เพื่อนบ้าน, นายทุน, พ่อค้า เป็นต้น

การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ หมายถึง การที่เกษตรกรได้ใช้เงินกู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกู้เงินที่ได้แจ้งไว้กับธนาคาร

สถานภาพส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไป ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

เพศ หมายถึง เพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงความแตกต่างกันของผู้ให้ข้อมูล

อายุ หมายถึง จำนวนเวลาเป็นปีของผู้ให้ข้อมูลที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาในระบบของรัฐ

การใช้ที่ดินทำการเกษตร หมายถึง การจัดระบบการปลูกพืชในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร

ขนาดของฟาร์ม หมายถึง เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรของเกษตรกรลูก้า ธ.ก.
.ส. วัดได้โดยดูจากเนื้อที่ถือครองทั้งที่เป็นเจ้าของ เช่าผู้อื่น ได้รับทำฟรี และที่ถือครองมือเปล่า

รายได้ในการเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้จากการเกษตรทั้งที่เป็นเงินสด
และไม่เป็นเงินสด

รายได้นอกการเกษตร หมายถึง รายได้ที่ได้รับนอกภาคการเกษตร รวมถึงรายได้
อื่นจากสมาชิกในครอบครัว

ค่าใช้จ่ายในการเกษตร หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรนำมาลงทุนในการผลิต
ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อใช้ใน
การอุปโภค-บริโภค

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

โดยทั่วไปแหล่งเงินทุนของเกษตรกรจะได้มาจาก 2 แหล่งด้วยกันคือ เงินออมของตนเองที่นำมาลงทุน และเงินทุนที่ได้จากการกู้ยืมจากบุคคลหรือสถาบันการเงินที่เรียกว่า สินเชื่อ (credit) หรือเงินกู้ (วานิช, 2530: 47) และด้วยเหตุที่ประเทศไทยส่วนใหญ่มีการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ดังนั้นสินเชื่อการเกษตร (agricultural credit) จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการดำเนินธุรกิจเกษตร

คารณี พุทธิวิบูลย์ (2537: 2) ได้ให้ความหมายของสินเชื่อ (credit) ดังนี้ สินเชื่อมีที่มาจากคำภาษาลาตินว่า credere แปลว่า to trust หรือ to believe และนักวิชาการบางท่านกล่าวว่ามาจากคำภาษาลาติน credo ซึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำภาษาสันสกฤต crad แปลว่า ความเชื่อถือไว้วางใจกับคำภาษาลาติน do แปลว่า ทำให้เกิดหรือมอบ จะเห็นได้ว่าที่มาของคำว่าสินเชื่อนั้นมาจากรากฐานเดียวกัน คือ ความเชื่อถือและไว้วางใจ จากที่มาดังกล่าว สินเชื่อจึงหมายถึง ความเชื่อและไว้วางใจระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้สินค้าหรือบริการไปใช้ก่อน โดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไข และเงื่อนไขเวลาการชำระคืนในอนาคต

สุนี ศักรนนันท์ (2530: 396-397) ได้รวบรวมความหมายของสินเชื่อการเกษตรตามพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2509 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ คือ

1. ให้เงินกู้แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร
2. กำประกันเงินกู้ที่บุคคลดังกล่าวใน (1) กู้จากสถาบันการเงินอื่น ทั้งนี้ตามกำหนดไว้ในข้อบังคับธนาคาร
3. จัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร
4. รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันมีกำหนดไว้แต่ประเภทที่ใช่ใช้ในการถอน
5. ออกซื้อหรือขายตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด รวมทั้งเก็บเงินตามตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือดังกล่าว

6. กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดให้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ธนาคาร

ความหมายการดำเนินงานด้านสินเชื่อการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย สินเชื่อการเกษตรหมายถึง การให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการกิจกรรมการประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดผู้ที่ได้รับสินเชื่อคือเกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรตลอดจนการให้สินเชื่อการเกษตรมีความหมายรวมไปถึงธุรกิจการเกษตรด้วย

J.D. Von Pischke, D.W. Adams and G. Donald (1983) อ้างโดย พิชญ์ นิตยเสมอ (2530: 23) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสินเชื่อเกษตรไว้มากมายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

"เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย การยกระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจการพัฒนาและจัดระบบสินเชื่อให้แก่เกษตรกร"

"ข้อผูกมัดของเกษตรกร (ที่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ) ในเรื่องค่าเช่า ภาษี และดอกเบี้ยในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นสูงมาก มากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้สุทธิจากผลผลิต ต้องนำมาจ่ายเพื่อการนี้"

"เกษตรกรต้องการ (เงิน) ทุนเป็นจำนวนมากเพราะการออมมีน้อย"

"สินเชื่ออาจจำเป็นต่อการขยายกิจกรรมในบางพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกษตร และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก"

"ถ้าสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน ทุน แรงงาน และการประกอบการที่มีอยู่เพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวก็จะเพิ่มขึ้น "

"สินเชื่อสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อความก้าวหน้าและเครื่องมือเพื่อการย้ายอยู่กับที่และห่วงเหี่ยว (ชโล) สินเชื่อจะเป็นเครื่องมือเพื่อความก้าวหน้าได้ ก็ต่อเมื่อได้มีการพัฒนาเกิดขึ้นบ้างแล้ว"

"เกษตรกรควรอยู่บนเส้นทางของการเป็นเกษตรกรเชิงการค้าก่อนที่รัฐบาลเริ่มการให้สินเชื่อ"

"อาจเป็นการดีถ้าสินเชื่อสำหรับสหกรณ์ ดำเนินควบคู่ไปกับหรือติดตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังที่เห็นกันทั่วไปในโครงการพัฒนา"

ความหลากหลายทางความคิดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันระดับการพัฒนาในแต่ละภูมิภาคก็ยังคงต่างกัน สำหรับประเทศไทยเกษตรกรรมมีลักษณะผสมผสานระหว่างส่วนที่ก้าวหน้ากึ่งก้าวหน้าและล้าหลังคละเคล้ากันอยู่ในทุกภาค ดังนั้น การกำหนดแนวทางในการพัฒนาการเกษตรจึงมีมากมายในหลายหน่วยงานของรัฐบาล ในส่วนของสินเชื่อการเกษตรนี้เห็นได้ชัดว่ามีหน่วยงานของรัฐบาลมากกว่า 10 แห่ง ที่มีได้เป็นสถาบันการเงิน แต่ได้ปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกร เช่น โครงการปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกร โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นต้น

สินเชื่อให้ทั้งคุณและโทษต่อเกษตรกร ในส่วนที่ให้คุณคือ เกื้อกูลเพิ่มทรัพย์สินของเกษตรกร (ทรัพย์สินเพิ่มมากกว่าหนี้สินเพิ่ม) และการเจริญเติบโตของภาคเกษตรกรรมโดยรวมในส่วนที่ให้โทษก็คือเกษตรกรจำนวนหนึ่งจำต้องแบกภาระหนี้สินคั่งค้างติดต่อกัน จนยากที่จะแก้ไขโดยลำพังตนเอง (หนี้สินเพิ่มมากกว่าทรัพย์สินเพิ่ม) การวิเคราะห์ที่เจาะลึกถึงปัญหาหนี้สินของเกษตรกร เพื่อหาแนวทางแก้ไขอย่างถูกวิธีนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) ควบคู่ไปกับสภาพหนี้สินของเกษตรกร ทั้งนี้จะทำให้ได้ข้อสรุปว่าความไม่สามารถชำระหนี้สินนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากความจงใจที่จะบิดพลิ้ว

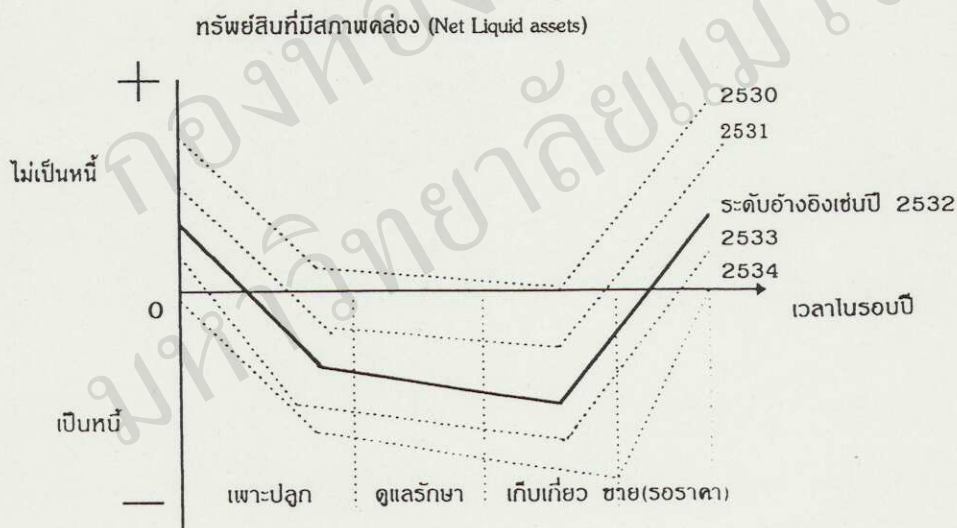
ภาระหนี้สินของเกษตรกร

พิชญ์ นิตยเสมอ (2538:24) ได้ทำการศึกษาสภาพหนี้ (ไม่เป็นหนี้) ของเกษตรกรในรอบปีที่มีการเคลื่อนไหวตามฤดูกาล เส้นทึบในภาพที่ 1 แสดงถึงการเคลื่อนไหวของหนี้สินในปีใดปีหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อมูลและใช้เป็นเส้นอ้างอิง (reference line) เพื่อใช้เปรียบเทียบลักษณะหนี้สินของเกษตรกรว่ามีการเคลื่อนไหว (ขึ้นลง) อย่างไร (เส้นประ) ในแต่ละปี ถ้าสภาพหนี้สินของเกษตรกรรายนี้ลดน้อยถอยลง เส้นภาวะหนี้สินนี้จะอยู่เหนือเส้นอ้างอิง ถ้าสภาพหนี้สินของเกษตรกรพอกพูนมากขึ้น เส้นภาวะหนี้สินนี้จะอยู่ล่างเส้นอ้างอิง ดังนั้นหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นปัญหาจึงเป็นหนี้ที่พอกพูนขึ้นที่อยู่ต่ำกว่าเส้นอ้างอิงยิ่งต่ำมากเท่าไรความรุนแรงของปัญหาก็ยิ่งมากขึ้นเป็นเงาตามตัว และอยู่ในข่ายที่รัฐให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหานี้

จำเป็นอย่างยิ่งที่จักต้องมีข้อมูลในกรอบที่วางไว้ข้างบน เพื่อวินิจฉัยสภาพหนี้ของเกษตรกรย้อนหลังกลับไป 3-4 ปี (จากปีที่มีข้อมูลล่าสุด) เพื่อดูพัฒนาการของหนี้สินหลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินมากขึ้น จนยากที่จะแก้ปัญหานี้ด้วย

ตนเอง สาเหตุของการมีหนี้สิน (ถ้าสมมติว่าเกษตรกรซื้อสัตว์) พอจะจำแนกได้ 3 ประการ ด้านการผลิตเป็นเรื่องประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย ด้านการตลาด (เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน นอกเหนือการควบคุมของเกษตรกร) เป็นความผันผวนของราคา (ตกต่ำ) และการแทรกแซงของรัฐบาลอันเนื่องมาจากโครงการที่รัฐบาลส่งเสริมประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว ทำให้เกษตรกรมีหนี้พอกพูนขึ้นจนเกินกำลังที่จะแก้ไขได้ด้วยตนเอง

หนี้สินของเกษตรกร อาจจำแนกตามแหล่งที่มาได้ 2 แหล่ง คือ หนี้สินในระบบตลาดการเงิน (organized money market) เป็นหนี้สินในตลาดการเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมีอำนาจในการกำกับดูแล ได้แก่ หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับ ธ.ก.ส. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับธนาคารพาณิชย์ หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร) และหนี้สินของเกษตรกรที่มีกับหน่วยงานของรัฐบาล (ที่มีชื่อเป็นสถาบันการเงิน) ส่วนหนี้สินนอกระบบตลาดการเงิน (unorganized money market) เป็นหนี้สินนอกตลาดการเงินที่เจ้าหน้าที่ทางการเงินของรัฐบาลไม่มีอำนาจเข้าไปกำกับดูแล ได้แก่ หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับเจ้าของโรงสี นายทุนในท้องถิ่น พ่อค้าคนกลาง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน

- เส้นทึบ ——— หมายถึง เส้นอ้างอิงหรือเส้นเปรียบเทียบที่แสดงถึงการเคลื่อนไหวของหนี้สินปีใดปีหนึ่ง
- เส้นประ หมายถึง เส้นที่แสดงถึงสภาพหนี้สินของเกษตรกรในแต่ละปี

ภาพที่ 1 สภาพหนี้สิน

ที่มา : พิชญ์ นิตย์เสมอ (2538)

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2533) กล่าวว่า ลักษณะการเป็นหนี้ของเกษตรกร จำแนกตามแหล่งของเจ้าหนี้ได้ดังนี้ คือ

1. การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งรวมถึงสถาบันเกษตรกรที่ ธ.ก.ส. ให้อุปเชื่อเป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืม
2. การเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งเจ้าหนี้ ได้แก่ พ่อค้า นายทุน และผู้ให้กู้อื่น ๆ ที่มีใช้สถาบันการเงินในระบบ
3. การเป็นหนี้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งเกษตรกรเป็นหนี้ตามโครงการต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังนี้
 - 1.1 ปัญหาด้านการผลิต
 - ก. ที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีอยู่จำกัด ในขณะที่ครอบครัวเกษตรกรไทยเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ประมาณกว่าร้อยละ 20 ของที่ทำกินทางการเกษตรทั่วประเทศเป็นที่ดินเช่าในจำนวนนี้ที่ดินทำกินทางการเกษตรของภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นที่ดินเช่าประมาณร้อยละ 36, 29, 12 และ 7 ตามลำดับ การที่เกษตรกรมิได้เป็นเจ้าของที่ดิน ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนในการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมาก เพราะใช้ทำการเพาะปลูกติดต่อกันมาเป็นเวลานาน และไม่ได้รับการบำรุงรักษาสภาพดินเท่าที่ควร เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากไม่ใช่ที่ดินของตนเอง และขาดแคลนเงินทุน พืชที่เกษตรกรปลูกจึงเป็นสินค้าหลักไม่กี่ชนิดที่ลงทุนค่อนข้างต่ำ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย นอกจากนี้ยังพบว่าที่ดินทำการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่การทำนาไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการทำนา และมีพื้นที่บางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณเกลือในดินค่อนข้างสูง ในภาคใต้เป็นดินพรุ หรือดินกรดในพื้นที่ภาคกลางบางส่วน สาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำและมีแนวโน้มว่าจะลดลง หากไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสม
 - ข. แหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ไม่ว่าจะการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการอุปโภคบริโภคของเกษตรกร การจะทำการ

เกษตรกรให้ผลจะต้องมีน้ำในปริมาณที่พอเพียงและเหมาะสม นั้นหมายถึงจำเป็นต้องเป็นแหล่งน้ำจากการชลประทาน แต่การทำการเกษตรของประเทศไทยยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรที่อาศัยน้ำชลประทานมีน้อยมาก ประมาณร้อยละ 19 เท่านั้นที่มีการชลประทานทั่วประเทศ ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเสี่ยงต่อสภาวะธรรมชาติ ทำให้การใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่มีประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ทำให้มีหนี้สินและยากลำบากที่จะผ่อนชำระได้ เนื่องจากการเพาะปลูกแต่ละปีก็พอดำรงชีพเพียงพออยู่พอกินเท่านั้น

ก. ปัญหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เกษตรกรขาดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดีในการประกอบอาชีพ ในด้านพันธุ์พืช ทั้งเมล็ดพันธุ์ กิ่งตอนและกล้าพันธุ์ดีของพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวนและไม่ยืนต้นอื่น ๆ เกือบทุกชนิดยังไม่พอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับต่ำ

ง. ปุ๋ย ปุ๋ยเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ โดยเฉพาะสภาพดินที่ใช้ทำการเกษตรของประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ดังนั้น การใช้ปุ๋ยไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยในรูปอื่นใด จึงยังมีความจำเป็นมากขึ้น แต่จากความเป็นจริงประเทศไทยใช้ปุ๋ยเพื่อการเกษตรอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ ความสนใจในเรื่องการบำรุงรักษาดิน ประกอบกับการขาดทุนในการจัดซื้อปุ๋ยมาใช้ บางครั้งการใช้ปุ๋ยก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับชนิดพืชและลักษณะพื้นที่ หรือปุ๋ยที่ใช้ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากเป็นปุ๋ยปลอม หรือปุ๋ยเสื่อมคุณภาพ แม้ว่าจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ย จัดหาปุ๋ยสำหรับจำหน่ายให้เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยคุณภาพดี ราคาเป็นธรรม แต่การดำเนินงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในแง่ปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและการดำเนินงานมักล่าช้าไม่ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก

1.2 ปัญหาด้านการตลาด

ก. พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดราคา บางครั้งเกษตรกรเองก็ทราบว่าราคาสินค้าที่ได้รับต่ำมาก แต่มีความจำเป็นต้องขายเพราะต้องการใช้เงินหรือขายเพื่อชำระหนี้ นอกจากนี้ความผูกพันระหว่างพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นกับเกษตรกรก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดให้ต้องขายเชื่อสินค้าให้แก่เกษตรกร เพราะพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นมักเป็นนายทุนเงินกู้ของเกษตรกรด้วย ความจำกัดของเงินกู้ในระบบทำให้เกษตรกรต้องหันไปยืมกู้เงินลงทุนในท้องถิ่น ทั้งในรูปเงินสด วัสดุการเกษตร เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช สาร

ป้องกัน กำจัดศัตรูพืช ล่วงหน้าและข้อผูกพันการรับซื้อสินค้าให้หลังการเก็บเกี่ยวหรือตกลงซื้อขายล่วงหน้าขณะที่ผลิตผลยังไม่ได้เก็บเกี่ยวในลักษณะ "ตกเขียว" ทำให้ขายสินค้าได้ในราคาที่ดีกว่าความเป็นจริง

ข. ข่าวสารการตลาด เกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องธุรกิจการตลาด กลไกของราคาและการตลาด ทั้งนี้เพราะว่าข่าวสารต่าง ๆ ยังไม่แพร่หลายเข้าถึงเกษตรกรดั่งนั้นเกษตรกรจึงไม่มีการวางแผนการผลิต การตลาด ชนิดและปริมาณผลิตผลทางการเกษตร จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การดำเนินงานของรัฐในเรื่องข่าวสารการตลาด และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารยังไม่มีประสิทธิภาพ

ค. กลไกของรัฐ ปัจจุบันการแข่งขันในตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ราคาสินค้าเกษตรผันแปรตามสถานการณ์ผลิตของโลก เนื่องจากกลไกของรัฐยังไม่ดีพอเกษตรกรไม่มีความมั่นใจว่าเมื่อผลิตสินค้าชนิดใหม่แล้วจะสามารถขายได้ในราคาที่เป็นธรรม ทำให้มาตรการควบคุมการผลิตของรัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จ เกษตรกรจะตัดสินใจทำการเพาะปลูกหรือผลิตสินค้าตามราคาตลาดในปีที่ผ่านมาเป็นหลัก ซึ่งแน่นอนว่าการผลิตสินค้านั้น ๆ จะต้องเพิ่มมากขึ้นและเมื่อขายออกสู่ตลาดในปริมาณมาก ราคาก็ต่ำลง จนบางครั้งอาจไม่คุ้มทุนทำให้ต้องตกอยู่ในวัฏจักรของความเสียด้านราคาตลอดมา

ง. ปัญหาด้านเงินทุน จากการศึกษาพบว่าสถาบันการเงินในระบบสามารถสนองความประสงค์ของเกษตรกรได้แค่ประมาณร้อยละ 60 ของความต้องการสินเชื่อ ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของเกษตรกรที่มีจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง เกษตรกรต้องหันไปกู้เงินจากนายทุนเงินกู้ในท้องถิ่น หรือเงินกู้นอกระบบ ซึ่งมีความคล่องตัวกว่าถึงแม้จะถูกเอารัดเอาเปรียบ

2. ปัจจัยด้านสังคม

2.1 ปัญหาด้านการศึกษา

เกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนส่วนมากมีการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งทำให้การส่งเสริมการเกษตรและการอบรมให้ความรู้วิชาการเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาการเกษตรให้เจริญก้าวหน้าจึงไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

2.2 ปัญหาด้านสาธารณสุข

เกษตรกรส่วนใหญ่ในชนบทขาดความรู้ในโภชนาการและมีฐานะ

ยากจน ดังนั้นการกินอยู่ของเกษตรกรจึงค่อนข้างแร้นแค้น การกินอาหารก็ไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ได้อาหารไม่ครบหมู่ มีสุขภาพอ่อนแอและต้องทำงานหนักตลอดเวลา เมื่อมีโรคภัยไข้เจ็บมักเป็นแบบเรื้อรัง ทำให้ไม่สามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาพอกพูน นอกจากนี้มีความเชื่อหรือยึดถือการตีมี การบริโภคสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น เสพสุรา เครื่องดื่มที่คิดว่าเป็นสารชูกำลังเป็นประจำ ทำให้มีรายจ่ายสูงขึ้นเป็นภาระแก่ครอบครัวอย่างมาก

3. ปัจจัยด้านการเมือง

สาเหตุประการสำคัญ คือ ความไม่ต่อเนื่องด้านนโยบาย และนโยบายที่กำหนดขึ้นมักเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ ทำให้นโยบายมักถูกเปลี่ยนแปลง ทำให้เกษตรกรหรือผู้ถือปฏิบัติปรับตัวไม่ทันหรือขาดความเชื่อถือไม่นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังเพราะเชื่อว่าเป็นนโยบายชั่วคราว พอเปลี่ยนผู้บริหารนโยบายนั้น ๆ ก็มักจะถูกยกเลิกไป

4. ปัจจัยอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า นอกจากปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแล้ว ปัจจัยภายในหรือตัวเกษตรกรก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเองต้องเป็นหนี้ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกัน มิฉะนั้นแม้ว่าปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปแล้ว แต่ปัจจัยภายใน คือ ตัวเกษตรกรไม่ได้รับการแก้ไข ก็คงจะยากที่จะทำให้เกษตรกรและครอบครัวหลุดพ้นจากวัฏจักรของการเป็นหนี้ได้ ปัจจัยในข้อนี้มีสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้ เช่น

4.1 เกษตรกรนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่าเงินกู้นี้ที่นำมา โดยเฉพาะผ่านสถาบันการเงิน เป็นเงินกู้เพื่อการผลิตโดยเฉพาะ แต่มักนำเงินกู้นี้ไปใช้ทางอื่น ซึ่งอาจจะเกิดจากความจำเป็นส่วนตัว เช่น เป็นค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายเพื่อยังชีพ หรือมิใช่ความจำเป็นส่วนตัว แต่ใช้จ่ายเพราะค่านิยมตามกัน เช่น ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งที่ทำให้ความบันเทิงต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช ที่ฟุ่มเฟือยเกินความเป็นจริง แม้บางครั้งมิได้นำเงินกู้นี้ไปใช้แต่นำรายได้จากการขายผลิตผลไปใช้ตามแนวทางข้างต้น ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เกิดหนี้สะสมต้องหมุนเวียนผลิตเปลี่ยนหนี้ไปเรื่อย ๆ

4.2 เกษตรกรมีเจตนาบิดพลิ้ว หรือมีพฤติกรรมเหนียวหนี้ โดยเฉพาะหนี้ในระบบ จากอัตราดอกเบี้ยของหนี้สินในระบบถูกควบคุมโดยรัฐบาล ทำให้เกษตรกรบางคนบางกลุ่มมีเจตนาบิดพลิ้ว หรือเหนียวหนี้ เนื่องจากเห็นว่าเสียดอกเบี้ยต่ำ หรือสามารถต่อรอง

ผ่อนชำระได้ จึงนำเงินไปใช้ทางอื่น และประพฤตินี้นิสัย จนถึงระดับหนึ่งก็ไม่สามารถชำระหนี้ได้ บางครั้งก็ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง เช่น คิดว่าการเป็นหนี้ของรัฐบาลถ้าค้างชำระกันมากๆ ก็จะสามารถเรียกร้องรัฐยกเลิกหนี้ ผ่อนผันหนี้ได้ เพราะมีตัวอย่างในกรณีนี้เห็นอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้ที่เป็หนี้กับกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

สำนักงานพัฒนาชุมชน (2540:12-19) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอำเภอแม่แตง โดยสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. ปัญหาการพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อย

สภาพเศรษฐกิจของอำเภอแม่แตง รายได้หลักมาจากด้านการเกษตรกรรม แต่รายได้ดังกล่าวจะขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน อำเภอยังมีปัญหาในด้านการผลิตและรายได้ของประชากร สรุปได้ดังนี้

- ด้านที่ทำกิน เกษตรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินไม่เพียงพอกับการเกษตร ทำให้ต้องเช่าที่ดินทำกิน
- ด้านอาชีพประชากรในชนบทขาดความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ
- ด้านการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านผลผลิตทางการเกษตรที่นำออกจำหน่ายมักถูกกดราคา ตลาดซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรยังมีน้อยในชนบทห่างไกล ราษฎรมักด้อยโอกาสที่จะบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและราคายุติธรรมตลอดจนประชาชนในชนบทขาดความรู้ความเข้าใจด้านการผลิต การตลาดขาดข้อมูลข่าวสารทางการค้า และแหล่งเงินทุน

- ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าคนละ 20,000 บาท/ปี มีสูงถึงร้อยละ 85.87 ของประชากรทั้งอำเภอ

- คนในครัวเรือนอายุ 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้มีสูงถึงร้อยละ 60.87 ของประชากรทั้งอำเภอ

2. ปัญหาด้านการผลิต การตลาดและการจ้างงาน

โครงสร้างการเกษตรของอำเภอแม่แตงเป็นการประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก สถานะทางเศรษฐกิจของประชาชน จึงขึ้นอยู่กับระดับราคาและปริมาณของผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ โครงสร้างการผลิตนั้นมีพืชหลายชนิดเป็นสิ่งดั้งเดิม โดยมีข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม หอม พริก จากข้อเท็จจริงพอจะจัดสภาพปัญหาของอำเภอได้ดังนี้

- ปัญหาการผลิต ยังขาดแคลนแรงงานส่วนมากแล้วประชาชนในวัยแรงงานนิยมที่จะอพยพโยกย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูเพาะปลูกและฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ต้นทุนการผลิตทางด้านค่าจ้างเพิ่มขึ้น

- ปัญหาการขาดแคลนน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาน้ำจากธรรมชาติ ซึ่งไม่แน่นอน ขณะเดียวกันในเขตชลประทานจะสามารถใช้ได้ในพื้นที่ราบ และมีน้ำไม่เพียงพอใช้ในการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง

- ปัญหาที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าจากผู้อื่น

- ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มักมาจากที่ดิน บัญ แรงงาน สารเคมีมีราคาสูงขึ้นทำให้นักลงทุนการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย

- ปัญหาด้านการตลาดของผลผลิต ซึ่งมีราคาไม่แน่นอน แต่ส่วนมากจะค่อนข้างมีราคาที่ต่ำ อีกทั้งยังขาดตลาดกลางรองรับผลผลิตทางการเกษตร และปัญหาคุณภาพของผลผลิตที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

สามารถ นิตยเสมอ (2536:6) ได้ทำการศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระโดยได้ประมวลผลข้อมูลหนี้สินค้างชำระของเกษตรกรที่มีอยู่กับส่วนราชการ และ ธ.ก.ส. สามารถสรุปสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกิดจากส่วนราชการ เช่น การเร่งรัดดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น ขาดการประสานงานที่ดี มีการใช้สินเชื่อซ้ำซ้อน หรือพนักงานไม่สันทัดในการให้สินเชื่อเกษตร
2. ปัญหาเกิดจากโครงการไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เช่น สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมที่จะทำการเกษตร สินเชื่อที่จัดไว้ไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตที่จัดหามาให้ไม่เหมาะสม
3. ปัญหาจากเหตุสุดวิสัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติ หรือผลผลิตการเกษตรตกต่ำเกินกว่าความคาดหมาย
4. ปัญหาเกิดจากเหตุสุดวิสัยในตัวเกษตรกร เช่น ตาย วิกฤตชีวิต
5. ปัญหาเกิดจากความรุ้ความเข้าใจของเกษตรกรเอง และการอธิบายให้ความกระจ่างในสาระสำคัญของโครงการของเจ้าหน้าที่ที่ให้แก่เกษตรกร เช่น เกษตรกรเข้าใจ

วัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อน โดยคิดว่าวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับตามโครงการเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ฟรีไม่ต้องชำระคืน และก็มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยจงใจบิดพลิ้ว

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2540) ได้รายงานผลการดำเนินงานด้านสินเชื่อแก่เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ปีบัญชี 2539 (1 เม.ย. 2539-31 มีนาคม 2540) จากครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดของอำเภอแม่แตง 14,137 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า 5,717 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.44 ปริมาณจ่ายเงินกู้ทั้งหมด 448.23 ล้านบาท ซึ่งเป็นสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรรายคน 387 ล้านบาท และสถาบันเกษตรกรคือสหกรณ์การเกษตร 61.23 ล้านบาท จากผลการปล่อยสินเชื่อที่เกษตรกรรายคนสามารถชำระได้ 362.58 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 93.69 เป็นหนี้ค้างชำระ 24.42 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.31

ร.ก.ส. ได้ทำการวิเคราะห์สภาพการค้างชำระหนี้ของเกษตรกรนั้น พบว่ามาจากหลายสาเหตุ ดังจะกล่าวพอสังเขป

1. สาเหตุหนี้ค้างชำระที่เกิดจากเกษตรกร เช่น
 - เกษตรกรใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์
 - เกษตรกรมีความจำเป็นฉุกเฉินในครัวเรือน จึงนำเงินที่จะนำไปชำระหนี้มาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น
 - ผลผลิตเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง โรคแมลง เป็นต้น ทำให้ผลผลิตต่ำกว่าเป้าหมาย
 - ปัญหาด้านการตลาดผลผลิตขายไม่ได้ราคาทำให้ขาดทุน เกษตรกรจึงหัน ไปประกอบอาชีพอื่น หรือย้ายถิ่นที่อยู่ไปทำงานต่างจังหวัด และต่างประเทศ
 - เกษตรกรมีภาระหนี้สินหลายที่ ทั้งสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ
 - ขาดการสนับสนุนด้านการผลิต เช่น การส่งเสริมการผลิต การปรับปรุงโครงการสร้างการผลิตตามความเหมาะสมในพื้นที่
2. สาเหตุหนี้ค้างชำระที่เกิดจากโครงการนโยบายรัฐ เช่น โครงการปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกร เป็นต้น เนื่องจากปัญหาการมีรายได้น้อยของเกษตรกรจึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งมากเกินความ

สามารถที่จะชำระคืนได้ เมื่อ ธ.ก.ส.ไปรับโอนหนี้ของเกษตรกรมาจากนายทุน เกษตรกรก็ไม่สามารถชำระคืน ธ.ก.ส. ได้ตามกำหนด ทำให้เกิดปัญหาเรื้อรังต่อไปอีก

3. สาเหตุหนี้ค้างชำระที่เกิดจากธนาคารเอง เช่น การจ่ายเงินกู้โดยคำนึงถึงเป้าหมายเกินไปทำให้การจ่ายเงินกู้ขาดคุณภาพ และการที่ธนาคารไม่สามารถดำเนินคดีอย่างจริงจัง ทำให้เกษตรกรบางรายคือร้อน บิดพลิ้ว

ปราณี เหล่าทะเกียรติ (2533) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์การกู้หนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2518-2519 พบว่า ขนาดของฟาร์มมีการนำเงินไปใช้ในการผลิตของเกษตรกรที่กู้จากสถาบันการเงินมากที่สุด และมีอิทธิพลต่อการชำระหนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ สิทธิทรัพย์ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ประสิทธิภาพของฟาร์มและรายได้ฟาร์ม ตามลำดับ การกู้ยืมเงินของสมาชิกบางคน ปริมาณเงินกู้ที่ไม่เพียงพอในการดำเนินกิจการฟาร์ม อันเนื่องด้วยหลักประกันเงินกู้ไม่พอหรือปริมาณเงินกู้มีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ มากมาย ทำให้มีหนี้สินมากและยากแก่การชำระคืน จากการศึกษาของสุนตรา บุษยาพีรศักดิ์ (2525) พบว่าครัวเรือนในชนบทมีหนี้สินกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่สำรวจ โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 10,255 บาท ในจำนวนนี้เป็นสินเชื่อจากนอกสถาบันการเงินร้อยละ 58 และสินเชื่อของสถาบันการเงินร้อยละ 42

วิทยา เจียรพันธ์ และดร.ณวรรณ วงศ์มณีโรจน์ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง "กระบวนการอพยพแรงงานของเกษตรกรชนบท" พบว่า เกษตรกรประมาณร้อยละ 40 ยังมีการกู้เงินจากแหล่งอื่นและยังมีเกษตรกรถึงร้อยละ 18.6 ที่ยังต้องพึ่งพาเงินกู้จากพ่อค้านายทุนในระดับท้องถิ่น ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าสถาบันการเงินหลายเท่าตัว และเมื่อถึงกำหนดแล้วไม่สามารถชำระหนี้ได้ดอกเบี้ยก็จะถูกทบเป็นต้นเงินเกษตรกรบางรายจึงกลายเป็นบุคคลล้มละลาย หรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว บางรายถูกนายทุนยึดที่ดินการเกษตรแทนการชำระหนี้ ทำให้ที่ดินการเกษตรของครัวเรือนลดลงกลายเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก (small scale farmers)

จากการศึกษาของอรวรรณ รุ่งโรจน์รักษ์ (2523) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า จำนวนเกษตรกรที่ต้องการสินเชื่อมีร้อยละ 72 ของเกษตรกรทั้งหมด ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ยฟาร์มละ 12,350 บาท มีวัตถุประสงค์

เพื่อการผลิตร้อยละ 84 เพื่อการบริโภคร้อยละ 16 ของปริมาณสินค้าทั้งหมด เกษตรกรมีความสามารถในการชำระหนี้เพียงร้อยละ 22 ของปริมาณสินค้าทั้งหมด

เทียนชัย รัตนดิลก (2533) ได้วิจัยถึงปัญหาการชำระคืนสินค้าเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.53 ไม่ได้นำเงินไปลงทุนโดยตรงในการสร้างผลผลิต ซึ่งการใช้จ่ายดังกล่าวไปเกี่ยวกับการซื้อที่ดินร้อยละ 19.28 ใช้ในการชำระหนี้สินเดิมร้อยละ 13.25 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับน้อยไปกว่าการลงทุนร้อยละ 10 และเมื่อเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการประกอบการร้อยละ 96.26 ไม่ได้ชำระหนี้ แต่ได้นำเงินไปใช้ในการลงทุนต่อไป และนำเงินบางส่วนไปใช้จ่ายด้านอื่น ๆ การปฏิบัติตามโครงการที่เสนอร้อยละ 38.75 ของเกษตรกรที่มีปัญหาค้างชำระเงินสินค้าเชื่อไม่ได้ปฏิบัติตามโครงการที่เสนอต่อสถาบันการเงินทำให้เกษตรกรมีปัญหาการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด ปัญหาภาระหนี้สินเกษตรกรร้อยละ 48.75 มีหนี้สินมาก่อน และร้อยละ 48.75 กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินอื่น ๆ เพิ่มเติมหลังจากที่ได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงินแล้ว และร้อยละ 75 แสดงให้เห็นว่าการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกหลายแห่งมีผลกระทบต่อภาระหนี้สิน

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อกิจการ ได้แก่ ภาวะการขาดทุน ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ ภาวะราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 45.13 ต้องประสบปัญหาดังกล่าว ปัญหาจากความแห้งแล้งตามธรรมชาติ มีร้อยละ 50.44

อัมมาร สยามวาลา (2534) ศึกษาสินเชื่อในชนบทไทย พบว่า การลงทุนในภาคชนบทโดยเฉพาะในภาคเกษตรนั้นมีความเสี่ยงสูง เพราะความเสี่ยงจากการลงทุนของผู้กู้และผู้กู้จะเป็นผู้รับภาระความเสี่ยงในการลงทุนแต่เพียงผู้เดียว อันเนื่องมาจากปัจจัยทางการตลาดหรือตลาดผลผลิต ความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศ และความแปรปรวนของราคาผลผลิต การเกษตร

กอบกุล พึ่งมีศรี และสุวิทย์ ธีรสาส์วัต (2533) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจกับภาวะหนี้สินในหมู่บ้านอีสาน กรณีศึกษาบ้านบ่อใหญ่ ตำบลบ้านโนน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า บ้านบ่อใหญ่มีระบบการผลิตเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม เป้าหมายการผลิตก่อนปี 2500 เป็นการผลิตเพื่อยังชีพ (self sufficiency) เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเป็นแบบดั้งเดิม หลังปี 2500 เป็นต้นมาได้เข้าสู่ระยะที่มีการเปลี่ยน

แปลงเทคโนโลยีการผลิต เป้าหมายการผลิตจึงเป็นไปเพื่อการค้า มีการขยายขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น และได้มีการนำเอาเทคโนโลยีก้าวหน้าบางชนิดมาใช้เพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช ที่ใช้ได้ผลดี เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี แต่บางชนิดยังนำมาใช้ไม่ได้ผล เช่น การใช้ยาปราบศัตรูพืช ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการกำจัดหนอนกอ เพราะเกษตรกรยังขาดความรู้ในการนำมาใช้อย่างเหมาะสม และบางชนิดมีแนวโน้มในการนำมาใช้แบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของกำลังซื้อในแต่ละครัวเรือน และลักษณะของเครื่องจักรกลการเกษตรที่สามารถนำมาใช้ในหมู่บ้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กับพื้นที่เพาะปลูกซึ่งมีทั้งเป็นที่ลุ่มและที่ดอน ส่วนมากเป็นพื้นที่นาและพื้นที่ไร่นาขนาดเล็ก เหมาะกับการใช้ควายไถ หรือรถไถขนาดเล็กมากกว่าการใช้รถไถขนาดใหญ่

การลงทุนซื้อเทคโนโลยีก้าวหน้ามาใช้มีทั้งการพึ่งพาตนเอง เช่น การกู้ยืมพันธุ์ข้าวจากธนาคารข้าวในหมู่บ้าน และการซื้อจากภายนอก ในการสะสมทุนพบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านมีขบวนการสะสมทุนมาตั้งแต่ก่อนปี 2500 เงินลงทุนในการผลิตส่วนหนึ่งมาจากการสะสมทุนภายในหมู่บ้าน อีกส่วนหนึ่งได้มาจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และมีบางส่วนมาจากรายได้แรงงานของคนหนุ่มสาวที่ไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น โดยทั่วไปแล้วความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรที่เป็นรายได้จากการขายผลผลิตอยู่ในระดับดีพอสมควร หากไม่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ และราคาตลาดผลผลิต และจะอยู่ในระดับที่ดียิ่งขึ้นเมื่อชาวบ้านมีความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม

ภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ (2531: 29-33) ได้วิจัยภาวะหนี้สินของชาวนา ที่จังหวัดสุรินทร์ เรื่อง เหตุเกิด ณ ขอบเมืองสุรินทร์ พบว่ามีนายทุนซึ่งส่วนมากเป็นเจ้าของโรงสีخانเมืองสุรินทร์ ให้ชาวนากู้เงิน 100 บาท เวลาส่งต้น 100 บาท จะต้องส่งดอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือก 1 กะแอม (20 กก.) นายทุนหลายคนร่ำรวยจากการให้กู้แบบนี้รายหนึ่ง ปีเดียวปล่อยเงินกู้ให้ชาวนา 352 คน 28 หมู่บ้าน เงินต้น 1,821,390 บาท ดอกเบี้ย 16,659 กะแอม คิดเป็นเงินเฉลี่ยกิโลกรัมละ 3.50 บาท เป็นเงินดอกเบี้ย 1,168,650 บาท นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเป็นเงินอีกประมาณ 1-2 ล้านบาท ภาคภูมิสรุปวงจรของเงินกู่ว่า ธนาคารพาณิชย์ให้นายทุนเงินกู้ นายทุนเอาไปปล่อยให้ชาวนาอีกต่อหนึ่ง เพื่อเอาไปใช้หนี้ ธ.ก.ส. ตามกำหนดแล้วจึงจะกู้ใหม่ได้ โดยกู้เอามาใช้หนี้นายทุนซึ่งคิดดอกเบี้ยแพงมาก (ประมาณร้อยละ

6 ต่อเดือน) จึงถูกระยะสั้น เงินที่กู้ ธ.ก.ส. แทนที่จะเอามาใช้ในการผลิตอย่างเต็มที่ก็เอาไปใช้หนี้รายทุนเสียส่วนหนึ่ง ผลิตส่วนหนึ่ง ใช้ในครัวเรือนเสียส่วนหนึ่ง เมื่อไม่พอใช้ในการผลิตก็กู้จากนายทุนมาเติม พอขายข้าวได้ก็เอาไปใช้หนี้รายทุน และ ธ.ก.ส. ถ้าไม่พอใช้ ธ.ก.ส. ก็กู้รายทุนมาเติมวนเวียนแบบนี้ สรุปว่าผู้ที่ได้ประโยชน์จากวงจรนี้ คือ ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์อื่น แต่ผู้ได้ประโยชน์มากที่สุดคือ นายทุนเงินกู้ ผู้ที่ถูกขูดรีดดอกเบี้ยให้กับทั้ง 3 พวกที่กล่าวคือ ชาวนา

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของ ธ.ก.ส. กับการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อการเกษตร ได้แบ่งเกษตรกรออกเป็น 5 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มพึ่งพาแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ กันคือ

กลุ่มที่ 1 คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตไม่พอเลี้ยงชีพ มีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ดิน ต้องเช่าที่ดินทำกินหรือรับจ้าง กลุ่มนี้พึ่งพิงเงินกู้นอกระบบซึ่งคิดดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งเงินกู้ในระบบมาก

กลุ่มที่ 2 คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตเพียงพอแก่การบริโภค แต่ไม่มีส่วนเหลือเพื่อขาย กลุ่มนี้มีการพึ่งพิงแหล่งเงินกู้นอกระบบ กลุ่มเกษตรกร และ ธ.ก.ส.

กลุ่มที่ 3 คือ มีรายได้พอเลี้ยงชีพ แต่ยังต้องการความช่วยเหลือบางด้าน กลุ่มนี้พึ่งพิงแหล่งเงินกู้นอกระบบ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร

กลุ่มที่ 4 คือ มีรายได้และมีฐานะดีพอสมควร มีแหล่งเงินกู้คือ ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์

กลุ่มที่ 5 คือ มีฐานะดี ทำการเกษตรเพื่อการค้า (commercial farm) เกือบทั้งหมดพึ่งพิงแหล่งเงินกู้ที่เป็นธนาคารพาณิชย์

สุขสวัสดิ์ ลิ้มรุ่งเรือง (2531) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญของการเป็นหนี้ของเกษตรกรไว้ 7 ประการคือ (1) ความล้มเหลวทางการผลิต เช่น ดินเสื่อม ฝนแล้ง น้ำท่วม (2) ได้ผลผลิตดีแต่ราคาผลผลิตตกต่ำ (3) เกษตรกรต้องกู้เงินนอกระบบซึ่งดอกเบี้ยสูงร้อยละ 3-5 ต่อเดือน ผลผลิตที่ได้บางส่วนต้องหมดไปกับดอกเบี้ย ข้อนี้นี้ยังรวมไปถึงการเช่าที่นา ผู้เช่าต้องเสียค่าเช่าตั้งแต่ 15 ถึงต่อไร่ หรือไม่กี่แบ่งผลผลิตให้ผู้เช่า 2 ส่วน เจ้าของที่ดิน 1 ส่วน (4) วิธีการผลิตแบบใหม่มีการใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ ธัญพืชพันธุ์ใหม่ ทำให้ต้องใช้ปุ๋ยเคมี ฮอร์โมน ยาปราบศัตรูพืช และเครื่องจักรกล เชื้อเพลิง ซึ่งทำให้ลงทุนสูงกว่าเดิมมาก (5) ประเพณี

ต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ นิยมจัดแบบฟุ้งเฟ้อเกินฐานะ ทำให้ต้องไปกู้เงินนอกระบบ จนยากที่จะหลุดจากวงจรหนี้สิน (6) การเพิ่มของประชากรทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่า แหล่งน้ำถูกทำลาย อาหารธรรมชาติถูกทำลาย รายจ่ายด้านอาหารสูงขึ้น (7) อิทธิพลของการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ อันนำไปสู่สังคมบริโภค

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ไม่ระบุปีที่พิมพ์: 10-16) ได้ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ดังนี้

การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคน หมายถึง การให้เงินกู้แก่เกษตรกรรายคนโดยตรง ซึ่งเกษตรกรผู้จะกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ได้จะต้องเป็นลูกค้ำของ ธ.ก.ส. โดยการขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำประจำสาขา ทั้งนี้เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ในการขอขึ้นทะเบียน เพียงแต่ไปแจ้งตามประสงค์ต่อพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. ที่สาขาหรือหน่วยอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่เกษตรกรผู้นั้นมีถิ่นที่อยู่ พนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำวิธีการต่าง ๆ ในการเข้าเป็นลูกค้ำทุกประการ

คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นลูกค้ำ

เกษตรกรผู้ที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำของ ธ.ก.ส. จะต้องมีความรู้ดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี
3. เป็นเกษตรกรตามข้อบังคับของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
4. มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร
5. มีถิ่นที่อยู่และประกอบอาชีพการเกษตรกรส่วนใหญ่ในท้องที่ดำเนินงานของสาขาซึ่งตนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำประจำมาแล้ว เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี
6. เป็นผู้ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตรเพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร หรือมีลูกทางจะปรับปรุงการเกษตรให้มีรายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้
7. เป็นผู้มีนิสัยซื่อสัตย์สุจริต ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ มีชื่อเสียงดี และรู้จักประหยัด
8. ไม่เป็นบุคคลลึกลับจืด หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
9. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

10. ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกจ้างประจำสาขา และปัจจุบันไม่ได้เป็นผู้กู้เงินของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร หรือสถาบันใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจทางด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร

กลุ่มลูกค้า หมายถึง กลุ่มของเกษตรกรผู้ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน รู้จักคุ้นเคยกัน และรู้งานการเกษตรของกันและกันเป็นอย่างดี โดยกลุ่มลูกค้ากลุ่มหนึ่ง ๆ จะต้องมิใช่เกษตรกรจำนวนตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป สมัครใจเข้าร่วมกลุ่มกันซึ่งมีความประสงค์จะกู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายและค่าลงทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยใช้หลักประกันรับรอง และหรือค้ำประกันซึ่งกันและกัน รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

ในแต่ละกลุ่มลูกค้าจะคัดเลือกลูกค้าคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในกิจการของ ธ.ก.ส. ยินยอมเสียสละเวลาและอุทิศตนเพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่าง ธ.ก.ส. และเกษตรกรลูกค้า

ประเภทเงินกู้

ธ.ก.ส. แบ่งเป็นเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเกษตร
2. เงินกู้เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร
3. เงินกู้เพื่อรอกการขายผลิตผลการเกษตร
4. เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินหรือไถ่ถอน หรือรับโอนที่ดินการเกษตร
5. เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร

1. เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเกษตร ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยา ป้องกันกำจัดศัตรูพืชหรือสัตว์ อาหารสัตว์วัสดุการเกษตรอย่างอื่น ค่าเครื่องมือการเกษตร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซื้อปุ๋ยสัตว์หรือสัตว์ปีกหรือสัตว์น้ำเพื่อเลี้ยงขาย ค่าจ้างเกี่ยวกับการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขาย แปรรูปผลิตผลการเกษตรเพื่อขาย ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร เฉพาะที่ต้องชำระด้วยเงินสดค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร ค่าบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามที่จำเป็น ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดทำบัตรสุขภาพของคนในครัวเรือน ตามโครงการบัตรสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขด้วย เป็นต้น

เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเกษตร สำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เงินกู้ระยะสั้น" แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเกษตรอย่างเดี่ยวหรือหลายอย่าง ซึ่งลูกค้าในกลุ่มลูกค้าเดียวกันทุกคน หรือเป็นส่วนใหญ่ ทำการผลิตโดยลงมือการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว และขายในเวลาใกล้เคียงกัน และสามารถชำระคืนเงินกู้ให้เสร็จสิ้นในเวลาเดียวกันได้

1.2 เงินกู้เครดิตเงินสด เป็นเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตอย่างหนึ่ง ซึ่งอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรลูกค้าเป็นอย่างมาก เพราะทำสัญญากู้เป็นเครดิตเงินสดได้เพียงครั้งเดียว เกษตรกรสามารถเบิกรับเงินกู้ได้หลายครั้งภายในวงเงินกู้ที่กำหนด และภายในระยะเวลาแห่งสัญญาเงินกู้

2. เงินกู้เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร แบ่งตามระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้เสร็จสิ้นได้ 2 ประเภท คือ

2.1 เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตรซึ่งมีอายุใช้งานได้เกินกว่า 1 ปี เช่นเงินกู้เพื่อการบุกเบิกที่ดินเพื่อใช้ทำการเกษตรสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ ซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตรลงทุนในการเลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น

2.2 เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร เป็นเงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในสินทรัพย์ประจำทางการเกษตรหรือเพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหรือวางรูปแบบการผลิตขึ้นใหม่ ซึ่งมีการลงทุนและต้องใช้เวลานาน จึงจะได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าเงินลงทุน

3. เงินกู้เพื่อรอการขายผลิตผลการเกษตร ได้แก่ เงินกู้ซึ่งผู้กู้ใช้ผลิตผลการเกษตรเป็นประกันการชำระคืนตัวเงินกู้ มีวัตถุประสงค์การกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างรอการขาย เพื่อให้เกษตรกรสามารถเก็บผลิตผลไว้รอราคาได้โดยไม่จำเป็นต้องขายในช่วงที่ผลิตผลออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาต่ำ

4. เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินหรือไถ่ถอน หรือรับโอนคืนที่ดินการเกษตร แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

4.1 เงินกู้ระยะปานกลาง ได้แก่ เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตรก่อนเป็นลูกค้าธนาคาร

4.2 เงินกู้ระยะปานกลางพิเศษ ประเภท 1 ได้แก่ เงินกู้ซึ่งลูกค้าผู้ได้รับ

ความเสียหายอย่างร้ายแรงเนื่องจากภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติขอกู้เพื่อชำระหนี้สินที่มีอยู่เดิมแก่ ธ.ก.ส.หรือบุคคลภายนอก อันเนื่องจากภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ และเพื่อปรับปรุงการประกอบการเกษตรของตนในทางที่จะได้ผลดีขึ้น

ภัยธรรมชาติ หมายถึง ภัยอันเกิดจากการแปรปรวนของธรรมชาติ จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อการผลิตอย่างร้ายแรง เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม พายุลูกเห็บ ศัตรูและโรคพืชระบาด เป็นต้น

ภัยพิบัติ หมายถึง ภัยที่ไม่สามารถป้องกันได้ส่วนไฟไหม้ โจรผู้ร้ายจี้ปล้น หรือมีผู้ทำร้ายลูกค้าผู้กู้หรือคนในครัวเรือนผู้กู้จนเป็นเหตุให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก

4.3 เงินกู้ระยะปานกลางพิเศษ ประเภท 2 ได้แก่ เงินกู้ที่ลูกค้านหนึ่งหรือหลายคนขอกู้เพื่อชำระหนี้ให้แก่ ธ.ก.ส. แทนผู้กู้เดิมซึ่งตาย วิกลจริตไปเสียจากภูมิลำเนาเดิมหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร หรือมีเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้

4.4 เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม ได้แก่ เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินเดิม และหรือเพื่อไถถอนหรือรับโอนคืนที่ดินการเกษตร ซึ่งเดิมเป็นของตนเอง หรือเป็นของบิดาหรือมารดาของตน ตลอดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการเกษตรในฤดูแรก การลงทุนในสินทรัพย์การเกษตรที่จำเป็น และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดจ้างของอสังหาริมทรัพย์ควบคู่ไปด้วย

4.5 เงินกู้ระยะยาวพิเศษ ได้แก่ เงินกู้ซึ่งลูกค้านหนึ่งหรือหลายคนขอกู้จาก ธ.ก.ส. เพื่อชำระหนี้เงินกู้ให้แก่ ธ.ก.ส. แทนผู้กู้เดิมซึ่งตาย หรือมีเหตุอื่นที่ทำให้มีอาจดำเนินการตามโครงการหรือแผนงานได้

5. เงินกู้เพื่อประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร แบ่งตามลักษณะความจำเป็นในการใช้เงินกู้และระยะเวลาการชำระเงินคืนเงินกู้เสร็จสิ้นได้ 2 ประเภทคือ

5.1 เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินงานในการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือจัดหาวัตถุดิบต่าง ๆ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตหรือบริการการเกษตร ค่าซ่อมแซม ค่าจ้างแรงงาน ค่าขนส่ง ค่าเชื้อเพลิง ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขายหรือจัดจำหน่าย ค่าเช่าต่าง ๆ ค่าภาษีอากร ค่าบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อนำมาผลิตสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายหรือให้บริการด้านการเกษตร

5.2 เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในสินทรัพย์สำหรับใช้ในการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร ได้แก่ เงินกู้เพื่อลงทุนจัดหาสินทรัพย์ประจำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์ ต่าง ๆ สำหรับการผลิตหรือแปรรูปหรือเตรียมการผลิต และจำหน่ายหรือการบริการด้านปัจจัยการผลิตการเกษตร รวมทั้งการปรับปรุงสินทรัพย์ประจำเครื่องจักรกล อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร เป็นต้น

หลักประกันเงินกู้

การให้เงินกู้ตามประเภทดังกล่าวข้างต้น จะต้องเป็นหลักประกันเงินกู้เป็นอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ลูกค้าในกลุ่มเดียวกันผูกพันตนรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน ถ้าประกันการชำระหนี้ต่อ ธ.ก.ส.
2. มีลูกค้าประจำสาขา หรือบุคคลอื่น ซึ่ง ธ.ก.ส. พิจารณาเห็นสมควรเป็นผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน
3. มีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้อื่นจำนองเป็นประกัน โดยอสังหาริมทรัพย์นั้น จะต้องมียุทธราคาประเมินไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนเงินกู้
4. มีหลักทรัพย์รัฐบาลไทย หรือเงินฝากใน ธ.ก.ส. เป็นประกัน

การตรวจสอบและการแนะนำการใช้เงินกู้

การให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส. เป็นการให้เงินกู้แบบกำกับและแนะนำ (supervised credit) ทั้งนี้เพื่อช่วยลูกค้านำเงินกู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่โดยพนักงาน ธ.ก.ส. จะออกไปตรวจสอบควบคุมการใช้เงินกู้ของลูกค้านำไปเป็นไปตามแผนงานในกรณีที่ลูกค้านำเงินไปประกอบการเกษตรแล้วมีปัญหาอุปสรรคพนักงาน ธ.ก.ส. ก็จะให้คำแนะนำแก้ไขต่อไป

การชำระหนี้เงินกู้

ทุกครั้งที่ลูกค้าผู้กู้ขายผลิตผล ควรจะแบ่งเงินที่ได้มาชำระหนี้เงินกู้บ้าง แม้จะยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อจะได้ลดจำนวนดอกเบี้ยลง

ในการชำระหนี้ ผู้กู้ต้องนำเงินมาชำระหนี้ที่สำนักงานสาขาของ ธ.ก.ส. โดยตรง หรือถ้าหากที่หน่วย ธ.ก.ส. ประจำอำเภอ นั้นให้บริการรับชำระหนี้ทางไปรษณีย์หรือผ่านสาขา

ของธนาคารพาณิชย์ ลูกค้าผู้กู้ก็สามารถส่งเงินด้วยวิธีดังกล่าวได้ โดยติดต่อกับพนักงานสินเชื่อประจำหน่วยอำเภอ นั้น

การผ่อนเวลารชำระหนี้และการผิดชำระเงินรายงวด

ลูกค้าที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. ไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็เงินกู้ประเภทใด เมื่อประสบภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุจำเป็นอื่น ๆ จนไม่อาจชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด จะต้องรีบแจ้งให้ ธ.ก.ส. ทราบเพื่อพนักงานสินเชื่อจะได้ออกไปตรวจสอบว่าได้เกิดเหตุตามที่ลูกค้าแจ้งไว้หรือไม่ หากเห็นว่าเป็นเหตุจำเป็นสุดวิสัยจริง ธ.ก.ส. จะผ่อนเวลารชำระหนี้ให้ โดยการผ่อนเวลาราวหนึ่ง ๆ จะไม่เกิน 12 เดือน ผ่อนได้ไม่เกิน 3 ครั้ง สำหรับเงินกู้ระยะสั้นหรือเงินกู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปลงทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตการเกษตร แต่สำหรับเงินกู้ระยะยาวจะผ่อนเวลารชำระหนี้ให้ไม่เกิน 5 ครั้ง

สำหรับเงินกู้ระยะปานกลางหรือระยะยาว ซึ่งจะต้องชำระเป็นงวด ๆ ถ้าหากมีเหตุผลจำเป็นไม่สามารถชำระคืนได้ตามงวดที่กำหนด ธ.ก.ส. อาจจะอนุมัติให้ผิดชำระเงินรายงวดไปชำระในงวดถัดไปก็ได้ สำหรับระยะเวลาการชำระคืนนี้เงินกู้แต่ละประเภทนั้น สรุปได้ดังนี้คือ

1. เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเกษตร
 - 1.1 เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก กำหนดชำระคืนไม่เกิน 12 เดือน กรณีพิเศษไม่เกิน 18 เดือน
 - 1.2 เงินกู้เครดิตเงินสด กำหนดชำระคืนขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การกู้
2. เงินกู้เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร
 - 2.1 เงินกู้ระยะปานกลาง กำหนดชำระคืนไม่เกิน 3 ปี กรณีพิเศษไม่เกิน 5 ปี
 - 2.2 เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร กำหนดชำระคืนไม่เกิน 15 ปี กรณีพิเศษไม่เกิน 20 ปี
3. เงินกู้เพื่อรอการขายผลิตผลการเกษตร กำหนดชำระคืนไม่เกิน 6 เดือน
4. เงินกู้เพื่อชำระหนี้สิน หรือไถ่ถอน หรือรับโอนคืนที่ดินการเกษตร
 - 4.1 เงินกู้ระยะปานกลาง กำหนดชำระคืนไม่เกิน 3 ปี กรณีพิเศษไม่เกิน 5 ปี
 - 4.2 เงินกู้ระยะปานกลางพิเศษประเภท 1 กำหนดชำระคืนไม่เกิน 6 ปี

- 4.3 เงินกู้ระยะปานกลางพิเศษประเภท 2 กำหนดชำระคืนไม่เกิน 6 ปี
- 4.4 เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม กำหนดชำระคืนไม่เกิน 10 ปี
กรณีพิเศษไม่เกิน 12 ปี
- 4.5 เงินกู้ระยะยาวพิเศษ กำหนดชำระคืนไม่เกิน 15 ปี กรณีพิเศษไม่เกิน
20 ปี
5. เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร
- 5.1 เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินงานในการประกอบอาชีพอย่างอื่น
ที่เกี่ยวข้องในการเกษตร กำหนดชำระคืนไม่เกิน 12 เดือน
- 5.2 เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในสินทรัพย์ สำหรับใช้ในการประกอบอาชีพ
อย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร กำหนดชำระคืนไม่เกิน 15 ปี กรณีพิเศษไม่เกิน 20 ปี

การให้สินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร

การให้บริการสินเชื่อด้านสถาบันเกษตรกร หมายถึง การให้เงินกู้แก่สหกรณ์การ
เกษตรและกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้สถาบันดังกล่าวนำไปดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกตาม
วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร

สถาบันเกษตรกร หมายถึง สหกรณ์การเกษตรรวมถึง ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
และกลุ่มเกษตรกร

ธ.ก.ส. ให้เงินกู้แก่ สถาบันเกษตรกร เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานดังต่อไปนี้
การให้สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตร (รวมถึงชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตร)

1. เพื่อใช้เป็นทุนสำหรับให้สมาชิกกู้

ธ.ก.ส. ให้เงินกู้แก่สหกรณ์ในลักษณะนี้ โดยทำเป็นสัญญาเงินเครดิตเงินสด
คราวละไม่เกิน 5 ปี ในแต่ละปี ธ.ก.ส. จะกำหนดวงเงินกู้ประจำปีให้แก่สหกรณ์ตามขีดความ
สามารถและความจำเป็นในการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ ทั้งนี้ไม่เกิน 12 เท่าของทุนของสหกรณ์เอง
ซึ่งสหกรณ์จะขอเบิกเงินกู้ เพื่อนำไปจ่ายให้แก่สมาชิกได้ภายในวงเงินดังกล่าว โดยให้กู้เป็นเงิน
ระยะสั้นและระยะปานกลาง ในทำนองเดียวกับที่ ธ.ก.ส. ให้กู้แก่เกษตรกรลูกค้าโดยตรง

เครดิตเงินสด (cash credit) มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเบิกเงินเกินบัญชี
ซึ่งผู้กู้สามารถจะเบิกเงินกู้ได้เป็นคราว ๆ แต่ไม่เกินวงเงินที่ ธ.ก.ส. กำหนด

ช.ก.ส. ได้ระบุเงื่อนไขให้สหกรณ์ส่งชำระหนี้ต่อ ช.ก.ส. ตามตารางกำหนดชำระหนี้ ซึ่ง ช.ก.ส. พิจารณากำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชำระจากแผนการดำเนินงานประจำปีของ สหกรณ์ และจะต้องชำระเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเงินที่ได้รับชำระคืนจากสมาชิกในแต่ละปี

2. เพื่อใช้เป็นทุนสำหรับจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรตลอดจนสิ่งจำเป็นอื่น ๆ

ช.ก.ส. ให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตรตามวัตถุประสงค์ โดยการทำสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดคราวละไม่เกิน 5 ปี ในแต่ละปี ช.ก.ส. จะกำหนดวงเงินกู้ประจำปีให้แก่สหกรณ์ตามขีดความสามารถและความจำเป็นในการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ ทั้งนี้ไม่เกิน 6 เท่าของทุนของสหกรณ์เอง ส่วนการเบิกเงินกู้แต่ละคราวนั้นสหกรณ์จะต้องชำระคืนเงินกู้ภายใน 12 เดือน นับแต่วันกู้

3. เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินการขายผลิตผลการเกษตร

เงินกู้ประเภทนี้ให้กู้แก่สหกรณ์ เพื่อใช้เป็นทุนในการรวบรวมผลิตผลจากสมาชิกเพื่อขาย โดยทำเป็นสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดคราวละไม่เกิน 5 ปี ในแต่ละปี ช.ก.ส. จะกำหนดวงเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ตามขีดความสามารถและความจำเป็นในการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ ทั้งนี้ไม่เกิน 5 ล้านบาท และการเบิกเงินกู้แต่ละคราวสหกรณ์จะต้องชำระเงินกู้ภายใน 12 เดือน นับแต่วันกู้โดยมีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

3.1 มีอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีราคาประเมินไม่น้อยกว่าจำนวนเงินกู้ จำนวนเป็นประกัน

3.2 มีผลิตผลการเกษตร จำนำแก่ ช.ก.ส. ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 125 ของเงินกู้

4. เพื่อใช้ลงทุนในโครงการพัฒนาการเกษตร

เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตรประเภทนี้สหกรณ์นำไปใช้ลงทุนเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาการเกษตรซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล การลงทุนเพื่อจัดให้มีสินทรัพย์ประจำสำหรับการบริการด้านการแปรรูป หรือการขายผลิตผลการเกษตร รวมทั้งลงทุนในสินทรัพย์ประจำอื่น ๆ ตามความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ โดยมีวงเงินกู้ไม่เกิน 5 ล้านบาท สำหรับสหกรณ์ และ 10 ล้านบาท สำหรับชุมนุมสหกรณ์ กำหนดชำระคืนไม่เกิน 15 ปี ในกรณีปกติ หรือไม่เกิน 20 ปี ในกรณีพิเศษ

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มโดยมีกฎหมายรับรองให้เป็นนิติบุคคล และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร เป็นสถาบันเกษตรกรอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งได้รับบริการสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.เช่นเดียวกับสหกรณ์ เงินกู้ที่ ธ.ก.ส.ให้กู้แก่กลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นทุนสำหรับให้สมาชิกกู้

ธ.ก.ส. ให้กู้เงินแก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อวัตถุประสงค์โดยกลุ่มเกษตรกรจะต้องทำเป็นสัญญาเครดิตเงินสดคราวละไม่เกิน 5 ปี ในแต่ละปี ธ.ก.ส. จะกำหนดวงเงินกู้ประจำปีให้แก่กลุ่มเกษตรกรในทำนองเดียวกันกับสหกรณ์ คือไม่เกิน 10 เท่าของทุนของกลุ่มเกษตรกร และจะต้องชำระหนี้ให้แก่ ธ.ก.ส. ตามตารางกำหนดชำระหนี้ซึ่ง ธ.ก.ส. จะพิจารณากำหนดเป็นปี ๆ โดยจะต้องเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้จากสมาชิก

2. เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินการขายผลิตผลการเกษตร

กลุ่มเกษตรกร นำเงินกู้นี้ไปใช้เป็นทุนในการรวบรวมผลิตผลจากสมาชิกเพื่อขาย โดย ธ.ก.ส. ให้ความสำคัญการให้เงินกู้เช่นเดียวกับการให้เงินกู้แก่สหกรณ์

3. เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

ธ.ก.ส. ให้เงินกู้ประเภทนี้แก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อนำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่ายแก่สมาชิกและเกษตรกร โดยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการให้เงินกู้แก่สหกรณ์แต่วงเงินกู้กลุ่มเกษตรกรจะกู้เงินได้นั้นไม่เกิน 4 เท่าของทุน กลุ่มเกษตรกรเอง

4. เพื่อใช้ลงทุนในโครงการพัฒนาการเกษตร

ธ.ก.ส.ให้กู้เงินประเภทนี้แก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อนำไปใช้ตามโครงการพัฒนาการเกษตร ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล การลงทุนเพื่อจัดให้มีสินทรัพย์ประจำสำนักงานปฏิบัติการแปรรูป หรือการผลิตผลการเกษตร สินทรัพย์ประจำอื่น ๆ ตามความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร โดยมีหลักเกณฑ์การให้เงินกู้เช่นเดียวกับการให้เงินกู้แก่สหกรณ์

ภาคสรุป (Overview)

โดยทั่วไปแหล่งเงินทุนของเกษตรกรได้มาจาก 2 แหล่งคือ เงินออมของตนเอง และเงินทุนที่ได้จากการกู้ยืมที่เรียกว่าสินเชื่อหรือเงินกู้ โดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรได้รับเงินทุนมาจากการกู้ยืมเพราะการออมมีน้อย แหล่งกู้ยืมเงินของเกษตรกรจำแนกตามแหล่งที่มาได้ 3 แหล่งคือ

1. เงินกู้ยืมในระบบตลาดเงิน เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันเกษตรกร เป็นต้น
2. เงินกู้ยืมนอกระบบตลาดการเงิน เช่น เจ้าของโรงสี, นายทุนท้องถิ่น, พ่อค้าคนกลาง ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน เป็นต้น
3. เงินกู้ยืมจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น เงินกู้ยืมตามโครงการต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

ตามปกติเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการสินเชื่อเพื่อการลงทุน หรือใช้จ่ายในการผลิตแต่ละรอบปีการผลิต แหล่งสินเชื่อส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับจากสถาบันการเงินในระบบ ได้แก่ ธ.ก.ส.(รวมถึงสถาบันเกษตรกร) และธนาคารพาณิชย์ นอกจากนั้นก็จะเป็นเงินกู้นอกระบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่ความสามารถของเกษตรกรในการชำระคืนเงินกู้ปรากฏว่า เกษตรกรบางส่วนมีปัญหาในการชำระคืนเมื่อถึงกำหนดชำระ ซึ่งสภาพการค้างชำระหนี้ของเกษตรกรนั้นมาจากปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้

1. ปัจจัยทางสังคม

1.1 ปัญหาด้านการศึกษา เช่น เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร และขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ โดยเกษตรกรนำเงินที่กู้ยืมมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ มิได้นำไปลงทุนในการผลิต และเกษตรกรเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อน โดยคิดว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับตามโครงการเป็นสิ่งของซึ่งรัฐบาลให้ฟรีไม่ต้องชำระคืน

1.2 ปัญหาด้านสาธารณสุข จากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในชนบทมีฐานะยากจน ดังนั้นการกินอยู่ค่อนข้างแร้นแค้น มีปัญหาด้านสุขภาพอ่อนแอ เจ็บไข้มักเป็นแบบเรื้อรัง ทำให้ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ และต้องกู้ยืมเงินมาเป็นค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 ปัญหาด้านการผลิต เช่น

- ก. เกษตรกรไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีจำกัดไม่เพียงพอกับการเกษตรทำให้ต้องเช่าที่ดินทำกิน
- ข. แหล่งน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบน้ำชลประทานเข้าถึงพื้นที่ทำการเกษตร แต่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก
- ค. พันธุ์พืช-สัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีพันธุ์ที่ดีจึงทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับต่ำ
- ง. เกษตรกรขาดความรู้ความสนใจในการใช้ปุ๋ย และสารเคมีเกษตร และขาดเงินทุนในการจัดซื้อ อีกทั้งยังมีราคาสูงขึ้น
- จ. การขาดแคลนแรงงาน ส่วนมากประชาชนในวัยแรงงานมักจะอพยพโยกย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรจะประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ต้นทุนการผลิตด้านการเกษตรจึงเพิ่มขึ้น
- ฉ. ผลผลิตเสียหายเนื่องจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง การระบาดของโรคและแมลง เป็นต้น

2.2 ปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านผลผลิตทางการเกษตรที่นำออกจำหน่ายมักถูกกดราคา ซึ่งมีราคาไม่แน่นอนแต่ส่วนมากจะค่อนข้างมีราคาที่ต่ำ อีกทั้งยังขาดตลาดกลางรองรับผลผลิตทางการเกษตร ขาดข้อมูลข่าวสารทางการค้าและแหล่งเงินทุน

2.3 เกษตรกรมีหนี้สินภายนอกมาก ทั้งหนี้สินจากการกู้ยืมเงินในระบบและนอกระบบ

3. ปัจจัยที่เกิดจากตัวเกษตรกร ซึ่งได้แก่

- 3.1 เกษตรกรเล็กประกอบอาชีพการเกษตร
- 3.2 เกษตรกรตาย วิกจริต หรือทุพพลภาพ
- 3.3 เกษตรกรย้ายถิ่นที่อยู่
- 3.4 เกษตรกรมีหนี้สินหลายแห่งทั้งสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ
- 3.5 เกษตรกรมีเจตนาบิดพลิ้วหรือมีพฤติกรรมหนียวหนี้

- 3.6 เกษตรกรมีความจำเป็นฉุกเฉินจึงนำเงินที่จะนำไปชำระหนี้มาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น
- 3.7 กำนิยมในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ แบบฟุ้งเฟ้อเกินฐานะ เช่น งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น
- 3.8 เกษตรกรมีพฤติกรรมไม่ดี เช่น เล่นการพนัน ติดยาเสพติด เป็นต้น

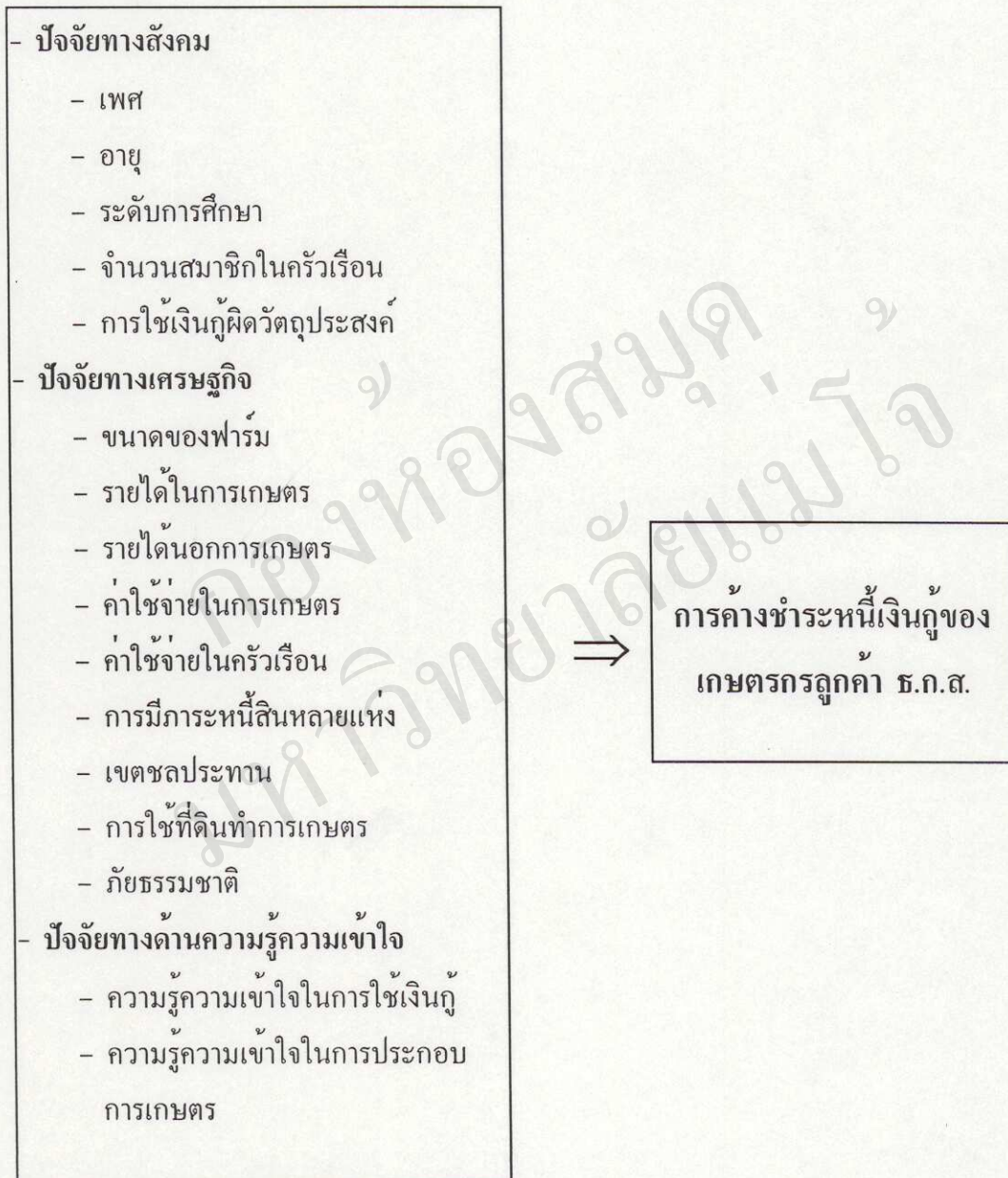
จากปัจจัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้ และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งยากลำบากที่จะผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืน ธ.ก.ส.ได้ จึงทำให้เกิดปัญหาและมีการค้างชำระหนี้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้ และเกิดจากปัจจัยใดมากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลของปัญหาเหล่านั้น เพื่อธ.ก.ส.จะนำเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและวางแผนแก้ไขปัญหากการค้างชำระหนี้เงินกู้ต่อไป

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย
(Conceptual Framework of the Study)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

สมมติฐานการวิจัย
(Research Hypothesis)

ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจมีผลต่อการค้าง
ชำระหนี้เงินกู้ยืมของลูกค้า ธ.ก.ส.

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง : กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดแผนและวิธีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดย ธ.ก.ส.หน่วยอำเภอแม่แตง มีอาณาเขตรับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่ 13 ตำบล 89 หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่จาก 13 ตำบลดังกล่าวนี้อยู่ในเขตรับน้ำโครงการชลประทานแม่แตง 3 ตำบล คือ สันมหาพน จี้เหล็ก และแม่แตง เขตรับน้ำโครงการชลประทานเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล 4 ตำบล คือ อินทจิล ช่อแล บ้านเป้า และแม่หอพระ ส่วนตำบลอื่น ๆ อยู่นอกเขตรับน้ำชลประทานทั้งสิ้น โดยเลือกกำหนดการวิจัยในพื้นที่ตำบลอินทจิล ซึ่งเป็นตำบลในเขตพื้นที่รับน้ำชลประทานและพื้นที่ตำบลสันป่ายางซึ่งเป็นตำบลนอกเขตพื้นที่รับน้ำชลประทาน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

(Population and Sampling Procedures)

1. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.สาขาแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจากรายงาน ณ 31 มีนาคม 2540 มีเกษตรกรหลายคนที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนธนาคารได้ตามกำหนด จำนวน 632 คน จาก 12 ตำบล ของเขตรับผิดชอบในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รายละเอียดตามตารางที่ 1 โดยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดท้องที่ที่จะทำการศึกษาโดยการเจาะจงพื้นที่คือ พื้นที่ตำบล

อินทจิล และตำบลสันป่ายางเท่านั้น ตามแนวคิดที่เลือกศึกษาถึงความแตกต่างของเขตพื้นที่รับน้ำชลประทานและนอกเขตชลประทาน ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 209 คน

ตารางที่ 1 จำนวนลูกค้า ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2540

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน ทั้งหมด	จำนวนหมู่บ้าน ที่เกษตรกรเป็น ลูกค้า	จำนวนเกษตรกร ลูกค้า ธ.ก.ส. ทั้งหมด (คน)	จำนวนลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้าง ชำระหนี้ (คน)
1. สันมหาพน	10	8	420	66
2. จี้เหล็ก	9	9	447	48
3. แม่แตง	8	8	326	83
4. อินทจิล	17	17	1,399	130
5. ช่อแล	6	6	392	47
6. บ้านเป้า	7	7	605	46
7. แม่หอพระ	9	7	482	29
8. สันป่ายาง	5	5	505	79
9. บ้านช้าง	4	4	289	21
10. สบเปิง	13	5	179	33
11. กัดช้าง	7	3	73	2
12. เมืองกาย ⁺	5	4	209	48
13. ป่าเป้า ⁺	13	6	191	-
รวม	113	89	5,717	632

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง (2540)

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) สำหรับเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอนได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กำหนดท้องที่ทำการศึกษาโดยการเจาะจง (purposive sampling) ตามแนวคิดที่เลือกศึกษาตามลักษณะพื้นที่เขตรับน้ำชลประทาน และ

นอกเขตชลประทาน คือตำบลอินทจิลและตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเหตุผลดังนี้

1. ในพื้นที่เขตรับน้ำชลประทานและนอกเขตชลประทานนั้น ตำบลอินทจิลและตำบลสันป่ายางมีลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้มากที่สุด

2. ลักษณะสภาพพื้นที่ใน 7 ตำบล ซึ่งอยู่ในเขตรับน้ำชลประทานมีสภาพพื้นที่เหมือนกัน คือส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ส่วนสภาพพื้นที่ใน 6 ตำบลซึ่งอยู่นอกเขตชลประทานก็มีสภาพพื้นที่เหมือนกันคือ เป็นสภาพพื้นที่เขา

3. ในพื้นที่เขตรับน้ำชลประทานมีการเพาะปลูกพืชที่เหมือนกัน คือกระเทียม ข้าว ถั่วเหลือง ยาสูบ พริก เป็นต้น ส่วนในพื้นที่นอกเขตชลประทานมีการเพาะปลูกพืชที่เหมือนกันคือ ข้าว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำสวนไม้ผล เช่น ลิ้นจี่ ลำไย และการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร และเลี้ยงปลา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 209 คน โดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, T., 1973 อ้างใน นำชัย ทนุผล, 2531: 54) กำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อน 0.10 หรือร้อยละ 10 หมายความว่า ประชากรตัวอย่าง 100 คน จะเกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง 10 คน ตามสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนที่ต้องสุ่ม)
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด (209 คน)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น (0.10)

แทนค่าตามสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{209}{1 + 209(0.10)^2} = \frac{209}{3.09} = 67.63 \approx 68 \text{ คน}$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 68 คน เนื่องจากจำนวนเกษตรกรของตำบลทั้งสองแตกต่างกัน จึงได้มีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้สูตรของแน็กตาลอน (Nagtalon, 1993 ใน Chua, 1984 อ้างใน นำชัย ทนุผล, 2531: 54)

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากตัวอย่างในแต่ละตำบล
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนที่ต้องสุ่ม)
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละตำบล
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

แทนค่าตามสูตรได้ดังนี้

$$n_i \text{ (ตำบลอินทขิล)} = \frac{68 \times 130}{209} = 42.29 \approx 42 \text{ คน}$$

$$n_i \text{ (ตำบลสันป่ายาง)} = \frac{68 \times 79}{209} = 25.70 \approx 26 \text{ คน}$$

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มแล้วจะทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มประชากร จะอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นเป็นการสุ่มตัวอย่างที่ดี โดยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากตามรายชื่อ

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณจำนวนตัวอย่างที่ศึกษา

ตำบลที่ศึกษา	จำนวนลูกค้าที่ค้างชำระหนี้ทั้งหมด	จำนวนตัวอย่าง (คน)
ตำบลอินทขิล	130	42
ตำบลสันป่ายาง	79	26
รวม	209	68

เครื่องมือในการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล
(Instrument of the Study and Data Collection)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (close-ended) และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended) โดยการประเมินและเรียบเรียงจากการศึกษาแนวคิดผลงานวิจัยจากการตรวจเอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือมี 1 ชุด เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลจากลูกค้า โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรลูกค้า
- ตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุในการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า

การทดสอบแบบสอบถาม

(Pre-testing of the Questionnaire)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการศึกษา ดังนี้

1. ในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา แนะนำ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้เนื้อหาตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา
2. การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.หน่วยอำเภอแม่แตงที่มีใช้เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมาย จำนวน 20 คน เพื่อหาความเชื่อถือได้ของความสอดคล้องภายใน (internal reliability) โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้นมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient of correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการทดสอบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
เพศของเกษตรกร (X_1)	.8771**
อายุของเกษตรกร (X_2)	-.4708
ระดับการศึกษาของเกษตรกร (X_3)	.3454
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	-.2149
การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ (X_5)	.8997**
ขนาดของฟาร์ม (X_6)	-.0121
รายได้ในการเกษตร (X_7)	-.1209
รายได้นอกการเกษตร (X_8)	-.2015
ค่าใช้จ่ายในการเกษตร (X_9)	.0295
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (X_{10})	.8741**
ภาระหนี้สินหลายแห่ง (X_{11})	.8391**
เขตชลประทาน (X_{12})	.5534*
การใช้ที่ดินทำการเกษตร (X_{13})	-.0024
ภัยธรรมชาติ (X_{14})	.8988**
ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ (X_{15})	.1911
ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร (X_{16})	.2854

2-tailed Signifi : *.01, **.001

วิธีการรวบรวมข้อมูล

(Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลต่อผู้จัดการ ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง เพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.หน่วยอำเภอ

แม่แดง จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อลูกค้าที่จะเป็นผู้ตอบในแบบสอบถามแต่ละชุด ซึ่งลูกค้าผู้ตอบแบบสอบถามได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยอีก 2 คน ซึ่งเป็นพนักงานสินเชื่อกของ ธ.ก.ส.หน่วยอำเภอแม่แดง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจง แนะนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่จะร่วมสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถามก่อนที่จะออกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ประสานงานและนัดหมายเกษตรกรลูกค้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา ที่ผู้วิจัยกำหนด

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแบบสอบถามทั้งหมดนำมาจัดระเบียบ และนำข้อมูลมาถอดรหัส (coding) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences: SPSS/PC⁺) โดยใช้สถิติเพื่อประเมินข้อมูลวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิก แสดงผลการวิเคราะห์โดยข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (percentage) และค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean)
2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้ค่าร้อยละ, ค่าความถี่ และการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient of correlation) จากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad r = \frac{\sum (x - \bar{x}) (y - \bar{y})}{\sqrt{[\sum (x - \bar{x})^2] [\sum (y - \bar{y})^2]}}$$

$$\text{หรือ} \quad r = \frac{\sum XY - \sum X \sum Y / n}{\sqrt{[\sum X^2 - (\sum X)^2 / n] [\sum Y^2 - (\sum Y)^2 / n]}}$$

โดย

- r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหนี้ค้างชำระกับปัจจัยที่ศึกษา
- X = ข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษา
- \bar{X} = ค่าเฉลี่ยข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษา
- Y = ข้อมูลภาระหนี้ค้างชำระของเกษตรกร
- \bar{Y} = ค่าเฉลี่ยภาระหนี้ค้างชำระของเกษตรกร
- n = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

คุณสมบัติของ r

r จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง $+1$

r เป็น $+$ หมายความว่า ตัวแปรทั้งสองลักษณะมีความสัมพันธ์กันในทางเดียวกัน

r เป็น $-$ หมายความว่า ตัวแปรทั้งสองลักษณะมีความสัมพันธ์กันในทางตรงข้ามกัน

r เป็น 0 หมายความว่า ตัวแปรทั้งสองลักษณะนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ซึ่งได้กำหนดสมการการค้างชำระหนี้เงินกู้ไว้ดังนี้

$$Y = f(X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6, X_7, X_8, X_9, X_{10}, X_{11}, X_{12}, X_{13}, X_{14}, X_{15}, X_{16})$$

โดยกำหนดให้

Y = การค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรหนึ่งหน่วยเวลา มีหน่วยเป็นบาท

X_1 = เพศของเกษตรกร

X_2 = อายุของเกษตรกร มีหน่วยเป็นปี

X_3 = ระดับการศึกษาของเกษตรกร

X_4 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีหน่วยเป็นคน

X_5 = การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

X_6 = ขนาดของฟาร์ม มีหน่วยเป็นไร่

X_7 = รายได้ในการเกษตร ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มีหน่วยเป็นบาท

X_8 = รายได้นอกการเกษตรทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มีหน่วยเป็นบาท

X_9 = ค่าใช้จ่ายในการเกษตรทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดมีหน่วยเป็นบาท

X_{10} = ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มีหน่วยเป็นบาท

- X_{11} = การมีภาระหนี้สินหลายแห่ง มีหน่วยเป็นบาท
 X_{12} = เขตชลประทาน มีหน่วยเป็นไร่
 X_{13} = การไ้ที่ดินทำการเกษตร มีหน่วยเป็นจำนวนครั้งเพาะปลูก
 X_{14} = ภัยธรรมชาติ มีหน่วยเป็นบาท (มูลค่าความเสียหาย)
 X_{15} = ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้
 X_{16} = ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ (RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง โดยเสนอในเชิงพรรณนาพร้อมตารางประกอบ

ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง โดยทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตอนที่ 3 เป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส.

ตอนที่ 1 การศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง โดยเสนอในเชิงพรรณนาพร้อมตารางประกอบ

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และความรู้ความเข้าใจ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 68 คน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยทางสังคม

จากตารางที่ 4 การศึกษาพบว่า เกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส.เกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย ถึงร้อยละ 89.70 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 10.30 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรผู้ที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำของ ธ.ก.ส.มักจะมอบให้หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ติดต่อขอขึ้นทะเบียน

เป็นลูกค้า เพราะถือว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำครอบครัว สำหรับอายุของลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 46-54 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.88 รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ 36-45 และ 55-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 และ 25.00 และต่ำกว่า 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.88 ส่วนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่มีอายุมากกว่า 64 ปี มีร้อยละ 13.24 เท่านั้น โดยเกษตรกรตัวอย่างจะมีอายุต่ำสุด 28 ปี อายุสูงสุด 72 ปี ซึ่งถ้ามองในภาพรวมแล้วลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระเงินกู้จะมีอายุโดยเฉลี่ย 51.45 ปี ซึ่งแสดงว่าวัยดังกล่าวเป็นวัยที่ผ่านพ้นช่วงการทำงานหนักเพื่อสร้างฐานะครอบครัวมาแล้ว การประกอบการเกษตรในวัยนี้สมรรถภาพทางร่างกายคงไม่เต็มกำลังเท่าที่ควร

ในด้านระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป.4-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 69.12 ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 4.41 จบต่ำกว่าชั้น ป.4 ร้อยละ 19.12 จบชั้นมัธยมศึกษาถึงอนุปริญญา ร้อยละ 5.88 สำหรับเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีเพียงร้อยละ 1.47 เท่านั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่ยังคงมีระดับการศึกษาที่ต่ำอยู่ อันเป็นผลให้การเรียนรู้และการรับรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาพัฒนาการด้านการเกษตรเป็นไปอย่างเชื่องช้า

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจากการศึกษา พบว่า ขนาดของครอบครัวของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ประกอบด้วยสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วง 1-5 คน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.65 รองลงมาคือช่วง 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 และมีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.47 เท่านั้น โดยเกษตรกรตัวอย่างมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 13 คน ซึ่งถ้ามองในภาพรวมแล้วเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.มีสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.69 คน สำหรับเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้นั้นมี 39 คน ที่มีสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพการเกษตรน้อยที่สุด อยู่ในช่วง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 57.35 รองลงมามีจำนวน 17 คน มีสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ในช่วง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.จำนวน 2 คน ที่มีสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพการเกษตรมากกว่า 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 นอกนั้นมีสมาชิกในครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพเกษตร คิดเป็นร้อยละ 14.71 ด้านสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นนั้น ลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้มี 31 คน ที่มีสมาชิกในครัวเรือน

ประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป มีน้อยที่สุดอยู่ในช่วง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 45.59 และมีลูกค้า ธ.ก.ส. จำนวน 8 คน ที่สมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพอื่นอยู่ในช่วง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 นอกนั้นมีสมาชิกในครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพอื่น คิดเป็นร้อยละ 42.65 ส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียนและกำลังเรียนนั้น ลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้มี 41 คน ที่สมาชิกในครัวเรือนเรียนหนังสือ มีจำนวนน้อยที่สุดอยู่ในช่วง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 60.30 รองลงมา มีจำนวน 3 คน มีสมาชิกในครัวเรือนเรียนหนังสืออยู่ในช่วง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41 และมีลูกค้า ธ.ก.ส. จำนวน 1 คน มีสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในช่วง 5-6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.47 นอกนั้นมีสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้อยู่ระหว่างการเรียนแต่ไปประกอบอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 33.82

สำหรับอาชีพปัจจุบันของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ จากการศึกษพบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 80.88 อีกร้อยละ 19.12 ลูกค้าหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยเลิกอาชีพการเกษตรเด็ดขาด

ด้านการนำเงินกู้ที่ได้รับไปดำเนินกิจกรรม จากการศึกษพบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่แล้วนำเงินที่กู้มาไปใช้จ่ายในการเกษตรหรือลงทุนในการเกษตร หรือใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์การขอกู้ คิดเป็นร้อยละ 92.65 สำหรับเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ได้รับเงินจากการกู้แล้วนำไปใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 7.35

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคม

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
เพศ		
ชาย	61	89.70
หญิง	7	10.30

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 36 ปี	4	5.88
36-45 ปี	17	25.00
46-54 ปี	21	30.88
55-64 ปี	17	25.00
มากกว่า 64 ปี	9	13.24
ต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 72 ปี		
$\bar{X} = 51.45, SD.=10.21$		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	4.41
ต่ำกว่าชั้น ป.4	13	19.12
ชั้น ป.4 - ป.6	47	69.12
ชั้นมัธยมศึกษา-อนุปริญญา	4	5.88
ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	1	1.47
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-5 คน	63	92.65
6-10 คน	4	5.88
มากกว่า 10 คน	1	1.47
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 13 คน		
$\bar{X} = 3.69, SD.=1.73$		
สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร		
ไม่ได้ประกอบอาชีพการเกษตร	10	14.71
1-2 คน	39	57.35

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
3-4 คน	17	25.00
มากกว่า 5 คน	2	2.94
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน		
$\bar{X} = 1.91, SD.=1.29$		
สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น		
ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น	29	42.65
1-2 คน	31	45.59
3-4 คน	8	11.76
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน		
$\bar{X} = 1.0, SD.=1.13$		
สมาชิกในครัวเรือนที่เรียนหนังสือ		
ไม่ได้อยู่ระหว่างการเรียน	23	33.82
1-2 คน	41	60.30
3-4 คน	3	4.41
5-6 คน	1	1.47
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน		
$\bar{X} = 0.97, SD.=1.02$		
อาชีพปัจจุบันของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้		
การเกษตร	55	80.88
รับจ้างทั่วไป	13	19.12

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
การนำเงินกู้ที่ได้รับไปดำเนินกิจกรรม		
ใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์	63	92.65
ใช้จ่ายไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์	5	7.35

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ขนาดของฟาร์มและการถือครองที่ดิน

พื้นที่ทำการเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากที่ดินถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกร จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรมี 4 ลักษณะคือ ที่ดินถือครองเป็นของตนเอง ที่ดินเช่า ที่ดินได้รับทำฟรี และที่ดินถือครองมือเปล่า

ลักษณะที่ดินถือครองเป็นของตนเอง (ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์) จากตารางที่ 5 พบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 4 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.12 รองลงมาขนาด 4-6 ไร่ 7-9 ไร่ 10-12 ไร่ และมากกว่า 12 ไร่ ร้อยละ 10.29 8.82 2.94 และ 1.47 ตามลำดับ พื้นที่การถือครองของตนเองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 13 ไร่ พื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ย 5.01 ไร่ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรลูกจ้าง ช.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ก็จำนวนหนึ่งไม่มีที่ดินเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 57.36

การถือครองลักษณะการเช่า จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรเช่าที่ดินทำการเกษตรขนาดพื้นที่น้อยกว่า 3 ไร่ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.23 รองลงมาขนาด 3-4 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.82 5-6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.88 มากกว่า 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.88 7-8 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.94 และขนาดพื้นที่ 9-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.94 นอกจากนี้ยังมีเกษตรกร

ลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ก็จำนวนหนึ่งที่ไม่มีการเช่าที่ดินคิดเป็นร้อยละ 60.30 พื้นที่
ถือครอง ลักษณะการเช่าต่ำสุด 0.200 ไร่ (2 งาน) สูงสุด 46 ไร่ พื้นที่การถือครองลักษณะการ
เช่าโดยเฉลี่ย 6.47 ไร่

การถือครองที่ดินลักษณะที่ได้รับทำฟรี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับพื้นที่
ทำฟรี ขนาดน้อยกว่า 7 ไร่ มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.35 รองลงมาขนาดพื้นที่ 7-12 ไร่
13-18 และมากกว่า 24 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 5.88 1.47 และ 1.47 ตามลำดับ ลักษณะการถือ
ครอง (ทำฟรี) ต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ พื้นที่ถือครองลักษณะได้รับทำฟรีโดยเฉลี่ย 9.29 ไร่
สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ทำฟรีคิดเป็นร้อยละ 83.83

ลักษณะที่ดินถือครองมือเปล่า (ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์) จากการศึกษาพบว่า
เกษตรกรมีที่ดินถือครองมือเปล่าขนาดน้อยกว่า 7 ไร่ มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.82 รองลง
มาขนาดพื้นที่ 7-12 ไร่ 13-18 ไร่ และมากกว่า 24 ไร่ ร้อยละ 5.88 1.47 และ 1.47 ตาม
ลำดับ ลักษณะการถือครองมือเปล่าต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ พื้นที่ลักษณะถือครองมือเปล่า
โดยเฉลี่ย 7.83 ไร่ สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินถือครองมือเปล่าคิดเป็นร้อยละ 82.36

ขนาดฟาร์มของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีขนาดของพื้นที่ฟาร์ม
น้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาขนาดฟาร์ม 6-10 ไร่ 11-15 ไร่ 26-
30 ไร่ 21-25 ไร่ 16-20 ไร่ และมากกว่า 30 ไร่ ตามลำดับ ร้อยละ 26.48 13.23 4.41 2.94
1.47 และ 1.47 ตามลำดับ ขนาดของฟาร์มพื้นที่ต่ำสุด 0.200 ไร่ (2 งาน) และสูงสุด 49 ไร่
โดยเฉลี่ยขนาดฟาร์ม 7.97 ไร่

ตารางที่ 5 ขนาดฟาร์มและการถือครองที่ดิน

พื้นที่ถือครอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
ที่ดินถือครองเป็นของตนเอง		
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	39	57.36
น้อยกว่า 4 ไร่	13	19.12
4-6 ไร่	7	10.29
7-9 ไร่	6	8.82
10-12 ไร่	2	2.94
มากกว่า 12 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 13 ไร่		
$\bar{X} = 5.01, SD.=3.14$		
ที่ดินเช่า		
ไม่มีการเช่าที่ดิน	41	60.31
น้อยกว่า 3 ไร่	9	13.23
3-4 ไร่	6	8.82
5-6 ไร่	4	5.88
7-8 ไร่	2	2.94
9-10 ไร่	2	2.94
มากกว่า 10 ไร่	4	5.88
ต่ำสุด 0.200 ไร่ สูงสุด 46 ไร่		
$\bar{X} = 6.47, SD.=6.25$		
ที่ดินได้รับทำฟรี		
ไม่มีพื้นที่ดินได้รับทำฟรี	57	83.83
น้อยกว่า 7 ไร่	5	7.35
7-12 ไร่	4	5.88
13-18 ไร่	1	1.47

ตารางที่ 5 (ต่อ)

พื้นที่ถือครอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
19-24 ไร่	-	-
มากกว่า 24 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 30 ไร่		
$\bar{X} = 9.29, SD.=4.58$		
ที่ดินถือครองมือเปล่า		
ไม่มีที่ดินถือครองมือเปล่า	56	82.36
น้อยกว่า 7 ไร่	6	8.82
7-12 ไร่	4	5.88
13-18 ไร่	1	1.47
19-24 ไร่	-	-
มากกว่า 24 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 30 ไร่		
$\bar{X} = 7.83, SD.=4.37$		
ขนาดพื้นที่ฟาร์ม		
น้อยกว่า 6 ไร่	34	50.00
6-10 ไร่	18	26.48
11-15 ไร่	9	13.23
16-20 ไร่	1	1.47
21-25 ไร่	2	2.94
26-30 ไร่	3	4.41
มากกว่า 30 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 0.200 ไร่ สูงสุด 49 ไร่		
$\bar{X} = 7.97, SD.=8.14$		

ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร

จากตารางที่ 6 เกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่จะทำกาการผลิตการเกษตรในพื้นที่โดยการปลูกพืชหมุนเวียนในระยะเวลา 1 ปี เกษตรกรจะปลูกพืชไม่เกิน 3 ฤดูกาลเพาะปลูก รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ด้วย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรดำเนินกิจกรรมการเกษตรโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ 2 ฤดูกาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมา 3 ฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 36.76 และทำการเกษตรฤดูกาลเดียว คิดเป็นร้อยละ 25.00

ตารางที่ 6 ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร

จำนวนครั้งในการเพาะปลูก (ใน 1 ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.	68	100.00
ปลูกพืช 1 ฤดูกาล	17	25.00
ปลูกพืช 2 ฤดูกาล	26	38.24
ปลูกพืช 3 ฤดูกาล	25	36.76

รายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตร

เกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.ปลูกพืชหลักในการทำการเกษตรคือ กระเทียม ข้าว ถั่วเหลือง ยาสูบ พริก และไม้ผล นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงสัตว์เป็นบางส่วนคือ เลี้ยงสุกรขุน และเลี้ยงปลา ดังนั้นรายได้ส่วนใหญ่จึงได้มาจากการเกษตรเป็นหลัก นอกจากนี้เกษตรกรยังมีรายได้นอกการเกษตรด้วยคือ การรับจ้างแรงงาน ค้าขาย ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น จากการสำรวจรายได้ของเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน เมษายน 2539 ถึงเดือนมีนาคม 2540 จากตารางที่ 7 พบว่า รายได้จากการเกษตรในช่วงต่ำกว่า 70,000 บาท มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.24 รองลงมาระหว่างช่วง 70,000-140,000 บาท 140,001-210,000 บาท 210,001-280,000 บาท และมากกว่า 280,000 บาท ร้อยละ 19.12 7.35 2.94 และ 1.47 ตามลำดับ รายได้จากการเกษตรต่ำสุด 2,799 บาท และสูงสุด 368,400

บาท รายได้จากการเกษตรโดยเฉลี่ย 64,275.95 บาท นอกจากนี้ยังมีลูกค้า ธ.ก.ส. จำนวน 4 คน ที่ไม่มีรายได้จากการเกษตรเนื่องจากผลผลิตหลักได้รับความเสียหายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 5.88

รายได้จากการปลูกกระเทียม จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ปลูกกระเทียม มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.07 รองลงมามีรายได้ในช่วง 80,001-120,000 บาท 40,000-80,000 บาท และมากกว่า 120,000 บาท ร้อยละ 11.76 8.82 และ 4.41 ตามลำดับ รายได้ต่ำสุด 2,400 บาท รายได้สูงสุด 160,000 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 57,345.28 บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รายได้จากการเกษตรจากการปลูกกระเทียม คิดเป็นร้อยละ 52.94

รายได้จากการเกษตรจากการปลูกข้าว จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวมีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.47 รองลงมามีรายได้ในช่วง 12,000-24,000 บาท 24,001-36,000 บาท และมากกว่า 36,000 บาท ร้อยละ 14.70 5.88 และ 4.41 ตามลำดับ รายได้ต่ำสุด 1,700 บาท รายได้สูงสุด 44,600 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 16,696.00 บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รายได้จากการเกษตรจากการปลูกข้าว คิดเป็นร้อยละ 48.54

รายได้จากการเกษตรจากการปลูกถั่วเหลือง จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองมีรายได้น้อยกว่า 70,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.47 รองลงมามีรายได้ในช่วง 70,000-140,000 บาท และมากกว่า 140,000 บาท ร้อยละ 2.94 และ 2.94 ตามลำดับ รายได้ต่ำสุด 1,570 บาท รายได้สูงสุด 267,175 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 39,189.18 บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รายได้จากการเกษตรจากการปลูกถั่วเหลืองคิดเป็นร้อยละ 67.65

รายได้จากการเกษตรจากการปลูกยาสูบ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ปลูกยาสูบบมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.12 รองลงมามีรายได้มากกว่า 90,000 บาทขึ้นไป 30,000-60,000 บาท และ 60,001-90,000 บาท ร้อยละ 4.41 2.94 และ 1.47 ตามลำดับ รายได้ต่ำสุด 3,600 บาท รายได้สูงสุด 120,000 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 34,994.73

บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่มียาได้การเกษตรจากการปลูกยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 72.06

รายได้การเกษตรจากการเลี้ยงสุกรขุน จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงสุกรขุนมียาได้ 11,550 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 มียาได้ 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 มียาได้ 72,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และมีรายได้ 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 รายได้ต่ำสุด 11,550 บาท รายได้สูงสุด 200,000 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 75,887.50 บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่มียาได้การเกษตรจากการเลี้ยงสุกรขุนคิดเป็นร้อยละ 94.12

รายได้การเกษตรจากการเลี้ยงปลา จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงปลา มียาได้ 12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 มียาได้ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และมีรายได้ 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 รายได้ต่ำสุด 12,000 บาท รายได้สูงสุด 25,000 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 17,333.33 บาท นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่มียาได้การเกษตรจากการเลี้ยงปลา คิดเป็นร้อยละ 95.59

รายได้นอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้มียาได้ในช่วงต่ำกว่า 60,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.41 รองลงมามีรายได้ในช่วง 60,000-120,000 บาท 120,001-180,000 บาท และมากกว่า 180,000 บาท ร้อยละ 19.12 7.35 และ 2.94 ตามลำดับ และมีเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่มียาได้นอกการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 16.18 รายได้นอกการเกษตรต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 240,000 บาท โดยเฉลี่ย 58,710.52 บาท รายได้นอกการเกษตรได้จากการรับจ้างแรงงานทั่วไป ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนและค้าขาย

ตารางที่ 7 รายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตร

รายได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรลูก้า ฐ.ก.ส.	68	100.00
รายได้จากการเกษตร		
ไม่มีรายได้จากการเกษตร	4	5.88
น้อยกว่า 70,000 บาท	43	63.24
70,000-140,000 บาท	13	19.12
140,001-210,000 บาท	5	7.35
210,001-280,000 บาท	2	2.94
มากกว่า 280,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 2,799 บาท สูงสุด 368,400 บาท		
$\bar{X} = 64,275.95$, $SD.=68,608.47$		
แหล่งที่มาของรายได้		
รายได้จากการปลูกกระเทียม		
ไม่มีรายได้จากการปลูกกระเทียม	36	52.94
น้อยกว่า 40,000 บาท	15	22.07
40,000-80,000 บาท	6	8.82
80,001-120,000 บาท	8	11.76
มากกว่า 120,000 บาท	3	4.42
ต่ำสุด 2,400 บาท สูงสุด 160,000 บาท		
$\bar{X} = 57,345.28$, $SD.=41,116.04$		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้จากการปลูกข้าว		
ไม่มีรายได้จากการปลูกข้าว	33	48.54
น้อยกว่า 12,000 บาท	18	26.47
12,000-24,000 บาท	10	14.70
24,001-36,000 บาท	4	5.88
มากกว่า 36,000 บาท	3	4.41
ต่ำสุด 1,700 บาท สูงสุด 44,600 บาท		
$\bar{X} = 16,696.00$, $SD.=11,744.27$		
รายได้จากการปลูกถั่วเหลือง		
ไม่มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลือง	46	67.65
น้อยกว่า 70,000 บาท	18	26.47
70,000-140,000 บาท	2	2.94
มากกว่า 140,000 บาท	2	2.94
ต่ำสุด 1,570 บาท สูงสุด 267,175 บาท		
$\bar{X} = 39,189.18$, $SD.=43,425.79$		
รายได้จากการปลูกยาสูบ		
ไม่มีรายได้จากการปลูกยาสูบ	49	72.06
น้อยกว่า 30,000 บาท	13	19.12
30,000-60,000 บาท	2	2.94
60,001-90,000 บาท	1	1.47
มากกว่า 90,000 บาท	3	4.41
ต่ำสุด 3,600 บาท สูงสุด 120,000 บาท		
$\bar{X} = 34,994.73$, $SD.=26,109.44$		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้จากการเลี้ยงสุกรขุน		
ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสุกรขุน	64	94.12
11,550 บาท	1	1.47
20,000 บาท	1	1.47
72,000 บาท	1	1.47
200,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 11,550 บาท สูงสุด 200,000 บาท		
$\bar{X} = 75,887.50$, $SD.=25,731.78$		
รายได้จากการเลี้ยงปลา		
ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงปลา	65	95.59
12,000 บาท	1	1.47
15,000 บาท	1	1.47
25,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 12,000 บาท สูงสุด 25,000 บาท		
$\bar{X} = 17,333.33$, $SD.=3,773.90$		
รายได้นอกการเกษตร		
ไม่มีรายได้นอกการเกษตร	11	16.18
น้อยกว่า 60,000 บาท	37	54.41
60,000-120,000 บาท	13	19.12
120,001-180,000 บาท	5	7.35
มากกว่า 180,000 บาท	2	2.94
ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 240,000 บาท		
$\bar{X} = 58,710.52$, $SD.=50,880.73$		

รายจ่ายในการเกษตร และรายจ่ายในครัวเรือน

ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรช่วงระยะเวลา 1 ปี ของเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ได้ทำการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ข้าว กระเทียม ยาสูบ เลี้ยงสุกร และเลี้ยงปลา เป็นต้น จะมีรายจ่ายในการเกษตรซึ่งประกอบด้วยค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารกำจัดศัตรูพืช ค่าจ้างแรงงาน และค่าเช่าพื้นที่ทำการเกษตร จากตารางที่ 8 การศึกษาโดยภาพรวมพบว่า รายจ่ายในการเกษตรในช่วงต่ำกว่า 40,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.88 รองลงมาเป็นรายจ่ายในช่วงระหว่าง 80,001-120,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.65 40,000-80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.71 120,001-160,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 160,001-200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 200,001-240,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 240,001-280,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 280,001-320,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และมีรายจ่ายในการเกษตร มากกว่า 320,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 รายจ่ายในการเกษตรต่ำสุด 630 บาท และรายจ่ายสูงสุด 412,330 บาท โดยเฉลี่ย 59,847.50 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน ค่าพันธุ์พืช ค่าปุ๋ยเคมี มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการปลูกกระเทียม ปลูกยาสูบ หรือปลูกข้าว รองลงมาเป็นค่าเช่าพื้นที่ทำการเกษตร และค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

สำหรับรายจ่ายในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า รายจ่ายที่อยู่ในช่วงระหว่าง 50,000-100,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมาอยู่ในช่วงต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.29 100,001-150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.24 150,001-200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.88 200,001-250,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 300,001-350,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 400,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.47 รายจ่ายในครัวเรือนต่ำสุด 7,200 บาท สูงสุด 427,960 บาท โดยเฉลี่ย 81,520.97 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายค่าอาหาร ค่าท่องเที่ยวและเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และค่าผ่อนสินค้าเพื่อการอำนวยความสะดวกในครอบครัวมากที่สุด รองลงมาเป็นค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับคดีความ ค่าไฟฟ้า และค่าโทรศัพท์ เป็นต้น) และค่าเสื้อผ้า

ตารางที่ 8 รายจ่ายในการเกษตรและรายจ่ายในครัวเรือน

รายจ่าย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกคา ฐ.ก.ส.	68	100.00
รายจ่ายในการเกษตร		
น้อยกว่า 40,000 บาท	38	55.88
40,000-80,000 บาท	10	14.71
80,001-120,000 บาท	12	17.65
120,001-160,000 บาท	2	2.94
160,001-200,000 บาท	2	2.94
200,001-240,000 บาท	1	1.47
240,001-280,000 บาท	1	1.47
280,001-320,000 บาท	1	1.47
มากกว่า 320,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 630 บาท สูงสุด 412,330 บาท		
$\bar{X} = 59,847.50, SD.=77,290.61$		
รายจ่ายในครัวเรือน		
น้อยกว่า 50,000 บาท	24	35.29
50,000-100,000 บาท	28	41.18
100,001-150,000 บาท	9	13.24
150,001-200,000 บาท	4	5.88
200,001-250,000 บาท	1	1.47
250,001-300,000 บาท	-	-
300,001-350,000 บาท	1	1.47
350,001-400,000 บาท	-	-

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายจ่าย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
400,000 บาทขึ้นไป	1	1.47
ต่ำสุด 7,200 บาท สูงสุด 427,960 บาท		
$\bar{X} = 81,520.97$, $SD.=68,536.46$		

เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน

จากตารางที่ 9 การศึกษาเปรียบเทียบรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกร ลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้ำชำระหนี้เงินกู้ พบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้ำชำระหนี้เงินกู้ในปีการเพาะปลูก 2539 นั้น มีรายได้รวมทั้งสิ้น 122,986.47 บาท ซึ่งเป็นรายได้จากการเกษตร 64,275.95 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.26 และเป็นรายได้นอกการเกษตร 58,710.52 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.74 ด้านรายจ่ายเกษตรกรมีรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 141,368.47 บาท ซึ่งเป็นรายจ่ายในการเกษตร 59,847.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.33 และเป็นรายจ่ายในครัวเรือน 81,520.97 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.67 รายได้และรายจ่ายดังที่ได้กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้ำชำระหนี้เงินกู้นั้นมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้จึงจำเป็นต้องขวนขวายหารายได้อื่นๆ นอกการเกษตรมาจุนเจือครอบครัวมากขึ้น จากสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมากของรายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตร เพราะเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้จ่าย ได้แก่ ค่าอาหารในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในงานประเพณีต่าง ๆ และค่าผ่อนสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกในครอบครัว เช่น ค่าผ่อนโทรทัศน์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ประกอบกับเกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายในการเกษตรแล้วในรอบ 1 ปี การเพาะปลูก เกษตรกรเหล่านี้มีรายได้จากการเกษตรเพียง 4,428.45 บาท เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือนตลอดทั้งปี เกษตรกรต้องกู้ยืมเงินจากภายนอกหรือเงินกู้นอกระบบ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคและสำรองจ่ายในยามฉุกเฉิน จากการศึกษาเปรียบเทียบรายจ่ายในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้ำชำระหนี้เงินกู้นั้นมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้รับถึง 18,382.00 บาทต่อปี จึงเป็นเหตุให้หนี้สินพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ ยากลำบากที่จะผ่อนชำระได้ การเพาะปลูกพืชแต่ละปีพอดำรงชีพเพียงพออยู่พอกินเท่านั้น

เพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ผู้วิจัยได้จำแนกเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย และกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จากตารางที่ 10 การศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 61.76 และอีกร้อยละ 38.24 เกษตรกรมีรายได้มากกว่ารายจ่าย

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
รายได้รวม	122,986.47	100.00
รายได้จากการเกษตร	64,275.95	52.26
รายได้นอกการเกษตร	58,710.52	47.74
รายจ่ายรวม	141,368.47	100.00
รายจ่ายในการเกษตร	59,847.50	42.33
รายจ่ายในครัวเรือน	81,520.97	57.67

ตารางที่ 10 จำแนกเกษตรกรตามลักษณะปริมาณรายได้และรายจ่าย

ปริมาณ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
รายได้มากกว่ารายจ่าย	26	38.24
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	42	61.76

ภาระหนี้สินหลายแห่ง และจำนวนเงินออมของเกษตรกร

1. ภาระหนี้สินหลายแห่ง

การลงทุนประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนใหญ่เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. จะขาดแคลนเงินทุน ธ.ก.ส. ซึ่งมีนโยบายหลักคือให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตร หรือการดำเนินงานของเกษตรกรอยู่แล้ว จากตารางที่ 11 การศึกษาถึงความเพียงพอความต้องการเงินกู้ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับเงินกู้พอเพียงกับความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 73.53 อีกร้อยละ 26.47 มีความเห็นว่าเงินกู้ที่ได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรอาจจะไม่มีที่ดินของตนเองวางเป็นหลักประกันในการกู้ ทำให้ได้รับวงเงินกุน้อย

ตารางที่ 11 ความเพียงพอกับความต้องการเงินกู้ที่ได้รับของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

ความต้องการเงินกู้ที่ได้รับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
พอเพียง	50	73.53
ไม่เพียงพอ	18	26.47

เงินกู้ที่ ธ.ก.ส. ให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้าได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง เกรดเงินสด ระยะยาวเพื่อการเกษตร ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม และเงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตร ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส. กังขำระหนี้เงินกู้ประเภทเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตมากที่สุด รองลงมาเป็นระยะยาวเพื่อการเกษตรและระยะปานกลางตามลำดับ การกู้เงินของเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส. ที่กังขำระหนี้เงินกู้ จากตารางที่ 12 การศึกษาพบว่า เกษตรกรขอ กู้เงินน้อยกว่า 100,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.60 รองลงมาอยู่ในช่วง 100,000-200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.82 300,001-400,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.35 200,001-300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.88 500,001-600,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 400,001-500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 600,001-700,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และขอ กู้

เงิน 800,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.47 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 900,000 บาท โดยเฉลี่ย 128,382.35 บาท

นอกจากเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ได้กู้เงินจาก ธ.ก.ส.แล้วยังได้กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และกู้จากแหล่งอื่น ๆ มาลงทุนดังนี้

การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกู้ 3 ราย เป็นเงินกู้ที่มีจำนวน 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 กู้เงิน 250,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และกู้เงิน 500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 7,000 บาท สูงสุด 500,000 บาท โดยเฉลี่ย 252,333.33 บาท และมีเกษตรกรอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 95.59

การกู้เงินจากพ่อค้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกู้เงินจากพ่อค้าในรูปของปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยจะต้องเสียดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 60 ต่อปี หรือร้อยละ 5 ต่อเดือน โดยบวกเพิ่มเข้าไปในราคาสินค้า โดยเกษตรกรกู้เงินน้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 7.35 รองลงมา 10,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5.88 และ 4.41 ตามลำดับ เกษตรกรไม่ได้กู้เงินพ่อค้าคิดเป็นร้อยละ 82.36 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 1,470 บาท สูงสุด 30,000 บาท โดยเฉลี่ย 16,122.50 บาท

การกู้เงินจากนายทุน จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้เงินจากนายทุนในรูปของปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และในรูปเงินสดเพื่อนำมาปล่อยให้ลูกไร่ยาสูบดำเนินการเกษตรต่อไปต้องเสียดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 36 ต่อปี หรือร้อยละ 3 ต่อเดือน โดยเกษตรกรกู้เงิน 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 กู้เงิน 120,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และกู้เงิน 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 เกษตรกรไม่ได้กู้เงินนายทุนคิดเป็นร้อยละ 95.59 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 200,000 บาท โดยเฉลี่ย 116,666.66 บาท

การกู้เงินจากเพื่อนบ้าน จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้เงินจากเพื่อนบ้าน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 กู้เงิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และ

กู้เงิน 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 เกษตรกรไม่ได้กู้เงินเพื่อนบ้านคิดเป็นร้อยละ 95.59 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 50,000 บาท โดยเฉลี่ย 21,666.66 บาท

เกษตรกรกู้เงินจากญาติพี่น้อง จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้เงินจากญาติพี่น้องโดยไม่เสียดอกเบี้ย กู้เงิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 กู้เงิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และกู้เงิน 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 เกษตรกรไม่ได้กู้เงินจากญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 95.59 เกษตรกรกู้เงินต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท โดยเฉลี่ย 56,666.66 บาท

2. จำนวนเงินออมของเกษตรกร

ในรอบปีหนึ่ง ๆ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จะมีเงินฝากไว้กับแหล่งรับฝากต่าง ๆ เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น รวมทั้งเตรียมไว้เพื่อลงทุนในการทำการเกษตรในฤดูกาลต่อไป จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีเงินฝากน้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.59 รองลงมาอยู่ในช่วง 20,001-30,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 1.47 และ 1.47 ตามลำดับ และมีเกษตรกรลูกค้าจำนวนหนึ่งที่ไม่มีเงินออมเลย คิดเป็นร้อยละ 76.47 เงินฝากต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 100,000 บาท โดยเฉลี่ย 12,850.00 บาท

ตารางที่ 12 ภาระหนี้สินหลายแห่ง และจำนวนเงินออมของเกษตรกร

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
กู้จาก ธ.ก.ส.		
น้อยกว่า 100,000 บาท	48	70.60
100,000-200,000 บาท	6	8.82
200,001-300,000 บาท	4	5.88
300,001-400,000 บาท	5	7.35
400,001-500,000 บาท	1	1.47
500,001-600,000 บาท	2	2.94
600,001-700,000 บาท	1	1.47

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
700,001-800,000 บาท	-	-
800,001-900,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 900,000 บาท		
\bar{X} =128,382.35, SD.=177,108.11		
กู้จากธนาคารพาณิชย์		
ไม่ได้กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์	65	95.59
7,000 บาท	1	1.47
250,000 บาท	1	1.47
500,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 7,000 บาท สูงสุด 500,000 บาท		
\bar{X} = 252,333.33, SD.=67,373.07		
กู้เงินจากพ่อค้า		
ไม่ได้กู้เงินจากพ่อค้า	56	82.36
น้อยกว่า 10,000 บาท	5	7.35
10,001-20,000 บาท	4	5.88
20,001-30,000 บาท	3	4.41
ต่ำสุด 1,470 บาท สูงสุด 30,000 บาท		
\bar{X} = 16,122.50, SD.=7,479.03		
กู้จากนายทุน		
ไม่ได้กู้เงินจากนายทุน	65	95.59
30,000 บาท	1	1.47

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
120,000 บาท	1	1.47
200,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 200,000 บาท		
$\bar{X} = 116,666.66, SD.=28,257.48$		
กู้เงินจากเพื่อนบ้าน		
ไม่ได้กู้จากเพื่อนบ้าน	65	95.59
5,000 บาท	1	1.47
10,000 บาท	1	1.47
50,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 50,000 บาท		
$\bar{X} = 21,666.66, SD.=6,184.80$		
กู้เงินจากญาติพี่น้อง		
ไม่ได้กู้จากญาติพี่น้อง	65	95.59
5,000 บาท	1	1.47
15,000 บาท	1	1.47
150,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท		
$\bar{X} = 56,666.66, SD.=18,254.01$		
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
จำนวนเงินออมของเกษตรกร		
เกษตรกรไม่มีเงินออม	52	76.47
ต่ำกว่า 10,000 บาท	14	20.59

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
10,000-20,000 บาท	-	-
20,001-30,000 บาท	1	1.47
มากกว่า 30,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 100,000 บาท		
$\bar{X} = 12,850.00, SD.=12,723.76$		

ปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2540

ปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส. จากตารางที่ 13 การศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ในช่วง 10,000-20,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.06 รองลงมามีปริมาณการค้างชำระอยู่ในช่วง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.65 40,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.24 มากกว่า 120,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.77 น้อยกว่า 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.82 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.35 50,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.88 70,001-80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.41 80,001-90,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 90,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.94 60,001-70,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 และค้างชำระอยู่ในช่วง 110,001-120,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.47 ปริมาณการค้างชำระหนี้ต่ำสุด 2,710 บาท สูงสุด 900,000 บาท โดยเฉลี่ย 78,611.80 บาท

ตารางที่ 13 ปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ณ 31 มีนาคม 2540

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
ค้างชำระน้อยกว่า 10,000 บาท	6	8.82
10,000 - 20,000 บาท	15	22.06
20,001 - 30,000 บาท	12	17.65
30,001 - 40,000 บาท	5	7.35
40,001 - 50,000 บาท	9	13.24
50,001 - 60,000 บาท	4	5.88
60,001 - 70,000 บาท	1	1.47
70,001 - 80,000 บาท	3	4.41
80,001 - 90,000 บาท	2	2.94
90,001 - 100,000 บาท	2	2.94
100,001 - 110,000 บาท	-	-
110,001 - 120,000 บาท	1	1.47
มากกว่า 120,000 บาท	8	11.77
ต่ำสุด 2,710 บาท สูงสุด 900,000 บาท		
\bar{X} = 78,611.80, SD = 143,810.55		

การค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. จากตารางที่ 14 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ค้างชำระหนี้ประเภทเงินกู้ระยะสั้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.77 รองลงมา ค้างชำระหนี้ประเภทเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 25.00 เงินกู้ระยะปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 8.82 เครดิตเงินสดคิดเป็นร้อยละ 1.47 ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม คิดเป็นร้อยละ 1.47 และเงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 1.47

ตารางที่ 14 การค้ำชำระหนี้เงินกู้จำแนกตามประเภทเงินกู้

ประเภทเงินกู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส.	68	100.00
เงินกู้ระยะสั้น	42	61.77
เงินกู้ระยะปานกลาง	6	8.82
เครดิตเงินสด	1	1.47
เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร	17	25.00
เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม	1	1.47
เงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตร	1	1.47

พื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน

พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส.ที่ค้ำชำระหนี้เงินกู้ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งอยู่ในเขตชลประทานทั้งหมด อยู่ในเขตชลประทานบางส่วน และอยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด สำหรับพื้นที่การเกษตรที่อยู่นอกเขตชลประทานนั้นเกษตรกรอาศัยน้ำฝน น้ำจากลำห้วย และแม่น้ำ มาทำการเกษตรเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ปริมาณน้ำที่ได้รับก็แล้วแต่สภาพภูมิอากาศแต่ละปี ทำให้ระบบการปลูกพืชจำกัดลง และผลผลิตที่ได้รับอาจจะได้ไม่เต็มที่

พื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน จากจากตารางที่ 15 การศึกษาพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ในเขตชลประทานน้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมา มีพื้นที่อยู่ในช่วง 6-10 ไร่ 11-15 ไร่ 16-20 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ ร้อยละ 14.71 8.82 1.47 และ 1.47 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินอยู่ในเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 48.53 ที่ดินอยู่ในเขตชลประทานต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 49 ไร่ โดยเฉลี่ย 8.06 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่นอกเขตชลประทานน้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.82 รองลงมา มีพื้นที่อยู่ในช่วง 6-10 ไร่ 11-15 ไร่ และมากกว่า 15 ไร่ ร้อยละ 11.76 11.76 และ 1.47 ตามลำดับ นอก

จากนี้ยังมีเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินอยู่นอกเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 41.19 ที่ดินอยู่นอกเขตชลประทานต่ำสุด 0.200 ไร่ (2 งาน) สูงสุด 30 ไร่ โดยเฉลี่ย 6.49 ไร่

ตารางที่ 15 พื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน

ลักษณะพื้นที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรูกัก ฐ.ก.ศ.	68	100.00
ในเขตชลประทาน		
ไม่มีที่ดินในเขตชลประทาน	33	48.53
เนื้อที่น้อยกว่า 6 ไร่	17	25.00
6-10 ไร่	10	14.71
11-15 ไร่	6	8.82
16-20 ไร่	1	1.47
มากกว่า 20 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 49 ไร่		
$\bar{X} = 8.06, SD. = 7.15$		
นอกเขตชลประทาน		
ไม่มีที่ดินนอกเขตชลประทาน	28	41.19
เนื้อที่น้อยกว่า 6 ไร่	23	33.82
6-10 ไร่	8	11.76
11-15 ไร่	8	11.76
มากกว่า 15 ไร่	1	1.47
ต่ำสุด 0.200 ไร่ สูงสุด 30 ไร่		
$\bar{X} = 6.49, SD. = 5.42$		

ภัยธรรมชาติ

ในการประกอบการเกษตรของเกษตรกรนั้น นอกจากจะมีความเสี่ยงจากการลงทุนอันเนื่องมาจากปัจจัยทางการตลาดแล้ว เกษตรกรยังได้รับความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศ และภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ดินเสื่อม ไฟไหม้ ฝนแล้ง น้ำท่วม ลมพายุ ลูกเห็บ และการระบาดของโรคแมลง ซึ่งเป็นผลทำให้ผลผลิตการเกษตรได้รับความเสียหาย และคุณภาพตกต่ำไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จากตารางที่ 16 การศึกษาพบว่า เกษตรกรทำการเกษตรและประสบกับภัยธรรมชาติมีมูลค่าความเสียหายน้อยกว่า 50,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.47 รองลงมาอยู่ในช่วง 50,000-100,000 บาท 250,001-300,000 บาท 100,001-150,000 บาท และมากกว่า 300,000 บาท ร้อยละ 7.35 2.94 1.47 และ 1.47 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 35.30 มูลค่าความเสียหายต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 301,000 บาท โดยเฉลี่ย 41,116.36 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ภัยธรรมชาติที่เกษตรกรได้รับคือ การระบาดของโรคและแมลง ฝนแล้ง น้ำท่วม มากที่สุด รองลงมาได้แก่ลมพายุ ลูกเห็บ และไฟไหม้

ตารางที่ 16 ความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

มูลค่าความเสียหาย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
เกษตรกรที่ไม่ได้รับความเสียหาย	24	35.30
น้อยกว่า 50,000 บาท	35	51.47
50,000-100,000 บาท	5	7.35
100,001-150,000 บาท	1	1.47
150,001-200,000 บาท	-	-
200,001-250,000 บาท	-	-
250,001-300,000 บาท	2	2.94
มากกว่า 300,000 บาท	1	1.47
ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 301,000 บาท		
$\bar{X} = 41,116.36$, $SD.=61,891.42$		

ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ

1. ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้

ในแนววิธีปฏิบัติงานของธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้ให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการดำเนินงานอันเกี่ยวข้องกับเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ตั้งแต่การเริ่มสมัครเข้าเป็นลูกค้า และการจัดประชุมกลุ่มเพื่อแนะนำระเบียบและข้อปฏิบัติต่างๆ นอกจากนี้ ธ.ก.ส.ยังจัดให้ในแต่ละกลุ่มลูกค้าคัดเลือกลูกค้าคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มลูกค้า ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในกิจการของ ธ.ก.ส. ยินยอมเสียสละเวลาและอุทิศตนเพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่าง ธ.ก.ส.และเกษตรกรลูกค้า จากการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ จากตารางที่ 17 พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้โดยพนักงาน ธ.ก.ส.ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.35 รองลงมาได้รับความรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.71 และได้รับความรู้น้อย คิดเป็นร้อยละ 2.94 เกษตรกรไม่ได้รับคำแนะนำเลยไม่มี

ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้ ปรากฏว่า ร้อยละ 61.76 เห็นว่าเงินกู้ ธ.ก.ส.อัตราดอกเบี้ยต่ำ และสามารถต่อรองผ่อนผันได้ รายได้หรือกำไรที่ได้มาเกษตรกรจึงนำไปใช้ทางอื่น อีกร้อยละ 35.29 เกษตรกรลูกค้ามีพฤติกรรมเหนียวหนึ่คือสามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้เมื่อครบกำหนดสัญญาแต่ไม่ชำระ ส่วนอีกร้อยละ 2.94 ชำระหนี้คืนได้แต่เข้าใจว่าถ้าค้างชำระรัฐบาลจะยกเลิกหนี้ทั้งหมดให้

การแจ้งหนังสือเตือนให้ชำระหนี้เงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระจริงพบว่า ร้อยละ 92.65 ได้รับแจ้งหนังสือเตือน และร้อยละ 7.35 ไม่เคยได้รับแจ้งหนังสือเตือน

การศึกษาถึงความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการค้างชำระหนี้เงินกู้เมื่อถึงกำหนดชำระจะต้องถูกปรับดอกเบี้ยผิคนัดเพิ่มอีกร้อยละ 3 พบว่า ร้อยละ 80.88 ทราบดี ส่วนอีกร้อยละ 19.12 ไม่ทราบเลย

2. ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร

จากการศึกษาถึงแนวทางการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.77 ทำการเกษตรตามแนวทางดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีต โดยไม่ได้นำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาปฏิบัติ ส่วนอีกร้อยละ 26.47 ทำการเกษตรตามแนวทางที่ได้รับจากการอบรมส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาได้รับการอบรมจาก ธ.ก.ส.หรือสหกรณ์การเกษตร และอีกร้อยละ

11.76 เป็นลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ไม่เคยทำการเกษตรมาก่อน การทำการเกษตรจึงทำตามเพื่อนบ้านโดยวิธีการลองผิดลองถูก

ตารางที่ 17 ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เงินกู้และความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	68	100.00
1. ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้		
การให้คำแนะนำของพนักงาน ธ.ก.ส.		
มากที่สุด	39	57.35
มาก	27	39.71
น้อย	2	2.94
ไม่เคยได้รับคำแนะนำ	-	-
ความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้		
ชำระหนี้คืนได้แต่ไม่ชำระ	24	35.29
ต่อรองได้จึงนำเงินไปใช้ทางอื่น	42	61.76
รัฐบาลจะยกเลิกหนี้ทั้งหมดให้	2	2.94
การแจ้งหนังสือเตือนให้ชำระหนี้		
ได้รับ	63	92.65
ไม่ได้รับ	5	7.35
การปรับดอกเบี้ยผิดนัดเพิ่มร้อยละ 3		
ทราบ	55	80.88
ไม่ทราบ	13	19.12
2. ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร		
แนวทางการประกอบอาชีพการเกษตร		
ปฏิบัติตามแนวทางดั้งเดิม	42	61.77
ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการอบรม	18	26.47
ปฏิบัติตามเพื่อนบ้าน	8	11.76

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านานการ
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง โดยการ
ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านานการเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสถานภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
ลูกค้า ธ.ก.ส. จากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้รวม 68 คน

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ
กับตัวแปรตาม โดยอาศัยวิธีการทางสถิติในรูปของการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient
of correlation)

ผลการวิเคราะห์สมการปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านานการ
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กำหนดสมการการค้างชำระหนี้เงินกู้ได้ ดังนี้

$$y = f(x_1, x_2, x_3, x_4, x_5, x_6, x_7, x_8, x_9, x_{10}, x_{11}, x_{12}, x_{13}, x_{14}, x_{15}, x_{16})$$

โดยกำหนดให้

Y = การค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรหนึ่งหน่วยเวลา มีหน่วยเป็นบาท

X_1 = เพศของเกษตรกร

X_2 = อายุของเกษตรกร มีหน่วยเป็นปี

X_3 = ระดับการศึกษาของเกษตรกร

X_4 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีหน่วยเป็นคน

X_5 = การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

X_6 = ขนาดของฟาร์ม มีหน่วยเป็นไร่

X_7 = รายได้ในการเกษตร ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มีหน่วยเป็นบาท

X_8 = รายได้นอกการเกษตรทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดมีหน่วยเป็นบาท

X_9 = ค่าใช้จ่ายในการเกษตรทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดมีหน่วยเป็นบาท

X_{10} = ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดมีหน่วยเป็นบาท

- X_{11} = การมีภาระหนี้สินหลายแห่ง มีหน่วยเป็นบาท
 X_{12} = เขตชลประทาน มีหน่วยเป็นไร่
 X_{13} = การใช้ที่ดินทำการเกษตร มีหน่วยเป็นจำนวนครั้งเพาะปลูก
 X_{14} = ภัยธรรมชาติ มีหน่วยเป็นบาท (มูลค่าความเสียหาย)
 X_{15} = ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้
 X_{16} = ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient of correlation) ของปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง วิทยาลัยเกษตรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (coefficient of correlation) ระหว่างปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
เพศของเกษตรกร (X_1)	.4732**
อายุของเกษตรกร (X_2)	-.1549
ระดับการศึกษาของเกษตรกร (X_3)	.2212
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_4)	.0244
การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ (X_5)	.0145
ขนาดของฟาร์ม (X_6)	.0074
รายได้ในการเกษตร (X_7)	.0388
รายได้นอกการเกษตร (X_8)	.0506
ค่าใช้จ่ายในการเกษตร (X_9)	.1776
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (X_{10})	.5163**
ภาระหนี้สินหลายแห่ง (X_{11})	.0553

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
เขตชลประทาน (X_{12})	.4049**
การใช้ที่ดินทำการเกษตร (X_{13})	-.0539
ภัยธรรมชาติ (X_{14})	.6538**
ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ (X_{15})	.0637
ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร (X_{16})	.3116*

2-tailed Signifi : *.01, **.001

จากการศึกษา พบว่า อายุของเกษตรกร ระดับการศึกษาของเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ขนาดของฟาร์ม รายได้ในการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการเกษตร ภาระหนี้สินหลายแห่ง ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ ไม่มีผลกระทบต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกร ลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

เพศของเกษตรกรและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .4732 และ .5163 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า เพศชายและค่าใช้จ่ายในครัวเรือนกับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากผู้ชายซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำครอบครัวต้องรับผิดชอบภาระภายในครอบครัวทั้งหมด และยังเป็นผู้ติดต่อหรือร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น งานประเพณีต่าง ๆ การเข้าเป็นสมาชิกงานปณิกหลาย ๆ แห่ง เป็นต้น

เขตชลประทานและภัยธรรมชาติ จากการวิเคราะห์ค่า r พบว่า มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .4049 และ .6538 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานการ

วิจัยที่ตั้งไว้ว่า พื้นที่ทำการเกษตรที่ตั้งอยู่นอกเขตชลประทานและภัยธรรมชาติ เช่น การระบาดของโรคและแมลง ฝนแล้ง และภัยจากน้ำท่วม กับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร จากการวิเคราะห์ค่า r พบว่า มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .3116 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตรกับการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากเกษตรกรมีการศึกษาต่ำการพัฒนาการด้านการเกษตรจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า และไม่มีการนำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาร่วมใช้ เกษตรกรจึงทำการเกษตรแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีตจึงทำให้ผลผลิตการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร และมีค่าใช้จ่ายสูง

ตอนที่ 3 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรที่ประสบอยู่มีดังนี้

1. เกษตรกรได้หันไปพึ่งเงินกู้นอกระบบ และต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 60 ต่อปี ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเกษตรกรที่มีหนี้ค้างชำระจะไม่สามารถกู้ยืมสินเชื่อเพื่อการผลิตในปีต่อไปได้ หรือกู้ยืมได้น้อยลงจนไม่พอเพียงต่อการใช้จ่ายในการผลิต

2. การขาดแคลนแรงงานจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ค้างชำระหนี้ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 57.35 มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ในช่วง 1-2 คน เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรยังขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ในวัยแรงงานส่วนมากแล้วนิยมจะอพยพแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูเพาะปลูกและฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้เกษตรกรจะประสบปัญหาต้นทุนการผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

3. ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรบางรายอยู่ในเขตชลประทานทั้งหมด บางรายอยู่ในเขตชลประทานบางส่วน และบางรายอยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด จากปัญหาที่ประสบคือพื้นที่ในเขตชลประทานแต่เกษตรกรได้รับน้ำไม่เพียงพอ ส่วนพื้นที่นอกเขตชลประทานนั้นต้องอาศัยแหล่งน้ำจากน้ำฝน ลำห้วย และแม่น้ำ เป็นต้น การเกษตรยังขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศทำให้ผลผลิตที่ได้รับไม่เต็มที่

4. เกษตรกรทำการเพาะปลูกพืชซ้ำชนิดเดิมมาโดยตลอดเป็นเวลานาน โดยไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพในการผลิต เช่น สภาพพื้นที่ทำการเกษตร สภาพดิน ปริมาณน้ำที่ใช้ในการเกษตร ซึ่งการปลูกพืชซ้ำชนิดเดิมเป็นเวลานาน ๆ โดยไม่ได้มีวิธีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดจะทำให้ดินเสื่อมสภาพ การตอบสนองต่อปุ๋ยมีน้อยทำให้ต้องใช้ปุ๋ยปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นเหตุให้ต้นทุนสูงแต่ผลผลิตได้รับไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน และการทำการเพาะปลูกซ้ำชนิดเดิมในลักษณะดังกล่าวเกษตรกรยังคงเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจจะได้รับจากภัยธรรมชาติ หรือเมื่อราคาผลผลิตตกต่ำจะทำให้เกษตรกรไม่มีรายได้มาทดแทน

5. เกษตรกรขาดความรู้ทางการเกษตร การดำเนินการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังดำเนินการเกษตรโดยปฏิบัติตามแนวทางดั้งเดิม ไม่ได้นำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาปฏิบัติ

แนวทางแก้ไขปัญหา

1. ธ.ก.ส. ควรผ่อนอายุการชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรลูกค้าที่ค้างชำระหนี้ตามความจำเป็น และไม่คิดดอกเบี้ย แล้วให้สินเชื่อในฤดูกาลผลิตต่อไปเพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีโอกาสประกอบอาชีพการเกษตรใหม่จะได้มีการชำระหนี้ได้ ในขณะที่เดียวกันควรจัดพนักงานสินเชื่อคอยเป็นที่เลียงเสนอแนะและกำกับการผลิตด้วย เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ในการเพาะปลูกเกษตรกรควรเลือกชนิดพืชหรือพันธุ์พืช และเลือกใช้เทคโนโลยีในสภาวะการเพาะปลูกที่ต้องพึงธรรมชาติ (เขตเกษตรน้ำฝน) เช่น จัดหาพืชพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูงทนต่อสภาวะความแห้งแล้ง และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ ให้เหมาะสม โดย อยู่ภายใต้การแนะนำและส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอำเภอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. เกษตรกรควรที่จะพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น การจัดระบบฟาร์มผสมผสานเพื่อกระจายการผลิต ลดความเสี่ยงต่าง ๆ และให้เกษตรกรมีรายได้

หมุนเวียนตลอดปี ดังเช่นการจัดโครงการตามแนวพระราชดำริการเกษตรแบบพึ่งตนเองโดยวิธี "ทฤษฎีแผนใหม่" คือการจัดแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากพื้นที่ทั้งหมด 100 ส่วน จัดแบ่งเป็นพื้นที่นา 30 ส่วน พื้นที่เก็บน้ำ 30 ส่วน พื้นที่ปลูกไม้ผล 30 ส่วน และพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย 10 ส่วน การดำเนินการดังกล่าวจะทำให้มีการใช้พื้นที่และทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถทดแทนกันได้เมื่อกิจกรรมบางอย่างไม่ประสบความสำเร็จ

4. การแก้ปัญหาในการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรที่เกษตรกรเองจะทำได้ในฤดูกาลเพาะปลูกต่อไปคือ มีพื้นที่ทำการเกษตรให้เหมาะสมต่อกำลังของตนเอง ทำการเกษตรเพียงพออยู่พอกิน

5. จัดให้เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การศึกษาคำแนะนำ และฝึกอบรมในวิชาชีพเกษตรอย่างต่อเนื่องทุกปี ๆ ละ 2-3 ครั้ง จะทำให้เกษตรกรเข้าใจ นำความรู้ใหม่ ๆ ไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ (SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้านาคาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ จะมีเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเป็นเพศชายร้อยละ 89.70 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 10.30 สำหรับอายุของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 46-54 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.88 อายุโดยเฉลี่ยประมาณ 51.45 ปี ด้านการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป.4-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 69.12 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจะประกอบด้วยสมาชิกในครัวเรือน 1-5 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.65 โดยเฉลี่ยมีสมาชิกในครัวเรือน 3.69 คน เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-2 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.35 สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-2 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.59 สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียนและกำลังเรียน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-2 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.30

สำหรับอาชีพปัจจุบันของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 80.88 ส่วนลูกค้าที่เหลืออีกร้อยละ 19.12 เลิกอาชีพการเกษตรเด็ดขาดแล้ว และหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

การนำเงินกู้ที่ได้รับไปดำเนินกิจกรรม พบว่า เกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่แล้วนำเงินที่กู้มาไปใช้จ่ายในการเกษตรหรือลงทุนในการเกษตร หรือใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์การขอกู้ คิดเป็นร้อยละ 92.65

ขนาดของฟาร์ม และลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินมี 4 ลักษณะ คือที่ดินถือครองเป็นของตนเอง (ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์) ที่ดินเช่า ได้รับทำฟรี และที่ดินถือครองมือเปล่า (ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์) การถือครองที่ดินเป็นของตนเองส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ขนาดน้อยกว่า 4 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.12 ที่ดินเช่าส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ขนาดน้อยกว่า 3 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.23 ที่ดินที่ได้รับทำฟรีจะมีขนาดน้อยกว่า 7 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.35 และที่ดินถือครองมือเปล่านั้นจะมีขนาดน้อยกว่า 7 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.82 ขนาดพื้นที่ฟาร์มของเกษตรกรส่วนใหญ่ จะมีขนาดน้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยเฉลี่ยขนาดฟาร์มประมาณ 7.97 ไร่

ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร พบว่า เกษตรกรลูกก้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ในช่วงระยะเวลา 1 ปี จะทำการเกษตรในพื้นที่เพียง 2 ฤดูกาล หรือ 2 ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.24

รายได้จากการเกษตรจากการศึกษาวิจัยพบว่าส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่ำกว่า 70,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.24 โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะมีรายได้ประมาณ 64,275.95 บาท แหล่งที่มาของรายได้การเกษตรได้มาจากการปลูกกระเทียม โดยมีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.07 รายได้โดยเฉลี่ย 57,345.28 บาท มาจากการปลูกข้าว โดยมีรายได้น้อยกว่า 12,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.47 รายได้โดยเฉลี่ย 16,696.00 บาท มาจากการปลูกถั่วเหลือง มีรายได้น้อยกว่า 70,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.47 รายได้โดยเฉลี่ย 39,189.18 บาท มาจากการปลูกยาสูบมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.12 รายได้โดยเฉลี่ย 34,994.73 บาท รายได้มาจากการเลี้ยงสุกรขุน มีรายได้โดยเฉลี่ย 75,887.50 บาท และมาจากการเลี้ยงปลา มีรายได้โดยเฉลี่ย 17,333.33 บาท รายได้นอกการเกษตรส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่ำกว่า 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.41 โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะมีรายได้นอกการเกษตรประมาณ 58,710.52 บาท ซึ่งได้มาจากการรับจ้างแรงงานทั่วไป ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน และค้าขาย

รายจ่ายในการเกษตร ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้จะมีรายจ่ายต่ำกว่า 40,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.88 โดยเฉลี่ยจะมีรายจ่ายในการเกษตร 59,847.50 บาท รายจ่ายในการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน ค่าพันธุ์พืช และค่าปุ๋ยเคมี รายจ่ายในครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีรายจ่ายอยู่ในช่วงระหว่าง 50,000-100,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.18 โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะมีรายจ่ายในครัวเรือนประมาณ 81,520.97 บาท ส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับค่าอาหาร ค่าท่องเที่ยว และเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ค่าผ่อนสินค้าเพื่อการอำนวยความสะดวกในครอบครัว ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

จากการศึกษาเปรียบเทียบรายได้รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ พบว่า เกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ในปีการเพาะปลูก 2539 นั้น มีรายได้รวมทั้งสิ้น 122,986.47 บาท และมีรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 141,368.47 บาท จากรายได้และรายจ่ายดังกล่าวจะเห็นว่า มีรายจ่ายสูงกว่ารายได้เป็นเงินจำนวน 18,382.00 บาท ซึ่งรายจ่ายที่เกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จะต้องจ่ายมากที่สุดคือรายจ่ายในครัวเรือน

ภาระหนี้สินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ นอกจากจะกู้เงินจาก ธ.ก.ส. แล้ว ก็ยังมีการกู้เงินจากแหล่งอื่นด้วย

เงินกู้ ธ.ก.ส. ที่เกษตรกรปลูกข้าวค้างชำระหนี้ ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง เครดิตเงินสด ระยะยาวเพื่อการเกษตร ระยะยาวเพื่อการชำระหนี้สินเดิม และเงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตรส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. จะค้างชำระหนี้เงินกู้ประเภทเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตมากที่สุด รองลงมาเป็นระยะยาวเพื่อการเกษตรและระยะปานกลาง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ส่วนใหญ่จะมีวงเงินขอกู้น้อยกว่า 100,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.60 วงเงินกู้โดยเฉลี่ย 128,382.35 บาท การกู้เงินจากธนาคารอื่นๆ มีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้ยืม เงินกู้ยืมโดยเฉลี่ย 252,333.33 บาท การกู้เงินจากพ่อค้าส่วนใหญ่จะกู้เงินต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.35 โดยเฉลี่ยกู้ประมาณ 16,122.50 บาท การกู้ยืมจะอยู่ในรูปของปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช การกู้จากนายทุนมีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้ยืมจากนายทุน เงินกู้ยืมโดยเฉลี่ย 116,666.66

บาท การกู้ยืมจะอยู่ในรูปของปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และในรูปเงินสด เพื่อนำมาปล่อยกู้แก่ลูกไร่ยาสูบ เพื่อทำการเกษตรต่อไป การกู้เงินจากญาติพี่น้องมีเกษตรกรจำนวน 3 คน ที่กู้ยืม เงินกู้ยืมโดยเฉลี่ย 56,666.66 บาท และการกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้านมีเกษตรกรจำนวน 3 คนที่กู้ยืม เงินกู้ยืมโดยเฉลี่ย 21,666.66 บาท

จำนวนเงินออมของเกษตรกร พบว่า ในรอบปีหนึ่ง ๆ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จะมีเงินออมโดยฝากไว้กับแหล่งต่าง ๆ ซึ่ง มีเงินฝากน้อยกว่า 10,000 บาท มากสุด คิดเป็นร้อยละ 20.59 โดยเฉลี่ยมีเงินออม 12,850 บาท

ปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีปริมาณการค้างชำระหนี้เงินกู้ในช่วง 10,000-20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.06 ปริมาณการค้างชำระโดยเฉลี่ย 78,611.80 บาท และเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่แล้วจะค้างชำระประเภทเงินกู้ระยะสั้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.77

พื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน และนอกเขตชลประทาน พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทานมีน้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยเฉลี่ยมีที่ดินอยู่ในเขตชลประทาน 8.06 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน เกษตรกรมีที่ดินอยู่นอกเขตชลประทานน้อยกว่า 6 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.82 โดยเฉลี่ยมีที่ดินอยู่นอกเขตประมาณ 6.49 ไร่ สำหรับพื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่นอกเขตชลประทานนั้นเกษตรกรอาศัยน้ำฝน น้ำจากลำห้วย และแม่น้ำ มาทำการเกษตรปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์

ภัยธรรมชาติ พบว่า เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ประสบภัยธรรมชาติมีมูลค่าความเสียหายน้อยกว่า 50,000 บาท มากที่สุด โดยเฉลี่ยมีมูลค่าความเสียหาย 41,116.36 บาท ส่วนใหญ่ภัยธรรมชาติที่เกษตรกรได้รับ คือ การระบาดของโรค และแมลง ฝนแล้ง และน้ำท่วม

ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้โดย

พนักงาน ธ.ก.ส. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.35 ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่เห็นว่าเงินกู้ ธ.ก.ส. อัตราดอกเบี้ยต่ำ และสามารถต่อรองผ่อนผันได้ ถ้าไรหรือรายได้ที่เกษตรกรมีจึงนำไปใช้ทางอื่นยังไม่นำไปชำระหนี้คิดเป็นร้อยละ 61.76 เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ได้รับหนังสือเตือนให้ชำระหนี้เงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระหนี้จริง คิดเป็นร้อยละ 92.65 และเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่จะทราบดีว่า การค้างชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระจะต้องถูกปรับดอกเบี้ยคิดนัดเพิ่มอีกร้อยละ 3 คิดเป็นร้อยละ 80.88

ด้านความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร พบว่า แนวทางการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.77 ทำการเกษตรตามแนวทางดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีต โดยไม่นำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาใช้

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ของเกษตรกรลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย พบว่า เพศของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เขตชลประทานและภัษรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 และความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนอายุของเกษตรกร ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ขนาดของฟาร์ม รายได้ในการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการเกษตร ภาระหนี้สินหลายแห่ง ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ พบว่า ไม่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาวิจัยที่ยอมรับสมมติฐานคือ เพศของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เขตชลประทาน ภัษรรมชาติ และความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในทิศทางเดียวกัน

2.2 ผลการศึกษาวิจัยที่ไม่ยอมรับสมมติฐานคือ อายุของเกษตรกร ระดับการศึกษาของเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ขนาดของ

ฟาร์ม รายได้ในเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการเกษตร ภาระหนี้สินหลายแห่ง การใช้ที่ดินทำการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรรถูกค้า ธ.ก.ส. เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

(Implications)

ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรรถูกค้า ธ.ก.ส. สาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ค้างชำระหนี้จำนวน 68 คน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางสังคม เพศของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้ชายซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำครอบครัวต้องรับผิดชอบภาระภายในครอบครัวทั้งหมด และยังคงเป็นผู้ที่ติดต่อหรือร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ล้วนแต่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 จากการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย และสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นที่น่าสังเกตว่าภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้เกษตรกรต้องขวนขวายหารายได้ใช้อื่นนอกการเกษตรมาจุนเจือครอบครัว หรือแบ่งเบาภาระหนี้สินของตนเอง หลังจากที่ถูกจากฤดูกาลผลิต หรือคนในครอบครัวช่วยเหลือกันหารายได้ทางอื่นมาจุนเจือ แสดงว่า เกษตรกรนั้นมีภาระค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายดูแล้ว รายจ่ายในการเกษตรจึงไม่มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ เพราะค่าใช้จ่ายในการเกษตรเมื่อได้ลงทุนไปแล้ว ก็ยังมีผลผลิตการเกษตรที่ยังรอเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นรายได้ต่อไป และเป็นรายได้อีกทางหนึ่งที่เกษตรกรนำเงินในส่วนนี้เข้ามาใช้จ่ายในครอบครัว

2.2 จากการศึกษาพบว่า เขตชลประทาน มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย และสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรบางรายอยู่ในเขตชลประทานทั้งหมด และบางรายอยู่ในเขตชลประทานบางส่วน และบางรายอยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด แต่เมื่อพิจารณาตามจำนวนพื้นที่แล้วส่วนใหญ่จะมี

จำนวนพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน อันเป็นเหตุให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีอัตราเสี่ยงสูงต่อการปลูกพืช ทำให้การผลิตของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน พืชที่ปลูกนั้นมีความต้องการน้ำแตกต่างกัน และปลูกในช่วงระยะเวลาแตกต่างกัน การเกษตรจึงขึ้นอยู่กับฝนฟ้าตามธรรมชาติที่ต้องพึ่งพา

2.3 จากการศึกษาพบว่า ภัยธรรมชาติมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในการทำการเกษตรของเกษตรกรนั้น นอกจากจะมีความเสี่ยงจากปัจจัยด้านการตลาดแล้ว เกษตรกรยังได้รับความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศ และภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น สภาพดินเสื่อมโทรม ไฟไหม้ ฝนแล้ง น้ำท่วม ลมพายุ ลูกเห็บ และการระบาดของโรคและแมลง การเกษตรยังขึ้นอยู่กับธรรมชาติซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลทำให้การทำการเกษตรได้รับผลผลิตไม่แน่นอน ผลผลิตได้รับความเสียหาย เกษตรกรจึงมีความสามารถในการชำระหนี้ค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอน

3. ปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจ

จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.77 ทำการเกษตรตามแนวทางดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีต ไม่เคยได้รับการอบรมหรือการส่งเสริมการเกษตร ไม่มีความรู้ทางการเกษตรตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง ขาดการนำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาใช้ จึงทำให้การพัฒนาการเกษตรเป็นไปอย่างเชื่องช้า การตัดสินใจและการแก้ปัญหาไม่มีหลักเกณฑ์ เช่น ขาดการพัฒนาปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่ทำการเกษตร การแก้ปัญหาดินเสื่อม การใช้ปุ๋ยเคมี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลทำให้การทำการเกษตรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นกว่าเดิม และได้ผลผลิตไม่แน่นอน

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ด้านเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

1. เกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องการค้างชำระหนี้เงินกู้ควรจะทบทวนความหนักเบาของภาระหนี้สินที่มีอยู่ทั้งหมด โดยพิจารณาควบคู่ไปกับกิจกรรม รายได้ รายจ่าย และจัดทำบัญชีฟาร์มแบบง่าย ๆ จะช่วยให้เกษตรกรทราบถึงฐานะกิจการที่แท้จริงได้ดี และสามารถ

ภาคการณ้เกี่ยวกับสภาวะการลงทุนของตนเอง ตลอดจนการกำหนดแผนงานในอนาคตทั้งระยะสั้น และระยะยาวได้

2. เกษตรกรที่มีปัญหาค้างชำระหนี้เงินกู้ควรวิเคราะห์ความสามารถในการชำระคืนหนี้เงินกู้และดำเนินงานการเกษตรตามแผนงานที่ได้เสนอต่อ ธ.ก.ส. เพราะได้มีการวิเคราะห์ถึงลักษณะโครงการแผนการผลิต รายได้ รายจ่าย ไว้แล้ว

3. เกษตรกรที่มีปัญหาค้างชำระหนี้เงินกู้ควรจะต้องขอรับคำปรึกษาการแก้ไขหนี้ หรือการประนีประนอม กับพนักงาน ธ.ก.ส. เพื่อแก้ปัญหาหนี้ให้มีข้อยุติโดยเร็ว

4. เกษตรกรที่มีปัญหาค้างชำระหนี้เงินกู้ ควรให้ความร่วมมือกับทางธนาคาร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น ขอผ่อนผันหนี้ และขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระ และทุกครั้งที่เกษตรกรขายผลผลิตควรแบ่งเงินที่ได้มาชำระหนี้เงินกู้เพื่อที่จะได้ลดเงินต้นและดอกเบี้ยลง

5. ถ้าใช้จ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรนั้นมีผลต่อการค้างชำระหนี้ เกษตรกรควรที่จะทบทวนและพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมตามฐานานุรูปของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือสุรุ่ยสุร่าย

6. เกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติ หรือภัยพิบัติอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุจำเป็นอื่น ๆ จนไม่อาจชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด จะต้องรีบแจ้งให้ ธ.ก.ส. ทราบเพื่อพนักงานสินเชื่อจะได้ออกไปตรวจสอบว่าเกิดเหตุตามที่แจ้งไว้หรือไม่ หากเห็นเป็นเหตุสุดวิสัยจริง ธ.ก.ส. จะได้นำดำเนินการผ่อนผันเวลา หรือหาหนทางแก้ไขปัญหา

7. เกษตรกรสมควรที่จะหมั่นหาความรู้ด้านการเกษตร และวิทยาการเกษตร แผนใหม่ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเกษตรของตนให้มีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

ด้านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1. การพิจารณาให้เงินกู้แก่เกษตรกรต้องศึกษาข้อมูลให้ละเอียด และที่สำคัญต้องพิจารณาวัตถุประสงค์การใช้เงินกู้ วงเงินกู้ที่เกษตรกรต้องการใช้จริง ๆ ในกิจกรรมต่าง ๆ เพราะช่วยลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกร เพราะนอกจากจะทำให้เกษตรกรพบกับภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวมีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้และเป็นภาระกับธนาคารในการติดตามเร่งรัดให้ชำระคืน

2. เน้นการให้ความสำคัญของการให้สินเชื่อแบบการกำกับสินเชื่อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อดูและให้มีการใช้สินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันมิให้ผู้กู้นำไปใช้ในทางที่ผิดวัตถุประสงค์อันอาจนำไปสู่ปัญหาการชำระหนี้ เช่น การให้คำแนะนำด้านการเกษตร การจัดสรรสินเชื่อในรูปวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ด้านธุรกิจการเกษตร เป็นต้น

3. ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดของเกษตรกรรูกัก้า ธ.ก.ส. (ส.ก.ต.) ให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพทั้งธุรกิจซื้อและธุรกิจขาย เพื่อตอบสนองความต้องการสมาชิกและสามารถแข่งขันกับระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้น เช่น ค่าแรงงาน, ค่าปุ๋ย, ยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนค่าเช่า ทำให้เกษตรกรบางส่วนต้องพึ่งเงินกู้นอกระบบ ทาง ธ.ก.ส. ควรจะพิจารณาปรับปรุงระเบียบข้อบังคับในการขยายวงเงินกู้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันเพื่อช่วยลดปัญหาหนี้สินนอกระบบได้

5. ธ.ก.ส. ควรจะเพิ่มบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของเกษตรกร เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ เป็นต้น เพื่อจะได้มีแนวทางในการพิจารณาให้สินเชื่อให้เหมาะสมแต่ละพื้นที่ จะได้ช่วยลดอัตราการเสี่ยงต่อการค้างชำระลง

6. ธ.ก.ส. ควรจะปลูกฝังค่านิยมของเกษตรกรในเรื่องการฝากเงิน โดยเฉพาะกับ ธ.ก.ส. เนื่องจากที่ผ่านมาเกษตรกรรูกัก้าของ ธ.ก.ส. ส่วนมากไม่มีประสบการณ์ทางด้านเงินฝากกับ ธ.ก.ส. มีแต่ประสบการณ์เพียงด้านเดียวคือการกู้เงิน ทางธนาคารควรจะหากกลยุทธ์หรือวิธีการที่จะทำให้เกษตรกรรูกัก้า ธ.ก.ส. มาฝากเงินเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลทั้งทางด้านทางตรงและทางอ้อมต่อเกษตรกรเอง

7. ธ.ก.ส. ควรจะเน้นข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับทราบทั้งทางด้านสินเชื่อ การออมทรัพย์ การตลาด หรือข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการอยู่แล้วควรที่จะเพิ่มประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสารในด้านสินเชื่อ ธ.ก.ส. ควรจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะจากผลการศึกษาเกษตรกรรูกัก้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่แล้วคิดเป็นร้อยละ 61.76 มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการชำระหนี้ว่าหนี้ที่ค้างกับ ธ.ก.ส. ต่อรองผ่อนผันได้ ไม่จำเป็นต้องรีบชำระจึงนำเงินไปใช้ทางอื่นก่อน และอีกร้อยละ 35.29 เกษตรกรมีลักษณะเหนียวหนี้

8. ช.ก.ส. ควรให้ความรู้แก่สมาชิกในการจัดการเงินกู้ การดำเนินกิจการฟาร์ม เช่น การสอนการทำบัญชีฟาร์ม การจัดสรรเงิน เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกฐานะของตนเองตลอดเวลา สามารถวางแผนการชำระคืนเงินกู้ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส.ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ หน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น ผลการวิจัยจึงไม่อาจจะใช้เป็นตัวแทนของเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้ ในเขตอื่น ๆ ได้ทั้งหมด แต่อาจจะนำไปปรับใช้ได้ ตามความเหมาะสม

2. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. และเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรว่ามีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่ในสภาพพื้นที่เดียวกัน

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณานุกรม

- กอบกุล พึ่งมีศรี และสุวิทย์ ชีรสาสวัต. 2533. รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจกับภาวะหนี้สินในหมู่บ้านอีสาน : กรณีศึกษาบ้านบ่อใหญ่อำเภอกระนวน. ไม้ระบุดานที่พิมพ์.
- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์, สำนักงาน. 2533. ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร : กองพิมพ์ สำนักพิมพ์เลขาธิการรัฐสภา.
- ดารณี พุทธิวิบูลย์. 2537. การจัดการสินเชื่อ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนชัย รัตนคิดถก. 2533. ปัญหาการชำระคืนสินเชื่อเกษตรกรของเกษตรกรอำเภอกำแพงแสน. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2540. รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน. กรุงเทพมหานคร : กองประชาสัมพันธ์, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
- _____. ไม้ระบุดานที่พิมพ์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. กรุงเทพมหานคร : กองประชาสัมพันธ์, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง. 2540. สรุปผลการดำเนินงานของธนาคาร ปี 2540.
- นำชัย ทนุผล. 2532. วิธีการเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

- ปราณี เหล่าทะเกียรติ. 2523. วิเคราะห์การก่อกำเนิดของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา
ปี 2518-19. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชญ์ นิตยเสมอ. 2538. "บทบาท ช.ก.ส. กับปัญหาหนี้สินเกษตรกร." วารสาร ช.ก.ส.
17 (มีนาคม) : 24.
- ภาคภูมิ วิชานดิวัฒน์. 2531. "เหตุเกิด ณ ขอบเมืองสุรินทร์." วารสารการขยาย.
4 (กรกฎาคม) : 29-33.
- วานิช พลุกว้างกาญจน์. 2530. คัมภีร์บริหารสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร :
สมานการพิมพ์.
- วิทยา เจียรพันธ์ และดรณวรรณ วงศ์ณีโรจน์. 2536. รายงานการวิจัยกระบวนการอพยพ
แรงงานของเกษตรกรชนบท. กรุงเทพมหานคร : กองประชาสัมพันธ์,
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร.
- วันรักษ์ พึ่งมณีนาคิน. 2531. บทบาทของ ช.ก.ส.ในตลาดสินเชื่อชนบท. กรุงเทพมหานคร :
คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สามารถ นิตยเสมอ. 2536. "ช.ก.ส. การปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นธนาคารเพื่อพัฒนาชนบท."
วารสาร ช.ก.ส. 15 (กรกฎาคม) : 6.
- สุขสวัสดิ์ ลิ้มรุ่งเรือง. 2531. "พรช. กับปัญหาหนี้สินเกษตรกร." สังคมพัฒนา.
15 (ธันวาคม) : 113.
- สุชาติ ธาดาธำรงเวช. 2534. "แนวคิดนโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตร." วารสาร
สุทธิปริทัศน์. 5 (ตุลาคม-ธันวาคม) : 27-36.

- สุนี ศักรันทร์. 2530. ปัญหาการบริหารการเงินของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนตรา บุษยาพีรศักดิ์. 2525. วิเคราะห์ความสามารถการใช้เงินกู้ของครัวเรือนชนบท
ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. 2540. สารสนเทศ สรุปผลการ
ดำเนินงานพัฒนาชุมชนและงานที่เกี่ยวข้อง ประจำปีงบประมาณ 2540.
(อัดสำเนา)
- อรรรรณ รุ่งโรจน์รักษ์. 2523. วิเคราะห์ปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรทางภาคตะวันออก
ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัมมาร สยามวาลา. 2534. สินเชื่อในชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัย
เพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- J.D. Von Pischke, D.W. Adams and G. Donald. 1983, **Rural Financial
Markets in Developing Countries**. อ้างโดย พิชญ์ นิตยเสมอ. 2530.
"บทบาท ธ.ก.ส. กับปัญหาหนี้สินเกษตรกร". วารสาร ธ.ก.ส. 17 (สิงหาคม) : 23.

ภาคผนวก

กองทองสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

กองทัพอากาศ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

แบบสอบถามเลขที่.....

การวิจัยเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง : กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล..... อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์ วันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2541

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน (กรุณาตอบให้ครบทั้ง 3 ตอน) โดยให้เติมคำลงใน
ช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย \surd ลงใน () ช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้เงินกู้

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้รับการศึกษา	() 2. จบต่ำกว่าชั้น ป.4
() 3. จบชั้น ป.4 - ป.6	() 4. จบชั้นมัธยมศึกษา-อนุปริญญา
() 5. จบปริญญาตรี หรือสูงกว่า	
4. อาชีพปัจจุบัน

() 1. การเกษตร	() 2. รับจ้างทั่วไป
() 3. ธุรกิจส่วนตัว	() 4. อาชีพอื่น ๆ (ระบุ).....

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน

- () 1. ประกอบอาชีพการเกษตร.....คน
 () 2. ประกอบอาชีพอื่น.....คน
 () 3. เรียนหนังสือ.....คน

6. หลังจากท่านได้รับเงินกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. แล้วท่านได้นำเงินไปดำเนินกิจกรรมคือ

- () 1. นำเงินที่กู้มาไปใช้จ่ายในการเกษตรหรือลงทุนในการเกษตร หรือใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์การขอกู้
 () 2. นำเงินที่กู้มาไปใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส

7. ท่านมีขนาดพื้นที่ฟาร์ม รวม ไร่ งาน ตารางวา

7.1 ที่ดินถือครองเป็นของตนเอง (มีเอกสารสิทธิ์) รวม ไร่ งาน ตารางวา

- () 1. ไร่เพื่อการเพาะปลูก..... ไร่ งาน ตารางวา
 () 2. ไร่เพื่อการเลี้ยงสัตว์..... ไร่ งาน ตารางวา

7.2 ที่ดินเช่า รวม ไร่ งาน ตารางวา

- () 1. ไร่เพื่อการเพาะปลูก ไร่ งาน ตารางวา
 () 2. ไร่เพื่อการเลี้ยงสัตว์..... ไร่ งาน ตารางวา

7.3 ที่ดินได้รับทำฟรี (ที่ดินของบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง) รวม..... ไร่

..... งาน ตารางวา

- () 1. ไร่เพื่อการเพาะปลูก ไร่ งาน ตารางวา
 () 2. ไร่เพื่อการเลี้ยงสัตว์..... ไร่ งาน ตารางวา

7.4 ที่ดินถือครองมือเปล่า (ไม่มีเอกสารสิทธิ์) รวม..... ไร่ งาน

..... ตารางวา

- () 1. ไร่เพื่อการเพาะปลูก ไร่ งาน ตารางวา
 () 2. ไร่เพื่อการเลี้ยงสัตว์..... ไร่ งาน ตารางวา

8. ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร

ชนิดพืช/สัตว์	จำนวนการผลิต (ไร่)
1.
2.
3.
4.

9. ท่านมีรายได้จากการเกษตรของครัวเรือน รวม บาท

ชนิดพืช/สัตว์	จำนวนรายได้ (บาท)
1.
2.
3.
4.
รวม

10. ปริมาณและมูลค่าการผลิต

ชนิดพืช/สัตว์	ผลผลิต(กก.)	ราคา/หน่วย (บาท)	มูลค่า (บาท)
1.
2.
3.
4.
รวม

11. การจำแนกผลผลิต

ชนิดพืช/สัตว์	ทำพันธุ์ (กก.)	บริโภค (กก.)	เลี้ยงสัตว์ (กก.)	พิธีกรรม (กก.)	ขายชำระหนี้ (กก.)
1.
2.
3.
4.

12. ท่านมีรายได้นอกการเกษตรของครัวเรือน รวม บาท

1. ค่าจ้างแรงงาน.....บาท
2. ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน.....บาท
3. อื่น ๆ (ระบุ)บาท

13. ท่านมีค่าใช้จ่ายในการผลิตการเกษตรของครัวเรือน รวม บาท

ชนิดพืช/สัตว์	ค่าพันธุ์ (บาท)	ค่าปุ๋ย (บาท)	ค่ายา (บาท)	ค่าจ้าง แรงงาน (บาท)	อื่น ๆ อาทิ ดอกเบี้ย (บาท)	รวม
1.
2.
3.
4.

14. ท่านมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนรวม บาท

1. ค่าอาหาร บาท
2. เสื้อผ้า บาท
3. ค่ารักษาพยาบาลบาท
4. ค่าศึกษาเล่าเรียนบุตรบาท
5. ค่าท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี..... บาท
6. ค่าผ่อนสินค้า เช่น โทรทัศน์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ บาท
7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์บาท

15. ในปีที่ผ่านมาท่านมีหนี้เงินกู้จาก ธ.ก.ส. ตามประเภทเงินกู้อะไรบ้าง

- () 1. ระยะสั้นเพื่อการผลิต บาท
 () 2. ระยะปานกลาง บาท
 () 3. เกรดเงินสด บาท
 () 4. ระยะยาวเพื่อการเกษตร บาท
 () 5. ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม..... บาท
 () 6. เงินกู้เกี่ยวเนื่องในการเกษตร บาท
 รวม บาท

16. จากข้อ 15 ท่านคิดว่าเงินกู้ที่ได้รับเพียงพอกับความต้องการของท่านหรือไม่

- () 1. มากเกินพอ เพราะ
 () 2. พอเพียง
 () 3. ไม่เพียงพอ เพราะ

17. ในปีที่ผ่านมาท่านมีเงินออมของตนเอง บาท

18. หลังจากท่านได้กู้เงินจาก ธ.ก.ส. แล้วท่านนำเงินไปดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร คือ

- () 1. ค่าใช้จ่ายในการเกษตร บาท
 () 2. ค่าลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร..... บาท
 () 3. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพอย่างอื่นเกี่ยวเนื่องในการเกษตร
บาท
 () 4. ค่าลงทุนในทรัพย์สินสำหรับประกอบอาชีพอย่างอื่นเกี่ยวเนื่องในการเกษตร
บาท
 () 5. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับการเกษตร บาท

19. นอกจากท่านกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. แล้วท่านได้กู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นอีกบ้างหรือไม่

() 1. ไม่

() 2. กู้ จาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. ธนาคารอื่น ๆ บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลาปี

() 2. พ่อค้า บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลาปี

() 3. นายทุน บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลาปี

() 4. เพื่อนบ้าน บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลาปี

() 5. ญาติ พี่น้อง..... บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลา.....ปี

() 6. อื่น ๆ (ระบุ)..... บาท อัตราดอกเบี้ย.....
ระยะเวลาปี

20. ที่ดินทำการเกษตรของท่านอยู่ในเขตชลประทาน หรือนอกเขตชลประทาน

() 1. นอกเขตชลประทาน ไร่

() 2. ในเขตชลประทาน ไร่

21. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยประสบปัญหาดังต่อไปนี้หรือไม่

ปัญหา	ไม่เคย	เคย	
		จำนวนพื้นที่ เสียหาย (ไร่)	มูลค่า (บาท)
1. ผลผลิตได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ			
1.1 ไฟไหม้			
1.2 ฝนแล้ง			
1.3 น้ำท่วม			
1.4 ลมพายุ หรือวาทภัย			
1.5 การระบาดของโรคและแมลง			
1.6 อื่นๆ (ระบุ).....			
2. ผลผลิตต่อไร่ต่ำ			
3. ราคาผลผลิตตกต่ำ			

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของ
เกษตรกรรูกัก ฐ.ก.ส.

ความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้

22. พนักงาน ฐ.ก.ส. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์มากนักน้อยเพียงใด

- () 1. มากที่สุด
() 2. มาก
() 3. น้อย
() 4. ไม่เคยได้รับคำแนะนำ

23. ท่านได้รับหนังสือเตือนการชำระหนี้คืนเงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระจริงหรือไม่

- () 1. ได้รับ
() 2. ไม่เคยได้รับ

24. ท่านมีความเข้าใจอย่างไรเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้

- () 1. ชำระหนี้เงินกู้คืนเมื่อครบกำหนดสัญญาแต่ไม่ชำระ
- () 2. เห็นว่าเงินกู้ ธ.ก.ส. อัตราดอกเบี้ยต่ำหรือสามารถต่อรองผ่อนผันได้ จึงนำเงินไปใช้ทางอื่น
- () 3. ชำระหนี้คืนได้แต่เข้าใจว่าถ้าค้างชำระรัฐบาลจะยกเลิกหนี้ทั้งหมดให้
- () 4. ไม่ชำระคืนก็ได้ เพราะรัฐบาลให้ฟรี

25. ท่านทราบหรือไม่ว่าการค้างชำระหนี้เงินกู้คืนเมื่อถึงกำหนดชำระจะต้องถูกปรับดอกเบี้ย ผิดนัดเพิ่มอีก 3%

- () 1. ทราบ
- () 2. ไม่ทราบ

ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร

26. ในปัจจุบันท่านยึดแนวทางการประกอบอาชีพด้านการเกษตรอย่างไร

- () 1. ปฏิบัติตามแนวทางดั้งเดิม
- () 2. ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับจากการอบรมหรือส่งเสริม
- () 3. ปฏิบัติตามเพื่อนบ้านโดยวิธีการลองผิดลองถูก

27. ท่านเคยผ่านการอบรมหรือได้รับการส่งเสริมในด้านวิชาชีพการเกษตรบ้างหรือไม่

- () 1. ไม่เคย
- () 2. เคย จาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 1. ธ.ก.ส. หรือสหกรณ์การเกษตร
 - () 2. สำนักงานเกษตรอำเภอ หรือเกษตรจังหวัด
 - () 3. สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ หรือวิทยาลัยเกษตรกรรม เชียงใหม่

28. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้

.....

.....

.....

.....

29. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ภาคผนวก ข

สภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

สภาพทางภูมิศาสตร์

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่แตงตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 ถนนเชียงใหม่-ฝาง กม.ที่ 40 หมู่ที่ 2 ตำบลสันมหาพน ได้รับการจัดลำดับเป็นอำเภอชั้น 2 จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเชียงดาว, อำเภอพร้าว

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแม่ออน, อำเภอสันทราย, อำเภอดอยสะเก็ด

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสันทราย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ภูมิประเทศ

อำเภอแม่แตงมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,362.784 ตารางกิโลเมตร แยกเป็นพื้นที่ป่าสงวน 765,956 ไร่ พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ 625,000 ไร่ พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 159,128 ไร่ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตลอดจนพื้นที่ป่าไม้จะมี 3 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดเอียงจากตะวันออก บริเวณตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มทางทิศตะวันตกมีเทือกเขาเป็นแนวตั้งจากเหนือไปใต้ กั้นระหว่างอำเภอแม่แตงกับอำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ประชากร

ตามสถิติของสำนักทะเบียนอำเภอเมื่อเดือนตุลาคม 2540 มีประชากรทั้งสิ้น 76,525 คน แยกเป็น ชาย 38,609 คน หญิง 39,916 คน ในจำนวน 24,207 ครัวเรือน

4. การปกครอง

อำเภอแม่แตง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 113 หมู่บ้าน และเป็น อบต. 11 ตำบล ยกเว้นตำบลสันมหาพนเป็นสภาตำบล และตำบลช่อแลอยู่ในเขตสุขาภิบาล ทั้งอำเภอแยกเป็นตำบล ดังนี้

1. ตำบลสนมหาพน	ประกอบด้วย	10	หมู่บ้าน
2. ตำบลชีเหล็ก	ประกอบด้วย	9	หมู่บ้าน
3. ตำบลแม่แตง	ประกอบด้วย	8	หมู่บ้าน
4. ตำบลอินทนิล	ประกอบด้วย	17	หมู่บ้าน
5. ตำบลช่อแล	ประกอบด้วย	6	หมู่บ้าน
6. ตำบลบ้านเป้า	ประกอบด้วย	7	หมู่บ้าน
7. ตำบลแม่หอพระ	ประกอบด้วย	9	หมู่บ้าน
8. ตำบลสันป่ายาง	ประกอบด้วย	5	หมู่บ้าน
9. ตำบลบ้านช้าง	ประกอบด้วย	4	หมู่บ้าน
10. ตำบลสบเปิง	ประกอบด้วย	13	หมู่บ้าน
11. ตำบลกืดช้าง	ประกอบด้วย	7	หมู่บ้าน
12. ตำบลเมืองกาย	ประกอบด้วย	5	หมู่บ้าน
13. ตำบลป่าเป้า	ประกอบด้วย	13	หมู่บ้าน
	รวม	113	หมู่บ้าน

5. แหล่งน้ำและการชลประทาน

อำเภอแม่แตง มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่

1. ลำน้ำปิง ต้นน้ำอยู่ในท้องที่อำเภอเชียงดาว ไหลผ่านตำบลอินทนิล ตำบลบ้านเป้า ตำบลช่อแล ตำบลสนมหาพน ตำบลชีเหล็ก แล้วไหลผ่านสู่อำเภอแม่ริม
2. ลำน้ำแตง ต้นน้ำอยู่ในท้องที่อำเภอเชียงดาวไหลผ่านตำบลกืดช้าง ตำบลแม่แตง ไหลมาบรรจบที่ลำน้ำปิงที่ตำบลสนมหาพน จึงเรียกว่า "สบแตง"
3. ลำน้ำงัด ต้นน้ำอยู่ในท้องที่อำเภอพร้าว ไหลลงลำน้ำปิงที่ตัดได้มีการสร้างเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล ซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ และยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กภายในอำเภอประกอบด้วย

สระเก็บน้ำ	21 แห่ง	ฝาย	30 แห่ง
บ่อบาดาล	43 บ่อ	บ่อน้ำตื้น	5,888 บ่อ
ประปาภูเขา	13 แห่ง		

4. การชลประทาน อำเภอแม่แตงมีการชลประทานที่สมบูรณ์ 3 โครงการคือ
 - ก. โครงการชลประทานเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่โครงการหนึ่งในภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรในเขตอำเภอแม่แตง-อำเภอสันทราย
 - ข. โครงการชลประทานแม่แตง สร้างกั้นลำน้ำแดง เป็นโครงการชลประทานที่สามารถส่งน้ำไปใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรอย่างกว้างขวาง ทั้งในพื้นที่อำเภอแม่แตง และอำเภอแม่อริม
 - ค. โครงการชลประทานแม่แฝกสร้างกั้นลำน้ำปิง เป็นโครงการชลประทานเพื่อกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม สามารถกระจายน้ำถึงพื้นที่ในเขตอำเภอแม่แตง และอำเภอสันทราย

สภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคม

ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอแม่แตง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลักษณะทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร และราคาผลผลิตเป็นสำคัญ ผลผลิตที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง กระเทียม ยาสูบ งา และผลไม้ต่าง ๆ ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นการเลี้ยงภายในครอบครัวเพื่อเป็นอาหารและจำหน่ายในท้องถิ่นและเพื่อเกษตรกรรม (ใช้งาน) สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่พื้นเมือง เป็ด รายได้เฉลี่ยต่อปีของประชากรประมาณ 9,000 บาท/ปี/คน

1. อาชีพด้านการเกษตร

อำเภอแม่แตง มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 94,447 ไร่ โดยแยกเป็นพื้นที่ปลูกพืชต่าง ๆ ดังนี้คือ

พื้นที่ทำนา	28,236	ไร่
พื้นที่ทำไร่	15,562	ไร่
พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้อื่นต้น	22,367	ไร่
พื้นที่ปลูกพืชผัก	10,380	ไร่
ไม้ดอก - ไม้ประดับ	55	ไร่
พื้นที่อื่น	1,523	ไร่

จากพื้นที่ดังกล่าว เกษตรกรสามารถทำการเกษตรโดยการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เดิมและมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรมีมากกว่าพื้นที่ถือครอง

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอแม่แตง

ข้าวนาปี	26,367	ไร่
ข้าวไร่	2,188	ไร่
ถั่วเหลือง	9,520	ไร่
ถั่วลิสง	480	ไร่
ยาสูบ	3,649	ไร่
กระเทียม	1,500	ไร่
มันฝรั่ง	992	ไร่
พริก	1,175	ไร่
กะหล่ำปลี	60	ไร่
อ้อย	72	ไร่
ลำไย	8,693	ไร่
มะม่วง	1,475	ไร่
กาแฟ	3,124	ไร่
ชา	7,398	ไร่

2. การอุตสาหกรรม

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นอุตสาหกรรมที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตร ได้แก่ โรงบ่มใบยา 2 แห่ง โรงสีข้าวขนาดกลาง 4 แห่ง โรงสีข้าวขนาดเล็ก 64 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมผักผลไม้กระป๋อง 2 แห่ง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่, 2540)

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

กองทัพอากาศ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ประวัติผู้วิจัย

นายมงคล การดี เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2511 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนบึงทองหลางพิทยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยเกษตรกรรมมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเมื่อปี พ.ศ. 2528 และสำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เมื่อปี พ.ศ. 2530 และได้เข้าศึกษาต่อที่สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ สาขาวิชาพืชศาสตร์ (พืชไร่) ได้รับปริญญาเทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. 2532

ในด้านการทำงาน ได้เริ่มทำงานเป็นพนักงานส่งเสริมการเกษตรของ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์โปรตีนสูง จำกัด ในปี พ.ศ. 2532-2533 ต่อมาได้ลาออกไปทำงานที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาท่าแพ จังหวัดเชียงใหม่ ตำแหน่งพิธีการสินเชื่อ ในปี พ.ศ. 2534-2537 และได้ย้ายไปทำงานที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาแม่สาย ตำแหน่งพิธีการสินเชื่อ ในปี พ.ศ. 2538-2540 ปัจจุบันทำงานที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาตลาดแม่มาลัย ตำแหน่งพิธีการสินเชื่อ